

VETERAN

glasilo ZVEZE VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO • številka 32 • julij 2007

Slovenija ima veter v jadrih in krmilo, obrnjeno v pravo smer
Takrat si ni nihče mislil, da bomo veterani
Spomini na vojno

SODOBNA OBRAMBA

od 20. 9. do 22. 9.
2007

MEDNARODNI

4. sejem znanja, tehnike in sredstev za
obrambo, civilno zaščito in gasilstvo

Dobrodošli v Gornji Radgoni!

- Vojaška oprema in orožje
- Transportna in komunikacijska sredstva
- Predstavitev Slovenske vojske
- Atraktivne predstavitve vojaške tehnike in izurjenosti vojaških enot
- Predstavitev vojaških poklicev in možnosti za zaposlitev v Slovenski vojski
- Brezplačne pokušnje vojaške hrane
- Predstavitev Gasilske zveze Slovenije in Uprave republike Slovenije za zaščito in reševanje
- Vozila in oprema za gasilstvo, zaščito in reševanje
- Demonstracije preventivnih dejavnosti
- Strokovne, kulturne in športne prireditve

www.pomurski-sejem.si

Strategija in tehnika sodelovanja!

Delovni čas: od 9.00 do 19.00 ure,
zadnji dan sejma do 18.00 ure

Vstop prost!

Vsebina

OBLETNICE	
Osrednja državna prireditev ob dnevu državnosti	4-5
NAŠ PRAZNIK	
Nihče si ni mislil, da bomo veterani	6-8
SPREMLJAMO	
Otvoritev Centra vojnih veteranov v Logatcu, Kako smo doživljali vojno za samostojno Slovenijo	9
NAŠ POGOVOR	
Ministrica za družino, delo in socialne zadeve Marjeta Cotman	10-11
IZ DOPISNIŠKE BELEŽKE	
Sodelavci poročajo o dogajanju v OZVS	12-16
PREBERITE	
Nova vodstva v nekaterih organizacijah ZVVS	17
NA OBISKU PRI SV	
Slovenska vojska v operacija v podporo miru	18-19
SPREMLJAMO	
Kako so branili zasavski Triglav – Kum	20-22
SPOMINI NA VOJNO	
Proti diverzantski vod na položajih	23-25
SPOMINI NA VOJNO	
Kako sem osvobajal Ormož	26-29
SPOMINI NA VOJNO	
Vloga ormoških gasilcev v osamosvojitveni vojni	30
V SPOMIN	
Naše vrste so zapustili veterani	31
ŠPORT	
Mednarodno tekmovanje v vojaških veščinah, Veteranske igre v Novem mestu	32-33
IZ NAŠE VOJAŠKE ZGDODVONE	
Devetdeset let čudeža pri Kobaridu	34-38
NAGRADNA KRIŽANKA	
NAGRADNA KRIŽANKA	39
OGLASI	
Promocijsko sporočilo	40

Foto na naslovnici: (KuB)

Izdajatelj: Predsedstvo Zveze veteranov vojne za Slovenijo, p. p. 2780, Rojčeva 16, 1110 Ljubljana; tel. (01) 524 17 84; matična št. 1211293, davčna št. 200075715; P. R. NLB - posl. Moste, Ljubljana, št. 02012-0089693246. Odgovorni urednik: Jože Čibej. Člani uredništva: mag. Rina Klinar, Bojan Kuntarič in Jože Kuzman. Zunanji sodelavec: Cveto Erman (križanka). Grafični prelom: studio Luksuria, d. o. o., Ljubljana; tisk: SCHWARZ, d. o. o., Ljubljana; naklada: 22.000.

Prispevke za naslednjo številko Veterana pošljite na naslov: ZVVS, uredništvo glasila »Veteran«, Rojčeva ulica 16, p. p. 2780, 1001 Ljubljana.

Nepodpisanih prispevkov ne objavljamo.

Prispevke za naslednjo številko Veterana pošljite najkasneje do 15. septembra 2007 na elektronski naslov veteran@zvvs.si ali na računalniških disketah 3,5« v urejevalniku Word for Windows.

ISSN 1580-4518

*Dolžan ni samo,
kar veleva mu stan.
Kar more,
to mož storiti je dolžan!*

S. Gregorčič

V vsej naši dolgi zgodovini so si generacije dopovedovale, da lahko Slovenci kot narod preživimo le znotraj različnih skupnosti. Vse te različne državne tvorbe so na začetku pomenile neko novo upanje. V resnici pa so zelo hitro prinašale večja in manjša razočaranja. Odpirale so se tudi nove rane že tako prizadetega narodovega telesa. Znotraj teh različnih državnih tvorb smo bili le »barbari«, »čuši«, »skiari«, »Vindišarji«, »bečki konjušari« in »Janezi prodani«.

Vsa ta dolga stoletja obstoja, dela, trpljenja in boja so pred sedemnajstimi leti končno izoblikovala potrebno stopnjo enotnosti, odločnosti, hopenja in poguma, da si ustvarimo svoj dom, samostojni dom v obliki samostojne domovine in države.

Ko smo to pot začeli in jo pred sedemnajstimi leti razkrili svetu, jo je bilo treba takoj po rojstvu braniti z orožjem, s krvjo, z življenji, dejanji kot tudi s sliko in z besedo. To našo generacijsko dolžnost smo opravili častno in pošteno, odločno in pogumno za vse, ki so verjeli v svobodo, samostojnost in demokracijo.

V tej vojni smo zmagali, ker smo vedeli, kaj hočemo in kaj zmoremo, ker smo ljubili svoj dom, družino in domovino, ker smo branili ta prelepi košček slovenske zemlje.

Vse vojske, sovražne ali »bratske«, ki so poskušale osvojiti naše ozemlje, so bile tepene – pošteno tepene, ne glede na njihovo velikost, opremljenost in usposobljenost.

Leta 1991 smo stoletja vojskovanja in bojevanja končali s popolno in enkratno zmago, ki nam jo zavidajo po vsem svetu. Ta zmaga je samo naša, od naše generacije Slovencev in Slovencev. To je naše darilo prihodnjim rodovom.

Ta čas je danes preteklost, vendar je ta preteklost zagotovila pogoje, da imamo danes državo, ki ima svoj glas in ki lahko zagotovi življenje, uspeh in napredek vsakemu prebivalcu Republike Slovenije. Zaradi teh zaslug imata vsak veteran vojne za samostojno Slovenijo in organizacija kot celota pravico pričakovati in zahtevati, da se nam zagotovijo razmere za spodobno življenje in delo, da se zagotovi spoštovanje naših življenj ter dosežkov danes in v prihodnje.

Za zagotavljanje potreb veteranov in veteranstva ne moremo sprejemati trditve, »da ni dovolj finančnih sredstev«. V vojni za samostojno Slovenijo nismo pogojevali opravljanja nalog s pomanjkanjem sil in sredstev. Za vse smo našli rešitev, zato je danes treba najti rešitev tudi za zagotovitev naših potreb in, upamo, nekoč tudi želja.

Spoštovane veteranke in spoštovani veterani!

Hvala vam za vašo dejanja v obdobju 1990–1991.

Hvala vam za vaš trud pri graditvi naše organizacije.

Iskrene čestitke ob prazniku uresničitve tisočletnih slovenskih sanj – dnevu državnosti.

*Srečko Lisjak,
predsednik ZVVS*

NA TRGU REPUBLIKE V LJUBLJANI JE BILA SLAVNOSTNA PRIREDITEV OB DNEVU DRŽAVNOSTI

Slovenija ima veter v jadrih in krmilo, obrnjeno v pravo smer

Trg republike v Ljubljani. Nedelja, 24. junij 2007. Prijeten zgodnjepoletni večer. Dan pred šestnajsto obletnico naše samostojnosti. Prizorišče za prireditev je bilo pripravljeno in na njem iz minute v minuto več ljudi. Na Trgu republike je že potekal spremljevalni spored. Predstavila se je garda Slovenske vojske in s svojim nastopom požela odobravanje. Nastop skupine The Stroj. Za njimi se je predstavil Orkester Slovenske vojske. V ozadju so se pripravljali praporščaki, seveda so bili najbolj številni naši, veteranski. Za njimi je stala gardna enota Slovenske vojske. Še nekaj trenutkov in osrednja državna prireditev se je začela. Pregled častne enote je opravil predsednik Državnega zbora Franc Cukjati. Predsednika republike Janeza Drnovška zaradi znanih razlogov ni bilo. Škoda. Moral bi biti tam.

O srednja točka prireditve je bil slavnostni govor predsednika Vlade Republike Slovenije Janeza Janše. Osrednja misel je prav gotovo bila, da je danes pred slovenskim narodom svetla prihodnost, katero je omogočila pravilna odločitev izpred šestnajstih let.

»Veliko se je moralo zgoditi, da je težnja po svobodi dozorela in se končno udejanjila,« je dejal premier ter poudaril, da Slovenija na tej poti ni bila zgolj sopotnik sprememb v Evropi po padcu Berlinskega zidu. »Bili smo dejavni sprememb. Samo tako smo uspeli in samo zato danes Slovenija obstaja kot samostojna država.«

V slavnostnem govoru je predsednik vlade Janez Janša omenil tri pomembne dogodke in posameznike, ki so omogočili

slovensko osamosvojitve: 57. številko Nove revije, v kateri je bil najbolj dosledno in celovito zastavljen program slovenske suverenosti in demokratizacije, ustanovitev slovenske Teritorialne obrambe ter dr. Jožeta Pučnika kot osrednjo osebnost slovenske osamosvojitvene politike, saj je vseskozi držal smer

Orkester Slovenske vojske čaka na svoj nastop.

Na Trgu republike se je zbralo več tisoč ljudi, ki so tako počastili šestnajst let slovenske samostojnosti in neodvisnosti.

Slavnostni govornik na osrednji državni proslavi ob dnevu državnosti je bil premier Janez Janša. Foto: Primož Lavre, Fotosi

slovenski osamosvojitvi. Janez Janša je opozoril tudi na to, da velikokrat nismo sposo-

bni izreči priznanja tistim, ki naredijo kaj dobrega za skupnost. »Žal še vedno živimo v prostoru, kjer dobro in uspešno ne odmeva vedno daleč.« S takšnim pristopom, po njegovem pričanju, napadamo narodovo samozavest ter spodkopavamo sposobnost kritičnega in odgovornega ravnanja posameznikov ter ustanov. »Premagovanje takšnega pristopa je dejanje v dobro vseh prihodnjih generacij,« je poudaril.

»Na začetku tega mandata je vlada obljubila, da bo delala za blaginjo Slovenije. Jasno smo povedali, da je samo gospodarska rast lahko trajna podlaga blaginje. Zato smo danes na dobri poti,« je poudaril premier Janša. »Za ta razvojni premik, dosežen v preteklih dveh letih, smo dolžni zahvalo predvsem našim gospodarstvenikom in našim delavcem. Dokazujejo, da so lahko v normalnih pogojih gospodarjenja dobri, zelo dobri in tudi najboljši. Ne zmagujejo več v tekmih z nerazvitimi, temveč v konkurenci najboljših,« je poudaril.

»Prihajajo nove priložnosti. Slovenija je v dobri kondiciji. Ima veter v jadrih in krmilo, obrnjeno v pravo smer. Dobro posadko. Mednarodno morje je mir-

no, le v notranjih vodah je nekaj umetnih valov in oblakov. A obzorje narodove prihodnosti je jasno kot še nikoli doslej. Pred sedanjo in prihodnjimi generacijami je srečna plovba. Omogočila jo je odločitev pred šestnajstimi leti. Bila je pravilna,« je ob koncu slavnostnega govora dejal predsednik vlade Janez Janša.

Po govoru so častna enota Slovenske vojske in praporščaki odšli in začel se je kulturni program. Še najbolj prisrčne so bile pripovedi otrok, ki so jih posneli v različnih krajih Slovenije. S sproščenostjo in navihanostjo pa je izstopal Orlando s Prevalj na Koroškem.

Zgodbo o udeležbi oziroma neudeležbi predsednika republike dr. Janeza Drnovška na prireditvi ne bomo pogrevali. Zato smo nekatere ljudi, ki so prišli na Trg republike, vprašali, zakaj so tam in kaj menijo o predsednikovi

na proslavo zato, ker se je bal, da se bo ponovilo lansko leto, ko mu je postalo slabo. Glede na to, da je bolj šibkega zdravlja in je to vzrok, da ni prišel, ga razumem. Drugače pa bi moral

Vsi veteranski in drugi prapori

biti tukaj na Trgu republike,« je poudaril Igor Harb. Pogovarjali smo se tudi z **Juretom Vehovcem**, ki je prišel na prireditev s hčerko Emo. »Navadno ne hodim na takšne pri-

njuno zadrego izkoristili in jo še bolj potencirali. Dejansko so ju tako »podprli«, da nista prišla,« je povedal Jure Vehovec.

»Pred šestnajstimi leti sem bil v takšni službi, da so me poklica-

mosvojitveno vojno in krepimo svoj patriotizem.

Glede vseh zdrav okoli prireditve pa menim, da bi morali biti vsi politiki, ki kaj pomenijo v tej državi, danes na tej proslavi.

Svojevrsten pečat so slavnostni prireditvi dali praporščaki, med katerimi je bilo največ članov ZVVS.

li v tujino, kjer sem nadaljeval neki projekt. V tujini sem bil približno tri tedne. Vendar se prišel v Slovenijo, saj sem moral v službi dobiti podatke, saj drugače ne bi mogel dokončati pro-

Tako bi jasno pokazali, da jim je za to državo, za slovenstvo. To se mi zdi zelo pomembno.»

Sin **Tine Hartman** pa je povedal, da je s starši prišel na prireditev, da bi videl mimohod

Primož Pogačar

Igor Harb

Jure Vehovec

Gregor Hartman

Tine Hartman

potezi, da ne bo prišel.

»Na prireditev sem prišel iz radovednosti, saj me zanima, kako bo potekala. Tukaj sem bil že lani in po lanski prireditvi bom ocenil letošnjo,« je povedal **Primož Pogačar**. »Študiram zgodovino in sem v prvem letniku, v katerem se s slovensko osamosvojitveno vojno še ne ukvarjamo. Mislim pa, da bo prišla na spored v višjih letnikih v okviru Sodobne zgodovine, kar se mi zdi tudi normalno. Menim, da se na splošno vsaj mladi premalo ukvarjamo s slovensko osamosvojitveno vojno in jo premalo poznamo.«

Igor Harb je povedal, da vsako leto pride na proslavo, saj jo je boljše gledati v živo kot po televiziji. Predvsem prihaja zato, da bi primerjal, kakšni so kulturni programi, s katerim pa ni in ne more biti zadovoljen, saj so navadno, z redkimi izjemami, slabi. »Predsednik republike dr. Janez Drnovšek verjetno ni prišel

reditve, danes pa sem tukaj zato, ker sem prišel poslušat skupino The Stroj. Njihova glasba mi je namreč zelo všeč. Vsi naši politiki bi morali imeti predvsem modrost, ne samo tisti na vrhu države. Ne glede na njihove siceršnje odnose bi morali biti danes vsi tukaj na prireditvi in ne z udeležbo oziroma neudeležbo nagajati drug drugemu. Mislim, da za sedanji položaj nista izključna krivca sedanji in nekdanji predsednik, ampak tisti, ki so

jektu. Fante, ki so prijeli za orožje in se borili, med njimi so bili tudi moji kolegi, sem videl in vem, kako je bilo leta 1991.« Na prireditev je prišla tudi vsa družina Hartman. »Zakaj smo danes tukaj?« se je vprašal **Gregor Hartman**. »Ker je nedelja, ker nimamo za delati kaj bolj pametnega in navsezadnje nas vse to tudi zanima. Radi bi namreč videli, kaj se dogaja in kakšen bo program. Hkrati pa bi radi tudi počastili spomin na osa-

vojakov in gospodov, ki nosijo zastave. Tudi sam bi bil namreč rad vojak. »Prišel sem tudi, da bi si zapomnil, da je 25. junij dan osamosvojitve Slovenije,« je še povedal Tine.

Tudi sicer so se pred dnevom državnosti po vsej državi in tudi tujini zvrstile številne prireditve. Tako je v Ljubljani potekala slovesna seja Državnega zbora, v ljubljanski stolnici je bila maša za domovino, v ljubljanskem gradu pa so odprli razstavo Enotni v zmagi. Še posebej veterani pa smo pogrešali vsakoletni sprejem za svojce padlih, ki ga je do letos priredil predsednik republike. Letos tega sprejema na žalost ni bilo. Menimo, da se tako ne dela. Svojci tistih, ki so padli za svobodo domovine, si zaslužijo vsaj takšno majhno pozornost predsednika republike, navsezadnje niso oni krivi, če so naši politiki nestrpni drug do drugega.

Pred prireditvijo je obiskovalce na nenavadnih instrumentih zabavala skupina The Stroj.

(KuB)

VETERANI SO SE OB SVOJEM PRAZNIKU ZNOVA SREČALI NA GEOSSU

Takrat si ni nihče mislil, da bomo praznovali ta praznik

Organizatorji letošnje prireditve ob dnevu veterana v geometričnem središču Slovenije na Vačah si niso mogli želeli vremena, kot je bilo v soboto, 19. maja. Prvi udeleženci prireditve so začeli prihajati že kmalu po deveti uri. Malo po deseti so se pri Kimovcu začeli zbirati praporščaki in ob pol enajstih so pri spomeniku Rodoljubu zadoneli ubrani akordi Mladinskega pihalnega orkestra Viva iz Zagorja.

Iz minute v minuto je bilo ob spomeniku ter v njegovi bližini in tudi daljni okolici vedno več ljudi. Med njimi so prevladovali veteranske barve, kape, majice, brezrokavniki ... Nekaj minut pred začetkom so k spomeniku prišli častna enota Slovenske vojske in praporščaki veteranov vojne za Slovenijo.

Natančno ob 11.00 je zadonela državna himna, ki ji je sledilo slovesno veteransko dejanje, Posavski oktet pa je za uvod zapel dve pesmi.

Nismo razmišljali o tem, da bomo vojni veterani

V pozdravnem govoru je predsednik ZVVS Srečko Lisjak

med drugim dejal: »Sedemnajstega maja 1990 nihče ni niti razmišljal o tem, da bo to nekoč poseben dan, niti o tem, da bomo postali vojni veterani. Čas, ki se je tako bliskovito odvijal v letih 90-91 v edinstvenem obdobju projekta MSNZ, izgrajevanja, reorganizacije, usposabljanja in načrtovanja delovanja TO ter vseh drugih struktur boja in odpora, ni dopuščal lagodnega življenja in sanjarjenja o prihodnosti. To je bil čas realnosti, dejavnosti, odločnosti in poguma.

To obdobje je minilo kot blisk in že smo postali neposredni akterji vojne za samostojno Slovenijo. Pravijo, da je ta vojna bila kratka, da, ampak samo

Veteranski prapori in Mladinski pihalni orkester Viva iz Hrastnika

za tiste, ki so jo spremljali na televizijskih sprejemnikih ali pa v tiskanih medijih, zahvaljujoč pogumnim novinarjem,« je dejal Srečko Lisjak.

Po njegovih besedah je bila ta vojna kruta za vsakega njegovega udeleženca. Trajala je pa toliko časa zato, ker smo vedeli, kaj hočemo in zmoremo, ker smo imeli znanje, hotenje in pogum, ker smo se bojevali za svobodno, samostojno ter demokratično domovino in državo Republiko Slovenijo.

»V tem boju se nismo borili samo zase, ampak za slehernega prebivalca Republike Slovenije,« je nadaljeval Srečko Lisjak. »Tudi za tiste, ki so doma čepeli v zapečku, se skrivali, nasprotovali pa tudi na nasprotni strani stali in sedaj uživajo sadove uspešne slovenske države. Vojna za samostojno Slovenijo je bila kratka, ker smo bili enotni in odločni, ker smo se borili za ta prelepi košček slovenske zemlje, ki je bila od nekdaj naša domovina.

Na Geossu so se zbrali številni veterani in ugledni gostje.

Prireditev se je začela tako, kot se mora veteranska slovesnost, s slovesnim veteranskim dejanjem.

Zaradi uspehov in dosežkov se imamo pravico primerjati z vsemi generacijami v vsej dolgi zgodovini našega naroda. Vsaka generacija je prispevala kamenček v mozaik obstoja slovenskega naroda in vse generacije so krvavele za slovensko domovino.

Vendar naša generacija se je edina bojevala za samostojen slovenski dom in v tem boju zmagala. V tem boju smo se bojevali sami. Nismo imeli zavaznikov, nismo izgubili niti koščka slovenske zemlje in po vojni se nismo maščevali poražencem. Zato je naša zmaga enkratna in neponovljiva. Mi smo pred šestnajstimi leti vstali in kot narod bomo obstali le, če bomo močni in eno-

Pozdravni nagovor predsednika Zveze veteranov vojne za Slovenijo Srečka Lisjaka

Slavnostni govornik je bil Marko Štrovs

Po dveh pesmih Posavskega okteta je vse zbrane pozdravil

Bremec ob spremljavi harmonikarja Vikija Ašiča zapel domoljubni pesmi.

Slavnostni govornik na letošnji prireditvi ob dnevu vetera-

ne zadeve Marko Štrovs. Še posebej gromoglasno ploskanje je doživel ob besedah, da so v vojni za samostojno Slovenijo veterani odšli branit komaj neodvisno domovino, ne da bi pomislili, da lahko pri tem izgubijo življenje. Zdaj pa je po teza na strani države, da vsem veteranom zagotovi takšne razmere za življenje, da bodo veterani lahko normalno preživeli.

Podelitev priznanj

Po recitaciji celjskega gledališnika Bojana Umka je predsednik ZVVS Srečko Lisjak podelil zlate plakete in spominsko medaljo.

Zlate plakete so prejeli: **Vojko Štemberger, Branko Kobetič in Ivan Krušec**, spominsko medaljo je prejel **Marjan Ojsteršek**.

Vojko Štemberger je bil med ustanovitelji veteranske organizacije in njen dolgoletni podpredsednik ter kot predsednik Pokrajinskega odbora Notranjskega predsedstva ZVVS in predsednik Območnega združenja Postojna, ki je po številu članov naše največje združenje. Bil je tudi član Sekretariata ZVVS in odgovorni urednik našega glasila Veteran. Vojko je veterani, ki se je z dušo in s telesom predal najprej pripravi in vojni za samostojno Slovenijo ter ustanovitvi in sedanjemu delu v naši orga-

V imenu Občine Litija je zbrane in posebej vse veterane pozdravil litijski župan Franci Rokavec.

tni v vsej svoji drugačnosti kot posamezniki, skupina in narod kot celota, na vseh področjih našega dela in življenja,« je poudaril predsednik Lisjak. Ob koncu je veterankam in veteranom čestital ob prazniku – dnevu veteranov vojne za samostojno Slovenijo in se jim zahvalil za njihova pogumna dejanja v obdobju 1990–1991.

Svoj pozdravni nagovor pa je Srečko Lisjak končal z verzom:

Ljubezen svet varuje
od pogina!
Kdor ljubil ni, kako bi mogel
znati,
kaj narod je in kaj domovina.

Slavnostni govornik je bil državni sekretar na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve Marko Štrovs.

tudi litijski župan Franci Rokavec. Pred slavnostnim govornikom je baritonist Andrej

Zlate plakete ZVVS so prejeli: Vojko Štemberger, ...

nov vojne za Slovenijo je bil državni sekretar na Ministrstvu za delo, družino in social-

... Branko Kobetič ...

... Ivan Krušec

nizaciji, je dobesedno postal njen sinonim.

Branko Kobetič, član predsedstva ZVVS in predsednik Pokrajinskega odbora ZVVS Dolenjske ter predsednik Območnega združenja Belekrajine je veteran, ki je z njemu svojstvenim pristopom do dela dosegel širšo prepoznavnost organizacije v dolenjski regiji. Z njegovo pomočjo pridobivajo tamkajšnji veterani vojne za Slovenijo tisto mesto v zgodovini naše države, ki jim po pravici pripada.

Ivan Krušec je veteran, ki je vtisnil svoj pečat predvsem v naše dokumente. Kot predsednik statutarne komisije je bil član predsedstva, v katerem je sedaj podpredsednik; velikokrat je sprejel še dodatno delo, in to predvsem tam in takrat, ko se je pokazala potreba. Zanj je značilno, da je svoje znanje z veseljem in vnemo prenašal na vse, ki so to potrebovali. Po njegovi zaslugi, zavzemanju in pomoči deluje naša organizacija z vsemi svojimi območnimi združenji povsem skladno s pravnim redom države.

Prejemnik spominske medalje **Marjan Ojsteršek** je iz podjetja Heledis iz Celja, ki je že vrsto let poslovno povezano z ZVVS. Sodeloval je pri oblikovanju in izdelavi velike večine oznak, priznanj, značk, spominskih plošč, spominskih kovancev in številnih promocijskih izdelkov, ki nosijo znak ZVVS ali znak območnih združenj. V veliki večini nosijo vsi ti predmeti njegov osebni pečat.

Prireditve pa so zaokrožili glasbeniki Mladinskega pihalnega orkestra Viva iz Hrastnika s svojimi ubranimi melodijami. Večina udeležencev prireditve se je nato zadržala na družabnem srečanju, na katerem o obujali spomine na leti 1990 in 1991, marsikateri med njimi pa je naredil tudi krajši sprehod v okolico Vač.

Kaj pravijo člani ZVVS

Pomešali smo se med ude-

ležence in jim postavili nekaj vprašanj, ki trenutno najbolj »žulijo« veteranke in veterane.

Branko Noč, OZVVS Krško: »Člani OZVVS Krško se udeležujemo, lahko bi rekel, skoraj vseh veteranskih prireditvev, seveda, če je le čas. Na območju Posavja imamo veterani vrsto prireditvev, ki se jih redno udeležujemo. Veteranska združenja iz Sevnice, Brežic in Krškega pripravljamo skupne športne igre in organiziramo veteranska srečanja na ravni pokrajine. Za svoje člane organiziramo različne izlete ter pohode in različne druge dejavnosti. So-

Branko Noč

Valter Likar

Anton Grilc

Marjetka Vajt

Davor Soršek

delujemo tudi na prireditvah drugih veteranskih organizacij. Naj omenim samo, da se dvakrat na leto udeležimo prireditvev na Planini, ki jih organizira borčevska organizacija. Menim, da smo veterani v Krškem zelo aktivni. Članom vsako leto ponujamo vrsto prireditvev in jih tudi sproti obveščamo, kaj se bo dogajalo. Vsako takšno priložnost pa izkoristimo in članom damo značko, kapo, majico, srajco in podobno. Zato je tudi odziv zelo dober. Mislim, da so tudi veterani zadovoljni z delom vodstva naše organizacije.«

Valter Likar, OZVVS Ajdovščina – Vipava: »Naša veteranska skupina je sicer bolj znana po pohodu z Nanosa na Triglav, vendar občasno hodimo tudi na druge veteranske prireditve in srečanja. Kdaj in koliko nas bo šlo, je seveda odvisno od časa, ki ga imamo. Pohod na Triglav je ena od dejavnosti našega združenja in

je zapisana tudi v letnem načrtu dela. Letos bomo pohod izpeljali že tretjič in nas bo nekaj več kot lani, in sicer 16. Pohod traja štiri dni, peti dan pa se udeležimo osrednje prireditve na Pokljuki. Na današnjo prireditev na Geossu je prišel samo del naše skupine. Kot skupina smo letos prvič na tej prireditvi, sam pa sem bil kot član predsedstva našega združenja že tukaj.

Osebo mislim, da bi se veterani morali še bolj pogosto družiti med seboj. Naše združenje ima nekaj takšnih akcij. Med osamosvojitveno vojno sem bil pripadnik 611. oddaja za posebne namene. Vsa-

kih pet let se dobivamo pripadniki ajdovske čete, in to v polnem številu. Mogoče bi se morali dobivati pogosteje in v prihodnosti bomo poskušali organizirati naša srečanja bolj pogosto.«

Anton Grilc, OZVVS Krško: »Na veteranska srečanja hodim, če mi le dopuščajo druge obveznosti. Na prireditvi na Geossu sem prvič. Za to sem se odločil iz povsem preprostega razloga, saj sem hotel videti, kje je sploh Geoss in kako je tukaj urejeno. Po tistem, kar sem videl, mi je zelo všeč.

Občasno spremljam tudi zaplete o priznavanju statusa veterana. Menim, da bi te zadeve že morale biti urejene, ne da se vse skupaj vleče v nedogled. Sam nisem imel problemov s tem, saj sem bil pripadnik Teritorialne obrambe. Res pa je, da sem relativno pozno zaprosil za status veterana. Bil sem seveda mlajši in tudi časa ni bilo, da bi se

udeleževal veteranskih prireditvev.«

Premalo vemo o vojni za samostojno Slovenijo

Med udeleženci prireditve smo opazili tudi nekaj mladih. Dva med njimi smo vprašali, zakaj sta prišla na Geoss.

Marjetka Vajt, Gabrovka pri Litiji: »Večkrat se očetu pridružim, ko gre na veteranske prireditve, in tudi danes sem prišla z njim na Geoss. V osnovni šoli smo se nekaj učili o vojni za samostojno Slovenijo, zdaj skoraj nič. Če me vprašate, ali mladi vemo dovolj ali premalo o tej vojni, vam ne bi

znala odgovoriti z da ali ne. Mislim, da je odgovor nekje vmes, nekaj vemo, vendar ne dovolj. Tudi doma se o tem ne pogovarjamo. Ne zato, ker ne bi bilo časa, ampak zato, ker se nam zdi vsakodnevne zadeve bolj pomembne.«

Davor Soršek, Šmartno pri Litiji: »Letos sem prvič na tej veteranski prireditvi na Geossu. Moj ati je bil leta 1991 teritorialec in zato sem danes prišel z njim na to prireditev. To je tudi prvič, da sem šel z njim na kakšno veteransko prireditev ali proslavo. Mislim, da gre ati kar pogosto na veteranska srečanja in prireditve. Redno hodi na različna veteranska športna tekmovanja in proslave. V šoli se pri zgodovini o vojni za Slovenijo ne učimo, za te zadeve slišim le, ko je kakšna obletnica ali proslava, saj so takrat obešeni plakati. Morda bi bilo dobro, če bi kdaj prišel v šolo kdo od veteranov in nam povedal, kaj se je dogajalo leta 1991.«

(KuB)

Delovna zmaga veteranov vojne za Slovenijo

V soboto, 16. junija, so v Logatcu slovesno odprli Center veteranov vojne za Slovenijo. Slovesnosti so se udeležili delegacije vseh območnih združenj s praporščaki na čelu, visoki predstavniki Slovenske vojske, Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje, predsednik Zveze borcev NOB in predsednik Zveze društev vojnih invalidov, predstavniki gospodarskih družb donatorjev ter sponzorjev in seveda slavnostni govornik, predsednik Vlade RS Janez Janša.

Slavnostni govornik Janez Janša je med drugim poudaril voljo posameznikov, da uresničijo ideje ne glede na nasprotovanja, ki se pojavijo v določenem času in okolju, saj če ne bi bilo tako, danes ne bi bilo samostojne države Slovenije in v tem smislu tudi ne Centra veteranov vojne za Slovenijo. Veterani vojne za samostojno Slovenijo so lahko ponosni na to delovno zmago, saj so dokazali, da niso samo zmagovalci osamosvojitvene vojne, temveč tudi zmagovalci v miru kot civilni družbeni

dejavnik, ki ima temeljno nalogo negovati spomin na slavno uporniško zgodovino slovenskega naroda in biti tvoren dejavnik pri gradnji naše domovine. Center je bil odet v slavnostno podobo, ki jo je popestrila razstava tehničnih sredstev Slovenske vojske, Policije ter sistema zaščite in reševanja, v restavraciji pa so bile razstavljene fotografije iz obdobja osamosvojitvene vojne. V dobrih dveh letih, odkar je zaživela ideja o skupnem domu veteranov vojne za Slovenijo, pa

Center vojnih veteranov Slovenije v Logatcu je začel uradno delovati.

do odprtja centra je bilo narejeno zelo veliko. »Spominjam se,« je povedal Janez Pajer, »ko smo pred leti po seji predsedstva zveze, ki smo jo imeli v Logatcu, obiskali objekte nekdanje JLA, je marsikdo od nas z nezaupanjem poslušal razlago Mira Pogačnika, kaj vse bodo naredili, da bodo objekti dobili novo zunanjo podobo in funkcionalnost. Volja do realizacije te ideje se je uresničila v nešteto prostovoljnih delovnih urah, z nešteto odpiranja vrat do gospodarskih in vladnih ustanov,

in vse to je rezultat dela posameznikov v OZVVS Logatec in članov gradbenega odbora.« V celoti prenovljen gostinski objekt s sodobno kuhinjo in večnamensko dvorano, v celoti prenovljena zgradba, v kateri so sedež OZVVS Logatec in prostori za prihodnji muzej, upajmo, da tudi novi sedež zveze, prenovljena zgradba s petdesetimi ležišči, v fazi prenove pa še objekt z udobnimi apartmaji in objekt za rekreacijo, vse to je danes realnost. **P.J.**

Od veselice z žalostnim do drame s srečnim koncem

Hej, to je bila takrat veselica! Spominjam se namreč one junijske noči leta 1991. Slovenke in Slovenci smo le dosanjali svojo svobodno, samostojno državo. Kot povsod je tudi na Vrhniki vse vrelo od sreče, veselja, novih upov, načrtov. Dobesedno se nam je zmešalo. Noreli smo kot mala deca.

Franca Kvaternika, tedaj vrhniškega župana, pa ni zaneslo. Je izkušen, sila moder mož. Že pred veseljačenjem me je poklical in svaril, češ, fant, bodimo pripravljeni, nekaj se kuha, ni nujno, da jo bomo tako gladko odnesli, kot se mnogim še zdi. Na dušo mi je položil, naj pazimo predvsem na to, da bi ljudi ne zajela panika, če se res kaj zgodi. Da so niški specialci že pri nas, se je že vedelo, in da ti kujoni niso mačji kašelj, tudi. Žal je župan dobro slutil. Že proti jutru je šlo, ko je zagrmele. Iz vojašnic so se vsuli tanki in ljudi je res zajel strah. Nekatere brezglav, da je bilo treba miriti, tolažiti, druge spet brezglav pogum, da jih je bilo treba ustavljanje. Prijatelj je hotel na vrat na nos planiti v svojo stoenko in zapeljati pred tanke. Komaj smo mu preprečili. Brž sem velel godbi, naj mirno igra naprej. Tudi to je po-

magalo umirjati preveč plaha in prevroče glave. Nekateri dandanašnji pleteničijo, da je bila operetna vojna. Ni bila! Umrlo je 19 Slovencev. Tukaj na srečo ne. Tudi zato, ker smo se odzvali hitro, učinkovito, hladnokrvno. Civilna zaščita, gasilci, teritorialci, policisti, zdravstvo. Vsi smo bili na nogah. V Lukovici, Dragomerju in Logu sem ročno organiziral narodno zaščito. Blokade na vpadnicah, radijske zveze, obveščevalna in protiobveščevalna dejavnost. Najprej dve pištoli, brž puške, trije ročni minometi. Kot bi mignil, sem imel pod orožjem več kot 30 korenjakov, oni pa pod nadzorom vse območje naše današnje občine s cestami okoli in hribovjem nad njim. Prehrana, tudi iz naše trgovine, saniteta, obveščanje, stiki, vse je teklo kot po loju, ker smo bili res vsi kot eden. Ha, še čutarice niso

bile nikoli prazne, pa tukaj ni bilo pijančevanja in zato tudi neumnosti in nesreč ne. Veliko modrosti, znanja, izkušenj in nemalo poguma vseh krajanov in krajanov je bilo potrebno, da smo jo dobro zvozili. Iz vrhniške vojašnice je prihajal pekel. Iz nje sta se odpravili najprej izvidniška četa, nato pa še tankovski bataljon. Razcepil se je v dve nevarni kači. Ena se je vila po avtocesti proti Ljubljani, druga je zavila proti Toškemu čelu in od tam na letališče Brnik. Že na Brezovici so čakale barikade. Mi smo imeli zaprte vse poti z glavne. Nikomur ni bilo škoda avtomobila, iz katerih so rasle blokade. En tank je obtičal že tu, v jarku ob cesti, na našem ljubem barju. Jugovojška je bila tudi ob kuhinjo in brez te se ve, kako hitro se sesuje vojaška morala. Teritorialci pa so jim uničevali tanke. Drugega julija so vrhniške barikade rušili že z letali, da je sploh lahko krenil še en bataljon tankov. Pa nato še eden. Pomnimo, kako klavrno so končali ti poskusi. Zato se teh slavnih dogodkov moramo spominjati. Ni bila opereta, res ne! Zato sem v svoji hiši odprl

veteransko pisarno, kjer se bomo lahko družili, pomagali urejati statusna vprašanja, snovali načrte za naše delo. Sprejeli smo namreč obširen in bogat program. Ustanovili smo Območno združenje ZVVS in dogodek primerno proslavili skupaj z županom naše nove občine Mladenom Sumino, ki ima za veterane posluh, z nekdanjim in zelo zaslužnim vrhniškim županom Francem Kvaternikom, tudi predsednik ZVVS Srečko Lisjak se nam je pridružil. Bili smo že na veteranskem pohodu v spomin Franceta Prešerna, načrtujemo pohod generala Maistra, kjer bomo že korakali pod našim novim praporom. Ponosno, kot so naši borci vsakič v slavnih zgodovini, denimo pod partizanskimi zastavami. Zato, kot radi pravijo, ker se moramo spominjati, da bi se več ne ponovilo. Za konec pa le še to – ob vsakem dogodku, ki ga omenjam, sem hotel dodati ime hrabrega soborca, zaslužnega prijatelja, sokrajanke... Za vse ni prostora, pa nisem nobenega, da bi ne bilo zamere. Oprostite, vsi ste mi v srcu!

Anton Fridl

POGOVARJALI SMO SE Z MINISTRICO ZA DELO, DRUŽINO IN SOCIALNE ZADEVE MARJETO COTMAN

Verjeli ste, da lahko Slovenke in Slovenci sami odločamo o svoji prihodnosti

Ministrica Marjeta Cotman zagotovi sodi med tiste ministre sedanje slovenske vlade, ki ima največ dela. Kolektivna pogodba, pogajanja z delodajalci in delojemalci, družinska zakonodaja in še bi lahko naštevali. Včasih je dan prekratek za vse obveznosti. Kljub temu je ministrica našla prost termin, da je odgovorila na nekaj naših vprašanj.

Gospa ministrica, pred nekaj dnevi smo praznovali šestnajsto obletnico osamosvojitvene vojne z osrednjo državno proslavo v Ljubljani. Kako gledate na te zgodovinske dogodke kot naša »resorna ministrica«?

»Obletnice so pretekli dogodki, ki jih poiščemo v spominu in so nas trajno zaznamovali. Tako je bilo tudi pred šestnajstimi leti, ko smo se Slovenci odločili za samostojno pot. Ob tem mi prihaja na misel slovenski pregovor, ki pravi, da »nihče ne ljubi svoje domovine, ker je velika, temveč zato, ker je njegova.« Mislim, da to še posebej velja za vas, vojne veterane, kot tudi številne posameznike – pobudnike in branitelje slovenske samostojnosti v letih 1990 in 1991. Verjeli ste, da je za takšno odločitev vredno tvegati tudi lastno življenje. Zato je ohranjanje spomina na vojno za Slovenijo vsekakor državotvorno dejanje.«

Zveza veteranov vojne za Slovenijo je najštevilčnejša veteranska organizacija v pravem pomenu besede, to pomeni, da imajo njeni člani status vojnega veterana. V delovanju sorodnih veteranskih organizacij se srečujemo s tako imenovanim »pomlajevanjem« veteranskih organizacij. Kako gledate na ta pojav?

»Zdi se mi prav, da se zgodovinska izročila boja oziroma vojne za Slovenijo prenašajo na mlajše rodove. Vsaka organizacija v temeljnem aktu poleg drugih določil določi tudi pogoje o članstvu. Zato gre podlago za

tako imenovano pomlajevanje veteranskih organizacij iskati v statutu posamezne organizacije.«

Zveza veteranov vojne za Slovenijo si je v postopku sprejemanja sprememb Zakona o vojnih veteranih prizadevala za priznanje veteranskega statusa vsem, ki so aktivno sodelovali v obrambnih pripravah in oboroženem boju. Žal iz nam nerazumljivih vzrokov nismo bili uspešni. Tako sta iz naših prizadevanj izpadli dve kategoriji: izvajalci mobilizacije – kurirji in mobilizacijski inštruktorji ter postavljalci ovir, ki so delovali po ukazu štabov Teritorialne obrambe. Kakšne so možnosti, da popravimo napako

Slovenski pregovor pravi, da »nihče ne ljubi svoje domovine, ker je velika, temveč zato, ker je njegova.« Mislim, da to še posebej velja za vas, vojne veterane, kot tudi številne posameznike – pobudnike in branitelje slovenske samostojnosti v letih 1990 in 1991.

...

Prav Zveza veteranov vojne za Slovenijo je maja 2004 dala pobudo za spremembo Zakona o vojnih veteranih, in sicer za vključitev civilnega dela obrambe.

...

Kar zadeva izenačitev v pravicah pripadnikov Manevrske strukture Narodne zaščite z vojnimi veterani od leta 1941, menimo, da je ustrezna rešitev v Zakonu o vojnih veteranih.

in priznamo status vojnega veterana tudi tema dvema kategorijama?

»Pred zadnjo spremembo Zakona o vojnih veteranih je bilo posebno varstvo zagotovljeno le pripadnikom nosilnih obrambnih sil. Prav Zveza veteranov vojne za Slovenijo je maja 2004 dala pobudo za spremembo Zakona o vojnih veteranih, in sicer za vključitev civilnega dela obrambe. Tako smo z lani sprejetim zakonom razširili krog upravičencev, s čimer smo želeli vključiti predvsem vse tiste, ki so med agresijo opravljali katero od dolžnosti, na katero so bili odredeni po tedaj veljavnih predpisih o obrambi in zaščiti. Večji del odprtih vprašanj s tega področja smo rešili, čeprav določena pričakovanja še obstajajo.«

Veterani vojne za Slovenijo se počutimo prikrajšani v pravicah, ki jih določa Zakon o vojnih veteranih v primerjavi

z našimi starejšimi kolegi veterani. Po naši oceni bi morali biti pripadniki Manevrske strukture Narodne zaščite izenačene v pravicah z vojnimi veterani od leta 1941, saj so se oboji prvi in v najtežjih trenutkih odločili braniti domovino z orožjem. Ali so možnosti, da se doseže to izenačenje?

»Kar zadeva izenačitev v pravicah pripadnikov Manevrske strukture Narodne zaščite z vojnimi veterani od leta 1941, menimo, da je ustrezna rešitev v Zakonu o vojnih veteranih, po kateri so s slednjimi izenačeni organizatorji MSNZ.«

Bistvo veteranskih organizacij je, da se njihovo število s staranjem članstva zmanjšuje. Torej, če pogledamo malce v prihodnost, bo določena veteranska organizacija brez članov, ki jim pripada veteranski status. Kako bi morali rešiti problem premoženja takšne organizacije, saj je navsezadnje prav država omogočila veteranom pridobitev raznih oblik premoženja?

»Po naši zakonodaji lahko društvo preneha po volji članov, z združitvijo z drugimi društvi in na druge načine. Če zbor članov društva sprejme sklep o prenehanju društva, mora v sklepu določiti društvo, zavod, ustanovo ali drugo nepridobitno pravno osebo s podobnimi cilji, na katero se po poravnavi vseh obveznosti prenese premoženje društva.«

Osrednja naloga na področju veteranskih zadev je dokončno oblikovanje veteranske zakonodaje, s katero bo ustrezno rešeno vprašanje statusa vojnega veterana vseh udeležencev obrambe pred agresijo.

...

Še enkrat je treba opozoriti na državljansko dolžnost vsakega, da po svoji moči in odgovornosti prispeva k obrambi države. Samo strah, velike nevarnosti, ki so pretile vsakemu državljanu v času agresije na Republiko Slovenijo, vsake oblike pomoči in aktivnosti žal ne morejo pomeniti priznavanja statusa vojnega veterana.

...

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve že vsa leta sodeluje z Zvezo veteranov vojne za Slovenijo 91 pri postavitvi novih spominskih obeležij in obnovi obstoječih.

Ali nam lahko predstavite težiščne naloge Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve s področja »veteranskih zadev« v vašem mandatu?

»Osrednja naloga na področju veteranskih zadev je dokončno oblikovanje veteranske zakonodaje, s katero bo ustrezno rešeno vprašanje statusa vojnega veterana vseh udeležencev obrambe pred agresijo, tako

da ne bi bil prezrt nihče, ki je res prispeval k njenemu uspešnemu zaključku.

Še enkrat pa je treba opozoriti na državljansko dolžnost vsakega, da po svoji moči in odgovornosti prispeva k obrambi države. Samo strah, velike nevarnosti, ki so pretile vsakemu državljanu v času agresije na Republiko Slovenijo, vsake oblike pomoči in aktivnosti žal ne morejo pomeniti priznavanja statusa vojnega veterana.«

Spominska obeležja so del našega spomina na najpomembnejše dogodke iz naše osamosvojitve. Kako Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve skrbi za ta in vsa druga spominska obeležja?

»Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve že vsa leta sodeluje z Zvezo veteranov vojne za Slovenijo 91 pri postavitvi novih spominskih obeležij in obnovi obstoječih. Svoj delež prispeva seveda tudi pri koordinaciji in financiranju komemorativnih slovesnosti in proslav preko leta in seveda ob dnevu spomina na mrtve – 1. novembru.

Lani smo skladno s sprejetim programom varstva vojnih grobišč, v katerem je tudi proračunska postavka za spominska obeležja iz vojne za Slovenijo, postavili spominsko obeležje dvema tujima novinarjema in pripadniku Teritorialne obrambe na Brniku ter sodelovali pri postavitvi spominskega obeležja v Krakovskem gozdu. Letos sodelujemo pri ureditvi spominskega obeležja v Kočevju.

Za vsa druga spominska obeležja so pristojni Ministrstvo za kulturo in pristojni zavodi za varstvo kulturne dediščine. Vojna grobišča so skladno z Zakonom o vojnih grobiščih v pristojnosti našega ministrstva, redno vzdrževanje pa izvajajo lokalne skupnosti v sodelovanju z upravno enoto in s pomočjo našega ministrstva.«

Zanima nas, kako in kje ste delovali v osamosvojitveni vojni.

»V času osamosvojitvene vojne sem bila zaposlena v Republiški geodetski upravi, kjer smo opravljali dežurstva. V dogovoru s Teološko fakulteto sem v neposredni bližini zagotovila uporabo njihovega zaklonišča in priskrbelo sanitetni material oziroma prvo pomoč.«

Jože Čibej

Foto: Matej Erjavec, Ognjišče

Predsedstvo ZVVS je tokrat zasedalo na obali. Posnetek je nastal pred začetkom seje na parkirišču ob ladjedelnici v Izoli.

Zasedalo je predsedstvo

V sredo, 27. junija, se je v Izoli na 12. seji sestalo predsedstvo ZVVS. Pregledali so delo v letošnjem prvem polletju in se dogovorili o dejavnostih v drugem delu leta. Med drugim so pozvali območna in pokrajinska združenja, da do konca julija strokovni službi posredujejo ugotovitve glede priznavanja veteranskega statusa in problemov, ki se pojavljajo v zvezi s tem. Potrdili so tudi 20 vlog za solidarnostno pomoč in 33 predlogov za priznanja ZVVS.

Gostitelj Vlado Ličen se je zelo potrudil in je pripravil prijeten program. Članom predsedstva je predstavil pridelavo olivnega olja, pa tudi na pokušnjo ni pozabil.

Besedilo in foto: RK

Film o dogodkih na zgornjem Gorenjskem

Da dogodki iz obdobja osamosvajanja Slovenije ne bi utonili v pozabo, je nastal tudi film o dogodkih na mednarodnih mejnih prehodih Karavanke, Rateče in Korensko sedlo ter drugod na zgornjem Gorenjskem med osamosvojitveno vojno. Pobudo za film je dal Dimitrij Lokovšek - Loki, član posebne bojne skupine prostovoljcev leta 1991, film pa je v sodelovanju z Območnim veteranskim združenjem Radovljica - Jesenice in Ministrstvom za obrambo posnel snemalec Samo Finžgar iz Begunj, besedilo v filmu bere novinarka Marjeta Klemenc. Samo Finžgar, tudi veteran vojne za Slovenijo, je delo opravil v letu dni, posnel 20 ur pričevanj, v filmu pa so objavljena pričevanja 22 udeležencev tedanjih dogodkov. Film so prvič predstavili na tradicionalnem srečanju veteranov na platoju Karavanke na Hrušici.

Vsako leto se konec junija zberejo na Hrušici v spomin na dogodek leta 1991. Dne 30. junija 1991 je malo po poldnevu prišlo do

Zbrane je nagovoril Leopold Bizalj, predsednik občinskega odbora Jesenice.

oboroženega spopada med pripadniki JLA in teritorialci, popoldne istega dne pa so se na Jesenicah začela pogajanja. Prvega julija pred 16 leti je bil 10 minut pred eno uro zjutraj na Jesenicah podpisan jeseniški dogovor o umiku, ki so ga začeli uresničevati še isti dan. Z mednarodnih cestnih mejnih prehodov v tedanji jeseniški občini so se umaknili pripadniki JLA in zvezne milice, naslednja dva dneva pa še s stražnic v občini. Podpisniki dogovora o umiku, sklenjenega v prostorih Skupščine občine Jesenice, so bili Josip Jauk, Slobodan Lončar in Božidar Stojanović na eni strani ter Janez Smole, Janko Sebastijan Stušek, Ludvik Zupančič, dr. Božidar Brudar in Rina Klinar na slovenski strani.

Letos so se na Hrušici zbrali 29. junija. Zbrane so nagovorili Leopold Bizalj iz Območnega veteranskega združenja Radovljica - Jesenice, Milan Klemenčič iz Združenja Sever Gorenjska in jeseniški župan Tomaž Tom Mencinger. Med drugim so na slovesnosti podelili tudi spominske znake enote za posebne namene, stražnice 91 in štabi Teritorialne obrambe. Znak Tajna skladišča 1990 pa sta prejela Tatjana Klinar in Drago Jakopič.

V kulturnem programu sta nastopila mešana vokalna skupina Nagelj s Hrušice in veteranski pevski zbor, ki je prvič zapel tudi pesem Karavanški plato. Program je povezovala Branka Smole.

Besedilo in foto: RK

Niko Robič, Andrej Žemva, Tomaž Lavtžar in Marjan Bohinc med slovesnostjo na mejnem platoju v Ratečah

Veteransko srečanje v Ratečah

Junija pripravijo veterani, združeni v območnem združenju Radovljica - Jesenice in policijskem združenju Sever Gorenjska, v občinah na zgornjem Gorenjskem več srečanj veteranov vojne za Slovenijo. Tako je bilo tudi letos. Zgornjegorenjski veterani vojne za Slovenijo so se 16. junija srečali na mejnem platoju v Ratečah in zaznamovali 25. junij - dan državnosti in 16. obletnico vojne za Slovenijo. Najbolj zagreti so se že zjutraj podali na pohod s Korenskega sedla do Rateč, preostali pa so se jim pridružili le na proslavi. Zbrane sta pozdravila predsednik Območnega združenja veteranov vojne za Slovenijo Kranjska Gora Tomaž Lavtžar in predsednik Združenja Sever Gorenjska Andrej Žemva. Slavnostni govornik je bil takratni poveljnik jurišnega odreda Marjan Bohinc, ki je spregovoril o prispevku veteranov k obranitvi samostojne Slovenije in med drugim dejal, da »ne smemo pozabiti domačih firm in prebivalcev, ki so sodelovali pri pripravljanju ovir, barikad ter pomagali v logistiki in oskrbi naših enot.«

V kulturnem programu so nastopili veteranski pevski zbor Radovljica - Jesenice in učenke Osnovne šole 16. decembra Mojstrana.

Besedilo in foto: Karmen Sluga

Utrinek s proslave

Spominski znaki

Na Kumu so se 19. junija ponovno zbrali veterani vojne za Slovenijo. Že tradicionalno proslavo v spomin osamosvojitvene vojne leta 1991 vsako leto organizira Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo Zasavje.

Kar 16 let je že minilo od tistega časa, ko so se pripadniki TO spopadli z mnogo številnejšo in bolj oboroženo armado. Število vojakov in ognjena moč pa nista, kot je že tolikokrat potrdila zgodovina, odločilna dejavnika, ko gre za končnega zmagovalca. Močna volja, odločnost in vztrajnost, predvsem pa želja po svobodi in obramba lastnega ognjišča so dejavniki, ki skupaj tvorijo nepremagljivo orožje in moč.

Na Kumu so se postavili po robu močnejšemu agresorju in kljub njevovi navidezni premoči zmagali.

O dogodkih, ki so na Kumu potekali pred 16 leti, je uvodoma spregovoril Marjan Dolinšek, predsednik Območnega združenja Zveze vojnih veteranov Zasavje, in opisal takratne dogodke ter spregovoril o aktualnih temah sedanjosti.

Slavnostni govornik, župan Občine Zagorje ob Savi, Matjaž Švagan je poudaril pomen boja slovenskih teritorialcev in se vsem zahvalil za junaško dejanje, ki je odločilno vplivalo na razvoj samostojne Slovenije.

Na proslavi je Matjaž Piškur, leta 1991 poveljnik 87. območnega poveljstva, podelil spominske znake omenjenega območnega poveljstva. Podpredsednik Zveze vojnih veteranov Slovenije Jože Čibej pa je 136. vodu TO KS Dobovec podelil spominsko plaketo.

Kljub oblakom, ki so se zgrinjali nad Kumom, je bilo na proslavi nekaj sto obiskovalcev, ki so čas posvetili dogodkom izpred šestnajstih let in tako dokazali, da čas sicer res hitro teče, spomin pa ostaja večn.

Anton Šutar

Nov dom veteranov zgornje Gorenjske

V petek, 22. junija, so v Radovljici Igor Bavčar, Janko Sebastijan Stušek in Janez Koselj izročili namenu dom veteranov zgornje Gorenjske, delo Območnega veteranskega združenja Radovljica - Jesenice. Zgradili so ga s prostovoljnimi delom ter prispevki posameznikov in podjetij. To območno veteransko združenje praznuje desetletno delovanje. Pred desetimi leti je imelo 280 članov, danes je s 1180 člani najbolj številčno na Gorenjskem in eno največjih med 55 združenji v Sloveniji. Približno 80 ljudi je vložilo v gradnjo doma 6250 ur prostovoljnega dela, dosedanja vrednost opravljenih del je 14-6.000 evrov. Dom bo namenjen delovanju veteranov, pevskega zbora, pokrajinskega odbora za Gorenjsko, območnemu združenju slovenskih častnikov in drugim veteranskim združenjem, ki ohranjajo spomin na dogodke in posameznike, ki so prispevali k ohranjanju slovenstva in nastajanju samostojne slovenske države.

njajo spomin na dogodke in posameznike, ki so prispevali k ohranjanju slovenstva in nastajanju samostojne slovenske države. Slavnostni govornik Igor Bavčar, v času osamosvajanja Slovenije republiški sekretar za notranje zadeve in vodja koordinacijske skupine oboroženih sil, je med drugim dejal, da smo tedaj »vedeli, da se bojujemo doma«, »danes pa nekateri ne vidijo ali nočejo videti veličine tistega časa«.

Zbranim sta spregovorila tudi radovljiški župan Janko Sebastijan Stušek in predsednik območnega veteranskega združenja Janez Koselj. Najbolj zaslužnim pri gradnji so podelili zahvale, bronasti plaketi Zveze veteranov vojne za Slovenijo sta dobila posmrtno Zoran Kristan in Janko Sebastijan Stušek. Priznanja Tajna skladišča pa so prejeli nekateri, ki so leta 1990 doma hranili orožje Teritorialne obrambe. V kulturnem programu sta nastopili mažoretni skupini radovljiške Osnovne šole Antona Tomaža Linharta, zapel pa je pevski zbor Območnega veteranskega združenja Radovljica - Jesenice.

Besedilo in foto: RK

Slavnostni govornik na odprtju Doma veteranov v Radovljici je bil Igor Bavčar.

Veterani in borci uradno odprli nove prostore

Minulo soboto se je pred nekdanjim domom Teritorialne obrambe v Slovenskih Konjicah zbrala množica veteranov vojne za Slovenijo, borcev NOB, visokih gostov in občanov. Tokrat ni bilo bojev za domovino, lahko pa temu rečemo dan delovne zmage. Dan, ko so veterani in borci uradno odprli svoje nove društvene prostore in obenem proslavili 25. junij, dan državnosti.

Trak je ob navzočnosti Borisa Podvršnika, Jožeta Kuzmana, Ivana Pavliča in Ivana Šterna prerezal župan Miran Gorinšek.

V zadnjem letu dni je bilo v prostorih, ki sta jih veteranski organizaciji dobili v uporabo od Ministrstva za obrambo, preurejeno marsikaj. Pretežno veterani so v delo vložili okoli 700 ur prostovoljnega dela, po svojih močeh so pomagali tudi borci. Ob vidnem trudu prostovoljcev so na pomoč priskočili donatorji z okoli 8000 evri donatorskih sredstev. Danes so ti prostori sodobno urejeni. Manjka sicer še nekaj opreme, vendar se bo z dobro voljo vseh tudi to uredilo.

V soboto pa so bili veteranski prostori slovesno predani namenu. Popoldne se je na ploščadi pred nekdanjim domom TO zbralo okoli 300 veteranov, borcev, visokih gostov in občanov. Med gosti so bili župan Slovenskih Konjic Miran Gorinšek, župan Zreč Boris Podvršnik, načelnica upravne enote Sonja Punčuh, sekretar ZVVS Jože Kuzman, predstavnik Slovenske vojske stotnik Tomo Pančur, predsedniki veteranskih organizacij Ivan Pavlič, Ivan Štern in Zdenko Jakič ter praporščaki iz Štor, Laškega, Velenja in Slovenskih Konjic. »Danes odpiramo prostore za svoje delovanje, in to v stavbi, ki je večini naših občanov pomenila sinonim za Teritorialno obrambo Slovenske Konjice,« je povedal predsednik Območnega združenja veteranov vojne za Slovenijo Slovenske Konjice Ivan Pavlič. »Vojsko, ki so jo ljudje vedno imeli za svojo in slovensko. V tej stavbi je 17. maja 1990 skupina najodgovornejših častnikov in podčastnikov takratne TO Slovenske Konjice pisno odklonila ukaz Jugoslovanske ljudske armade o oddaji orožja v njena skladišča in s tem tvegala, da jih obdolžijo veleizdaje. To slovesnost posvečamo tudi dnevu državnosti in nenazadnje prispevamo k pestrosti praznovanj ob prazniku Občine Slovenske Konjice.« Predsednik se je nato še zahvalil vsem, ki so z delom in s sredstvi pripomogli k uresničitvi cilja. Predsednik Območnega združenja zveze borcev NOB Slovenske Konjice Ivan Štern je povedal, da so se tudi njihovi člani aktivno vključevali v obnovo in usposobitev prostorov za novi namen. »Želim,

da bi bilo današnje praznovanje lepo, uspešno in veselo, predvsem pa, da bi se sodelovanje z veterani vojne za Slovenijo še poglobljalo. Ne smemo pozabiti, da smo z uporom Maistrovih borcev, s partizanskim bojem 1941–1945 in končnim uporom leta 1991 Slovenci kot majhen narod nastavili civilizacijsko zrcalo svoje majhnosti in s tem postali po svoje velik narod. S tem krvnim davkom smo si pridobili nacionalno in državno identiteto,« je povedal Štern.

Župan Občine Zreče Boris Podvršnik je pozdravil navzoče in se jim zahvalil za njihovo delo. Čestital je za dan državnosti in občinski praznik ter govor sklenil z Gregorčičevo mislijo, da naj bo slovenski narod na svoji zemlji svoj gospodar.

Slavnostni govornik Miran Gorinšek, župan Občine Slovenske Konjice, je spregovoril o konjiškem rodoljubju, ki traja že od kmečkih uporov. Nanizal je vrsto herojev iz druge svetovne vojne, ki so dali življenja za svobodo naših krajev, spregovoril o teritorialcih in letu 1990, ko so odgovorni oficirji in podoficirji zavrnil oddajo orožja ter skupaj s tistimi, ki so ga hranili, nosili glave naprodaj. Zahvalil se je veteranom, da so z uspešnim manevrom pridobili prostore, in poudaril, da potekajo pogovori, da celotno stavbo prevzame Občina Slovenske Konjice. Stavba naj bi rabila občanom Dravinjske doline. Pohvalil je pridne veterane in borce ter donatorje in vsem zaželel lep državni in občinski praznik.

Po vseh govornikih je bila na vrsti predaja novih prostorov name-nu. Trak je ob navzočnosti Borisa Podvršnika, Jožeta Kuzmana, Ivana Pavliča in Ivana Šterna prerezal župan Miran Gorinšek. Kot se spodobi za tak dogodek, so nazdravili s šampanjcem ter si ogledali prostore, nad katerimi so bili vsi navdušeni.

Ta dan so veterani pripravili tudi fotografsko razstavo na temo Teritorialna obramba, vojna za Slovenijo in delovanje združenja. Prisotni so si jo z zanimanjem ogledali.

Jože Gumzej

Veteranskega srečanja na Blanci se je udeležilo okrog 300 veteranov iz OZVVS Krško, Brežice in Sevnica ter kar lepo število gostov.

Srečanje veteranov Posavja

Srečanje združenja veteranov vojne za Slovenijo Posavja, v katero so vključeni OZVVS iz občin Brežice, Krško in Sevnica ter Policijsko veteransko društvo Sever Posavje, je bilo 2. junija na Blanci. Udeležilo se ga je okrog 300 veteranov in kar lepo število gostov.

Ob prihodu sta za dobrodoščilo poskrbela Sadjarstvo Blanca s podarjenimi jabolki in Trio Branka Žiberta z glasbo. V krajšem uvodnem delu so udeležencem spregovorili predsednik Posavskega združenja ZVVS Mitja Teropšič, predsednik PVD Sever Posavje Vlado Bezjak in župan Občine Sevnica Kristijan Janc. Iz njihovih besed je bilo mogoče razbrati, da vsi podpirajo takšna srečanja, ker prinašajo obilo pozitivne energije, ki je v današnjem času tudi veteranom vojne za Slovenijo še kako potrebna.

Sledila sta tekmovanje v streljanju z zračno puško in tekmovanje v šahu. Vsako združenje je tekmovalo z dvema ekipama. Športna disciplina vlečenje vrvi ja žal zaradi slabega vremena odpadla. Zavzetost tekmovalcev je bila izredna, kar so pokazali tudi rezultati. V streljanju je zmagala ekipa PVD Sever Posavje 1, drugo mesto je pripadlo ekipi OZVVS Brežice 2, tretje mesto pa ekipi OZVVS Sevnica 1. Posamezno je osvojil prvo mesto Aleš Pribožič, drugo mesto Anton Gašparič in tretje mesto Miroslav Markovič. V šahu je osvojila prvo mesto ekipa PVD Sever Posavje, drugo mesto ekipa OZVVS Sevnica in tretje mesto ekipa OZVVS Krško. Za dosežene rezultate so tekmovalci prejeli kolajne. Za najuspešnejše združenje so na temelju rezultatov razglasili PVD Sever Posavje, ki je prejelo pokal. Vse zlate nagrajence je župan Občine Sevnice Kristijan Janc počastil s steklenicami Županovega vina. Druženje veteranov Posavja je trajalo vse popoldne, kar do devetnajste ure. Ob dobri kapljici in hrani, živahni glasbi, plesu ter nenehnem klepetu je po mnenju mnogih veteranov čas kar prehitro bežal.

Združenju veteranov vojne za Slovenijo Sevnica v sodelovanju z odborom PVD Sever Sevnica, ki sta bila tokrat organizatorja srečanja, je uspelo, da so veterani vojne za Slovenijo v Posavju doživeli še en lep, nepozaben dan.

Fanika Zemljak
Foto: Jože Zemljak

Ohranili orožje

V Radovljici so se 7. junija srečali poveljniki oziroma predstavniki občinskih štabov TO, ki maja 1990 niso oddali orožja pod nadzor JLA. Prvo srečanje je bila leta 2000, drugo leto pozneje, na letošnjem tretjem pa so predstavniki 14 občinskih štabov izmed 16-tih med drugim dejali: »Za nas se je osamosvojitvena vojna začela maja 1990 in ne šele junija 1991, Teritorialna obramba je bila temeljni dejavnik vojaške zmage in osamosvojitve Slovenije, neoddaja orožja pa odločilni dejavnik v osamosvojitveni vojni leta 1991.«

Leta 1990 je bilo v Sloveniji samo 16 občinskih štabov Teritorialne obrambe izmed 62-tih, ki niso spoštovali ukaza poveljnika Republiškega štaba za teritorialno obrambo Slovenije generala Hočevarja 15. maja 1990, da morajo oddati orožje pod nadzor JLA.

Predstavniki štabov iz občin Dravograd, Lendava, Litija, Mozirje, Radlje ob Dravi, Slovenske Konjice, Šmarje pri Jelšah, Trbovlje, Velenje, Žalec ter Jesenice, Kranj, Radovljica in Trzin, manjkala sta le iz občin Brežice in Krško, so poudarili, da je o tedanjih dejavnostih premalo znano. Zato bodo zbrali gradivo, ga objavili, načrtujejo pa tudi bolj organizirano delovanje v okviru Zveze veteranov vojne za Slovenijo, saj predlagajo ustanovitev posebne sekcije.

Zbrane sta v Radovljici pozdravila župana občin Zirovnica in Radovljica, Leopold Pogačar in Janko Sebastijan Stušek, tudi veterana vojne za Slovenijo. Zatem so obiskali Vrbo, položili cvetje k Prešernovemu spomeniku in si ogledali tudi vaško lipo, okrog katere je 16 kamnov. Prav toliko, kot je bilo leta 1990 občinskih štabov TO, ki so leta 1990 ohranili pomemben del orožja. Peter Zupan, maja 1990 načelnik Pokrajinskega štaba TO Gorenjske, pravi, da je teh 16 občinskih štabov zagotovilo približno 80 odstotkov od 20.000 kosov orožja, kolikor so ga imeli pripadniki Manevske strukture Narodne zaščite ob preoblikovanju nazaj v TO. To orožje je sestavljalo glavino oborožitve ob osamosvojitvi Slovenije dobro leto pozneje.

RK

Srečanje vojnih veteranov

Pri Sveti Trojici v Slovenskih goricah je bilo tradicionalno srečanje veteranov vojne za Slovenijo iz Vzhodnoštajerske pokrajine in Pomurja, ki ga je pripravilo lenarško območno združenje veteranov vojne za Slovenijo. Poleg članov veteranskih združenj so se srečanja udeležili pripadniki Policijskega veteranskega združenja Sever in Slovenske vojske, člani Območne zveze borcev za ohranjanje tradicij NOB, Društva generala Maistra in Planinskega društva Lenart ter nekaj predstavnikov sorodnih združenj.

Več kot 140 udeležencev se je zbralo pri lovskem domu v Dobravi, kjer jih je pozdravil trojiški župan Darko Fras. Srečanje je bilo namreč vključeno v program praznovanja prvega občinskega praznika Občine Sveta Trojica, zato se je župan Darko Fras še posebej zahvalil za pozornost in zaželel veteranom prijetno počutje v tem delu Slovenskih goric. Izrazil je tudi zadovoljstvo, da se pripadniki veteranskih organizacij družijo, negujejo prijateljske stike in obujajo spomine na osamosvojitvene dogodke, ki so terjali veliko hrabrosti, poguma in odločnosti. Zato je prav, da ti časi ne utonejo v pozabo in da jih vključujejo tudi v različne spominske publikacije ter tako vedno znova opozarjajo na eno od prelomnih obdobij slovenskega uporništv v 20. stoletju.

Po jutranjem zboru in sprejemu gostiteljev iz lenarškega območnega združenja veteranov vojne za Slovenijo so udeleženci srečanja iz Dobrave krenili na krajši pohod do zgornjih Verjan, Obrata in Zgornjega Porčiča. Tam so imeli krajši postanek z okusno domačo malico in nekaterimi kulinaricnimi dobrotami osrednjih Slovenskih goric pri domačiji Albina Postružnika. Kljub muhastemu vremenu jih je prevečala dobra volja in dalj časa so se zadržali v prijateljskem pomenkovanju. Pot so nato nadaljevali prek Zgornjega Porčiča do Svete Trojice; tam so se udeležili zanimive predstavitve stare mehanizacije, ki so jo predstavili člani društva Starodobnik Slovenske gorice. Veterani in drugi udeleženci srečanja so bili s prireditvijo zelo zadovoljni, saj je minila v zelo sproščenem ozračju in z željo, da bi se na podobnih srečanjih družili v še večjem številu. Organizatorji so povedali, da bo prihodnje leto lenarško veteransko združenje gostitelj vseslovenskega srečanja veteranov vojne za Slovenijo, ki se bodo udeležili tradicionalnega pohoda »Po poti generala Maistra«. Ta prireditev bo najbrž znova na Zavrhu, ki je tesno povezan z generalom Maistrom in njegovimi borci za severno slovensko mejo v prelomnih letih 1918/1919. Predstavniki ve-

teranskih organizacij iz Lenarta so ob tej priložnosti tudi soglašali, da bi razširili krog podpisnikov listine o sodelovanju in negovanju tradicij slovenskega uporništv 20. stoletja in k podpisu povabili še pred nedavnim ustanovljeno novo domovinsko društvo generala Rudolfa Maistra Lenart.

Marjan Toš

Člani murskosoboške veteranskega združenja so imeli letos volilni zbor.

Letni in volilni zbor veteranov OZVVS Murska Sobota

V petek, 11. maja, so se v vojašnici Slovenske vojske v Murski Soboti na letnem in volilnem zboru zbrali člani OZVVS Murska Sobota. Zbralo se je nekaj več kot sto članov, med katerimi so bile tudi tri članice. Murskosoboški veterani so svoj zbor začeli s slovensko himno in simbolnim veteranskim dejanjem, ki sta ga opravila pokrajinski praporščak Janasik in praporščak OZVVS Baldaš.

Sledil je pozdravni nagovor predsednika OZVVS Murska Sobota Ludvika Jonaša, nato so izvolili delovno predsedstvo. Po poročilih in razpravah je bila na dnevnem redu predlagana razrešnica vsem organom združenja, predsedstvu in predsedniku. Ker je predsedniku OZVVS Murska Sobota Ludviku Jonašu potekel dvojni zaporedni mandat (po pravilih ZVVS sta dovoljena le dva zaporedna mandata), se je začel postopek za izbiro predlogov.

V kandidacijskem postopku je prejšnje predsedstvo za predsednika predlagalo Valterja Baldaša iz Občine Moravske Toplice, na zboru pa so za predsednika predlagali še Stanka Wolfa iz Občine Cankova. Oba kandidata sta se s svojim programom tudi predstavila članom zbora. Glasovanje za enega izmed obeh kandidatov je bilo zelo napeto, saj so se morali odločiti za novega kandidata, ki bo še naprej poosebljal dobro delo organizacije in nekdanjega predsednika, ki je organizaciji postavil izredno trdne in konstruktivne, organizacijske temelje. Po napetem, a poštenem dvoboju je bil s 47 glasovi proti 35 glasovom za novega predsednika OZVVS Murska Sobota izvoljen Valter Baldaš. Čestitamo!

Za namestnika predsednika je bil izvoljen Štefan Janasik - Stevo in za sekretarja Dušan Lazar. Zbrani veterani so potrdili predlog, da Ludviku Jonašu podelijo naslov častnega predsednika njihovega združenja.

Sledili so še predlogi za člane predsedstva in druge organe. Med merili za izbiro in potrditev sta bila tudi aktivno članstvo in kakovostno delovanje v organizaciji.

Nato je novi predsednik Valter Baldaš predstavil še smernice in usmeritve ter cilje novega vodstva in se zahvalil članom za izkazano zaupanje.

Podelitev priznanj aktivnim članom združenja sta opravila oba predsednika (novi in nekdanji), priznanje za dobro medsosedsko sodelovanje pa je dobil tudi naš madžarski kolega.

V naslednjih trenutkih se je najtežje godilo našemu častnemu predsedniku Ludviku Jonašu. Po dolgih letih ter pionirskem in mukotrnem delu pri utrjevanju veteranske organizacije in s težkim priznanjem, da mu je odleglo, je predal posle svojemu nasledniku. Pri tem so se mu utrnile tudi solze. In prav zato je prejel tudi veliko daril, ki ga bodo spominjala in opominjala na veteransko poslanstvo in prijateljstvo. Ludvik Janoš je obljubil, da jim bo vedno stal ob strani. Člani murskosoboškega veteranskega združenja so se mu zahvalili z velikim hvala.

Po uradnem delu sta sledila družabno srečanje in okusen vojaški fižol, ki ga je za veterane pripravila Slovenska vojska.

Besedilo in foto: Anton Križnik

Obisk pri madžarskih veteranih (BEOSZ)

Na dan upora proti okupatorju, 27. aprila, so se veterani vojne za Slovenijo OZVVS iz Murske Sobotice z avtobusom odpeljali na prijateljski obisk h kolegom iz Madžarske.

Naj že takoj na začetku povemo, da tako prijetnega in slavnostnega obiska ni mogoče doživeti vsak dan. Najbolj zaslužen za organizacijo in pripravo programa pa je bil nekdanji predsednik OZVVS Murska Sobota Ludvik Jonaš. Biti poleg njega na Madžarskem pomeni, da ste zelo dragi prijatelji in kolegi Madžarom. Zaradi dobrega znanja madžarščine ter poznavanja zgodovine in običajev ga sosedej Madžari še posebej spoštujejo.

Na ta prijateljski obisk so se veterani iz Murske Sobotice podali z avtobusom že ob štirih zjutraj. Na avtobusu so se jim pridružili povabljeni kolegi veterani iz Maribora, Ljutomera in Domžal. Res dobra ekipa popotnikov. Na mejnem prehodu Hodoš ni bilo prav veliko formalnosti, saj so bili dobro organizirani. Odprla se jim je cesta proti madžarskemu glavnemu mestu in ker je bilo še zelo zgodaj, so na položajih ostali še vedno budni z enim odprtih očesom oziroma so napol spali.

Pred vstopom v Budimpešto jih je pozdravil Verižni most (Lanc hitmost z verigami) in desno od njega na skalnatem pobočju cerkev sv. Matjaža (ki trenutno spi v Sloveniji, pod goro Peco na Koroškem). Prečkali so čudovit most in se ustavili na bregu Donave, kjer jih je pričakal Ladislav Lipič, veleposlanik Slovenije na Madžarskem, tudi član OZVVS Murska Sobota. Prijetna dobrodošlica in stisk rok sta napovedala lep dan in oznanila sprehod po mestu, v katerem živi približno dva milijona prebivalcev. Najprej so si ogledali katedralo sv. Štefana, ki je zares veličastna, v njej je tudi majhen muzej dela madžarske in evropske zgodovine.

Okrog 14. ure so se zbrali pred parlamentom republike Madžarske, kjer so jih pričakali madžarski spremljevalci, člani vojnih veteranov BEOSZ-a. Sprejem je bil na zelo visoki ravni, saj so bili to predstavniki vodstev.

Po formalnostih, predvidenih za vstop v parlament, so si ogledali eno najlepših takšnih stavb v Evropi (predane v uporabo med letoma 1902 in 1904). Skrbno so poslušali vodnika, ki je opisoval zgodovino parlamenta, in tam, kjer so jim dovolili, fotografirali.

Po pozdravu s prijaznimi uslužbenci parlamenta so se odpravili na kosilo, medtem pa so si z avtobusom ogledali del mesta, kjer sta tudi znameniti Trg herojev (Hosok tere) in nogometni stadion. Tam jih je Ludvik Jonaš opozoril, da kdor ne stopi s svojo nogo na ta trg, ni bil v Budimpešti.

In slovo od madžarskih veteranov, izmenjava vabil, zahvale ... in voznik je že obračal avtobus v smeri Hodoša oziroma Slovenije. Po 22 urah Budimpešte se je začel drugi del potovanja, ki je potekal po obrobju Blatnega jezera, vse tja do polnočnega nakupovanja v

velikem centru blizu slovenske meje. Lepo je imeti dobrega soseda (po javnomnenjski raziskavi so naši najboljši sosedej prav Madžari). Toda vsem je ljubša in lepša slovenska zemljica, na katero so stopili okoli 1.30 na mejnem prehodu Hodoš in za katero so med vojno za samostojno Slovenijo preivali kri tudi člani OZVVS Murska Sobota.

Anton Križnik

Na Uncu pohod »Po poteh generala Rudolfa Maistra«

Na prvo soboto po obletnici rojstnega dne generala Rudolfa Maistra – Vojanova se je pri gasilskem domu na Uncu zbralo več kot dvesto udeležencev pohoda, da bi počastili spomin na znanega rojaka, ki je v tem kraju preživel zadnje dneve. Tu je namreč zadnja leta po upokojitvi živel na posestvu tete Matilde, vendar ga je bolezen 26. julija 1934 premagala. Po pripovedovanju domačinov, ki se spominjajo njegove smrti, so ga na zadnjo pot proti Mariboru pospremili skoraj vsa vas in ljudje iz okoliških krajev.

Na krajši slovesnosti pred začetkom pohoda so prisotnim spregovorili poveljnik Prostovoljnega gasilskega društva Unec Bogdan Urbar, predstavnik Društva generala Maistra Jože Tišler in predsednik Območnega združenja veteranov vojne za Slovenijo Vojko Štemberger, tudi v imenu Območnega odbora za Notranjsko Policijskega veteranskega društva Sever. Te tri organizacije so bile namreč organizatorice pohoda. Zamisel za organizacijo stalnega pohoda se je porodila po lanskem pohodu, ki ga je Pokrajinski odbor ZVVS Notranjske pripravil na podlagi letnega načrta zveze.

V krajšem kulturnem programu so sodelovali tudi učenci Osnovne šole Rudolfa Maistra z Unca, ki so prebirali njegove pesmi in spomine znanih Slovencev na srečanja z generalom in s pesnikom Maistrom.

Organizacijski odbor pohoda je pripravil posebne izkaznice za pohodnike, saj je za tri- in šestkratno udeležbo obljubil posebno priznanje. Vsake udeleženec je prejel posebno razglednico s fotografijo generala Maistra, ki je bila izdelana za ta namen, ter na cilju devet-kilometrskega pohoda še toplo malico, ki jo je prispevala Slovenska vojska.

Pohodniki so bili z organizacijo prireditve in pohoda zelo zadovoljni in zatrtili so, da pridejo zagotovo tudi naslednje leto – v še večjem številu. Naj omenimo, da je na kontrolni točki na unški Koliševki žig pohoda prejelo 169 udeležencev.

VŠ

22. spominski pohod na Triglav

Letošnji 22. spominski pohod borcev, veteranov in slovenskih častnikov na Triglav je za nami. Omenimo le nekaj podatkov. Pohod, ki je bil 13. in 14. julija, je bil posvečen 80. obletnici smrti Jakoba Aljaža in 60. obletnici priključitve Primorske matici domovini.

V organizacijskem odboru, ki ga je vodil Janez Smole iz Lesc, je delalo 20 ljudi, pohoda naj bi se udeležilo okrog 450 udeležencev, med njimi letos prvič tudi predstavniki mednarodnega združenja vojakov gornikov iz Francije, Nemčije, Španije in Švice. Tudi letos naj bi na Triglav krenili veterani pohodniki iz slovenske Istre, pohodniki iz Vipavske doline pa z Nanosa. Sodelovaje na pohodu so napovedali tudi slovenski rojaki iz Italije.

Več o letošnjem pohodu preberite v naslednji številki Veterana.

RK

Spoštovani veteranke, veterani, bralke in bralci,

po novem letu so se na mnogih letnih zborih območnih združenj zvrstila imenovanja novih predsednikov, sekretarjev in drugih članov upravnih odborov. Da se boste lahko obrnili na prave ljudi, smo imena in priimke kontaktnih oseb in njihove telefonske številke zbrali v spodnji tabeli.

Obenem vas prosimo, da morebitne spremembe svojih podatkov, predvsem naslova bivališča, sporočite na svoje območno združenje, da bodo novi podatki vneseni v člansko evidenco ter boste lahko prejela ali obvestila in glasilo Veteran.

Članska evidenca Zveze veteranov vojne za Slovenijo ni povezana s centralnim registrom prebivalstva, zato nas informacije o umrlih članih ne dosežejo. Svojce teh veteranov ali njihove znance prosimo, da nam te podatke posredujete, saj tako ne bo prihajalo do nevednosti s pošiljanjem

pošte preminulim članom. Če bi na pogrebu svojca ali znanca veterana, člana ZVVS, želeli prisotnost veteranskega praporščaka, se obrnite na predsednika ali sekretarja območnega združenja, v katerega je bil včlanjen.

Zahvaljujemo se vam za razumevanje.

OBMOČNO ZDRUŽENJE	PREDSEDNIK, TEL. ŠT.	SEKRETARJI, TEL. ŠT.
Velike Lašče	Franc Dušan Hočevar, 041 670 913	Darko Perhaj, 041 545 419
Ljubljana	kontaktna oseba je Franc Dušan Hočevar, 041 670 913	
Domžale	Janez Gregorič	Roman Ropotar, 041 402 630
Kamnik	Zvonko Cvek, 031 360 012	Franc Mali, 041 384 513
Litija	Rihard Urbanc, 041 221 365	
Vrhnika - Borovnica	Tone Jesenko, 031 466 917	Jožef Molk, 031 767 855
Logatec	Miro Pogačnik, 031 332 852	Peter Logar, 041 236 054
Grosuplje	Boris Peterka, 041 682 057	Jelka Janežič, 031 804 284
Ribnica	Peter Levstek, 031 402 552	Borut Kozina, 01 836 15 20
Kočevje	Anton Vovko, 041 402 350	Mihael Petrovi ml., 041 778 945
Moravče	Vitimir Cerar, 041 460 172	Mirko Kržišnik, 031 727 839
Postojna	Vojko Štemberger, 031 344 279	Tatjana Šircelj, 051 201 456
Brežice	Silvester Jeršič, 041 773 484	Mitja Jankovič, 051 601 662
Krško	Rudi Smodič, 051 387 789	Vrček Miroslav, 051 342 853
Sevnica	Venčeslav Hočevar, 041 278 009	Marjan Gracar, 051 389 362
Celje	Darko Sevšek, 041 522 429	Franc Ulaga
Laško	Drago Ožek, 03 573 32 93	Konrad Zemljič, 041 885 237
Zgornjesavinjsko-zadrebčka dolina	Slavko Napotnik, 041 392 129	Božidar Križnik
Slovenske Konjice	Ivan Pavlič, 041 598 720	Marta Plajh, 031 823 303

Šentjur	Edvard Peperko, 041 785 323	Janko Cerkvenik, 031 323 361
Šmarje	Vladimir Gobec, 031 617 026	Ladislav Amič, 041 763 695
Velenje	Stane Tepej, 041 627 627	Zdenko Zajc
Spodnjesavinjska dolina	Zdenko Terpin, 041 334 011	Vogrinc Milan, 031 391 319
Štore	Srečko Križanec, 041 569 361	Marjan Dobovišek, 031 620 411
Zasavje	Marjan Dolinšek, 041 715 777	Ivan Rupnik, 031 627 663
Dolenjska	Franc Smerdu, 041 628 387	Zgonc Branko, 031 581 575
Bela krajina	Slavko Malešič, 040 476 001	Božidar Šober, 05 130 54 29
Trebnje	Janez Bobnar, 051 354 241	Mirko Resnik, 041 523718
slovenska Istra	Vlado Ličen, 031 362 266	Toni Umek, 041 728 735
Kras in Brkini, Sežana	Janez Pajer, 041 708 580	
Radovljica - Jesenice	Janez Koselj, 041 486 946	Gregor Žnidar, 041 412 306
Kranj	Anton Rešek, 041 465 605	Miro Štular, 031 625 700
Trzič	Anton Stritih, 040 747 720	Jože Klofutar, 041 793 360
Škofja Loka	Leon Tušar, 040 204 660	
Lenart	Marjan Toš	Franc Sernec, 041 972 314 Janez Kocbek
Maribor	Tone Korošec, 031 330 154, služba: 02 234 62 97	Zorica Kočić, 02 449 12 42
Ormož	Miran Fišer, 041 732 282	Bojan Rajh
občine Kungota, Pesnica in Šentilj	Srečko Cehnar, 031 299 899	Branko Lorenčič, 031 624 037
Ptuj	Stanko Žitnik, 031 380 570	Franci Hliš, 040 546 526
Ruše	Anton Sračnik, 041 967 681	Franc Ciringar, 041 322 049
Slovenska Bistrica	Božo Jakec Juhart, 041 606 067	
občini Ajdovščina in Vipava	Ivan Marc, 040 305 768	Jože Členkovič, 040 900 087
Cerkno - Idrija	Benedikt Bajec, 041 570 985	Jože Erjavec, 041 421 090
Veteran Nova Gorica	Toni Glešič, 041 460 101	Marko Tominec, 041 522 030
Gornje Posočje	Roman Medved, 031 667 728	Vito Berginc, 040 618 679
Kanal	Jože Velušček, 031 371 572	Marjan Nanut, 041 604 887
Ljutomer	Alojz Filipič, 031 471 437	Marko Milič, 02 581 19 23, 041 776 511
Lendava	Živko Stanič, 031 531 695	Boris Budin, 041 567 395
Gornja Radgona	Franc Zemljič, 02 562 11 14	Silva Kuzma, 02 561 11 59, 031 883 711
Murska Sobota	Valter Baldaš, 040 291 771	Dušan Lazar, 051 341 435, 02 531 10 48
Dravograd	Herman Jeseničnik, 02 872 07 22 (doma: 02 878 31 14)	
Mežiška dolina	Maksimiljan Gorenšek, 031 365 670	Navotnik Franc, 040 367 740, 02 821 82 68
Zgornja dravska dolina	Bogdan Ladinik, 041 744 910, 02 887 12 27	Franc Andrič, 02 880 01 18, 031 626 602
Mislinjska dolina	Jože Korent, 041 374 664	

V operacijah kriznega odzivanja že vsak tretji pripadnik Slovenske vojske

Letos mineva deseto leto, odkar je Slovenska vojska (SV) v operacijo kriznega odzivanja (OKO) napotila prve pripadnice in pripadnike. V teh letih se je delovanje SV v teh operacijah postopoma povečevalo, skladno z izvajanjem obrambnih reform, varnostnimi razmerami in nacionalnimi interesi.

Od prve napotitve 14. maja 1997 pa do danes je v takih operacijah sodeloval že vsak tretji pripadnik Slovenske vojske. Tabela 1 prikazuje, da je do danes v njih delovalo 3077 pripadnic in pripadnikov SV, od tega 492 častnikov, 894 podčastnikov, 1591 vojakov, 62 vojaških uslužbencev in 38 civilnih oseb.

NAZIV OKO	Častnik	Pod - častnik	Vojak	Vojaški uslužbenec	Civilna oseba	SKUPAJ
SFOR/EUFOR; BiH	215	478	581	23	30	1327
OHR; BiH	1	-	-	-	-	1
KFOR; Kosovo	162	241	739	17	-	1159
UNMIK; Kosovo	2	-	-	-	-	2
ISAF; Afganistan	27	82	161	22	-	292
UNFICYP; Ciper	44	52	98	-	-	194
ALBA; Albanija	4	9	8	-	-	21
AFOR; Albanija	5	17	-	-	4	26
UNTSO; Sirija	22	-	-	-	-	22
NTM-I; Irak	3	9	-	-	-	12
EUFOR; Kongo	2	-	-	-	-	2
UNIFIL; Libanon	3	5	4	-	-	12
AMIS; Darfur	1	-	-	-	-	1
NATO support to PAKISTAN	1	1	-	-	-	2
SKUPAJ	492	894	1591	62	34	3077

Tabela 1: Strukturni prikaz delovanja pripadnikov SV v OKO (od 1997 do 2007)

Včeraj

Prvi so bili v humanitarne operacije z nazivom Alba v Albanijo napoteni zdravstvena enota SV in štirje častniki za povezavo. SV je na operaciji delovala pod vodstvom oboroženih sil Italije. Od takrat SV s svojimi enotami in posamezniki deluje v OKO pod okriljem Nata, OZN in EU v Albaniji, Bosni in Hercegovini, na Cipru in Bližnjem Vzhodu, Kosovu, v Makedoniji, Afganistanu, Iraku, Kongu, Libanonu, Pakistanu in Sudanu. Z delom svojih sil deluje tudi v Natovih silah za hitro posredovanje (NRF) in bojni skupini Evropske unije

(EUBG), ki so namenjene delovanju v operacijah tako znotraj kot zunaj mej zaveznitva.

Prva operacija kriznega odzivanja, na kateri so pripadnice in pripadniki SV delovali pod okriljem Nata, je bila misija SFOR (Stabilization Force) na ozemlju Bosne in Hercegovine (BiH).

V peščenih puščavah Afganistana

Slovenija sodeluje v mirovni operaciji SFOR od 5. novembra 1997, ko se je mednarodnim enotam SFOR v BiH priključil del 15. letalske brigade SV. V začetku decembra 2004 je iz rok

Na braniku miru v Bosni in Hercegovini

Na Kosovo je Slovenska vojska napotila enoto velikosti bataljona in prvič skrbi za svoje območje odgovornosti ter ima prvič dodane pripadnike tujih vojsk.

Danes

Letos je težišče delovanja SV v operacijah kriznega odzivanja na Kosovu (KFOR – Kosovo Force) in v Afganistanu (ISAF - International Security Assistance Forces), pripadnice in pripadniki SV pa delujejo tudi v BiH, Iraku, Darfurju, Libanonu in na Bližnjem vzhodu.

Prvič v zgodovini je Slovenske vojske v OKO na Kosovo napotila enota velikosti bataljona, Slovenska vojska prvič skrbi za svoje območje odgovornosti in ima prvič dodane pripadnike tujih vojsk. Za sodelovanje v mednarodnih operacijah kriznega odzivanja je SV zagotovila bataljon za omejeno časovno obdobje šestih mesecev, četo v rotaciji z ustreznimi logističnimi elementi ter štabno osebje za delovanje v poveljstvih različnih operacij. Skupni prispevek bo vključeval do 800 pripadnikov v eni rotaciji, sočasno pa bo SV v drugi polovici leta 2007 zagotavljala četo moči do 200 pripadnikov v pripravljenosti za delovanje v EU-operacijah (EUBG). Letos bo v OKO v povprečju sodelovalo 590 pripadnic in pripadnikov, to je 6,8 odstotka vseh pripadnikov SV, od februarja do septembra pa bo odstotek delujočih v OKO okoli 11 (tabela 2).

Jutri

Slovenska vojska bo v sodelovanju z zavezniki še naprej izvajala mednarodne operacije v podporo miru, pri čemer bo sodelovala v operacijah, vodenih od Nata, EU in OZN. Delovanje pripadnic in pripadnikov SV v operacijah kriznega odzivanja bo skladno z razvojem doseganja končnih operativnih zmogljivosti njenih enot, obveznosti in skupnih ter usklajenih zahtev zavezništva. V obdobju od 2007 do 2012 bo postopno povečevala delovanje do ravni 8 odstotkov stalne sestave. Dosežene končne zmogljivosti SV bodo omogočale delovanje v dveh sočasnih operacijah srednjega obsega (do 200 pripadnikov) v daljšem obdobju ali sočasno delovanje v eni operaciji velikega obsega (do 1400 pripadnikov) v omejenem obdobju (do 6 mesecev) in hkratni

zveze Nato vodenje te operacije prevzela Evropska unija (EU) in tako začela največjo takšno operacijo v svoji zgodovini, imenovano Althea. Pod okriljem Nata je SV delovala tudi v operaciji v Pakistanu (popotresna pomoč), še vedno pa deluje na Kosovu, v Afganistanu in Iraku.

Pod okriljem OZN so pripadnice in pripadniki SV delovali v operaciji UNFICYP (United Nations Peacekeeping Force in Cyprus) na Cipru med letoma 1997 in 2001, poleg tega pa v operacijah UN OHR (UN Office of the High Representative) v BiH, na Kosovu, v Siriji, Libanonu in Darfurju.

Skupna značilnost vseh operacij je bilo delovanje pripadnic in pripadnikov SV v sestavi sil drugih vojsk. Dodani zavezniškim enotam so delovali skladno z nacionalnimi omejitvami, ki jih določa Vlada RS, ter opravljali naloge v podporo in ohranjanje miru, predvsem patroliranje, opazovanje ter spremljanje konvojev in oseb. Odnosi med našimi vojaki in lokalnim prebivalstvom so bili na vseh operacijah pozitivni, slovenski vojaki pa visoko cenjeni. V vseh teh letih je SV pridobila veliko znanja in izkušenj za opravljanje nalog v najrazličnejših operacijah ter visoko raven prepoznavnosti v smislu profesionalnega pristopa do dela, kar se kaže predvsem v želji po sodelovanju tujih vojaških sil z našimi pripadnicami in pripadniki.

OKO/MESEC	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
KFOR; Kosovo	141	624	624	624	600	600	600	600	160	160	160	160
ISAF; Afganistan	54	54	53	53	53	53	57	70	70	70	70	70
EUFOR; BiH	71	62	62	62	62	62	62	62	62	62	62	62
NRF	34	34	34	34	34	34	31	31	31	31	31	31
EUBG	-	-	-	-	-	-	200	200	200	200	200	200
UNTSO; Sirija	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
UNIFIL; Libanon	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
NTM-I; Irak	4	4	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
AMIS; Darfur	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
SKUPAJ	320	794	791	791	767	767	968	981	541	541	541	541

Opomba: Na operacijah je od 3 do 4 % žensk.

Tabela 2: Anagažiranje sil v OKO leta 2007

operaciji srednjega obsega (do 200 pripadnikov) v daljšem obdobju. Leta 2008 je za delovanje v operacijah kriznega odzivanja načrtovano v povprečju

4,2 odstotka pripadnic in pripadnikov sil SV.

Priloga: Simon Korez in Mihela Onič

Na porušeni in uničeni ulici Libanona

Zdravstvena služba v Albaniji

Napad na Kum

Mogočni Kum je bil tarča jugovojске zaradi televizijskega oddajnika. Foto (KuB)

Kum se vzpenja visoko nad reko Savo. S svojo mogočnostjo dominira daleč nad okolico. Kraljuje nad soteskami, v katerih so ozke doline, v njih pa se skrivajo številna naselja in mesta. Proti jugu se gora razkazuje Dolenjcem in ob lepem vremenu ponuja lep razgled vse do Zagreba. Od juga proti vzhodu in naprej proti severu je lep pogled na zasavsko hribovje, v katerem se skrivajo občine Hrastnik, Trbovlje in Zagorje ob Savi. Če pohodnik ob obisku planine svoj pogled nameni v smeri zahoda proti Ljubljani in drsi z očmi proti jugu, ga preseneti razgibanost slovenskega gričevja. Oči skorajda oslepijo zaradi nevsakdanje lepote, ki jo ponujajo pejsaži na severu in severozahodu, kjer ob lepem vremenu sončne žarke vpija skalovje Kamniških Alp. Povsem na zahodu pa se Kum spogleduje s ponosom Slovencev, Triglavom. Kum je ponos vseh okoliških

Tistega usodnega leta 1991 je bil Marjan Dolinšek višji vodnik in poveljnik 136. samostojnega voda TO Krajevna skupnost Dobovec. Vod je dobil nalogo, da varuje in obvaruje oddajnik na Kumu. Naloga je bila Kumljancem dodeljena že v času miru, ko si verjetno nihče ni predstavljal, da bo treba kdaj delovati tudi v čisto pravih vojnih razmerah.

Marjan Dolinšek, bili ste poveljnik 136. samostojnega voda TO Krajevna skupnost Dobovec. Kako močna je bila enota po številu ljudi in kakšna je bila oborožitev enote?

»V vodu je bilo 29 mož. Enota je bila na začetku, ko smo bili mobilizirani, sestavljena iz samih domačinov, Dobovčanov. Pozneje, po prvem

napadu, sta se vodu priključila še dva teritorialca, ki nista bila iz tega okolja.

Imeli smo puške, avtomatsko in polavtomatsko pehotno orožje. Mi smo bili določeni za varovanje Kuma pred morebitnimi pehotnimi poskusi napada in osvojitve antene. Proti letalskim napadom smo bili z omenjeno oborožitvijo povsem brez moči. Poleg tega na začetku vojne, ko je tudi prišlo do prvega letalskega napada, še ni delovala obveščevalna služba. Tako na napad nismo bili opozorjeni. Letala so nas presenetila. Treba je tudi povedati, da v tistih prvih dneh vojne ni bilo na razpolago primernega orožja za protiletalsko obrambo. Orožje se je šele potem, po začetku agresorjevih vojaških aktivnosti, začelo premeščati iz drugih delov Slovenije na določene

prebivalcev. Je shajališče pohodnikov in razgledna točka. Pa tudi okno v svet, saj s svojo anteno, ki štrli v nebo, sprejema in oddaja slike ter glas po vsej Sloveniji in Evropi.

Za prebivalce Zasavja je Kum še poseben simbol, ki predstavlja veličino in moč. Zato ga domačini ljubkovalno, ponosno in povsem resno radi predstavijo kot zasavski Triglav.

Še posebno radi imajo svoj Kum domačini, ki živijo v naseljih tik pod vrhom zasavskega očaka. Dobovčane, kot se uradno imenuje tam bivajoče prebivalstvo, je okoliš že davno tega poimenoval Kumljanci in tako jim rečejo še dandanes. Da imajo Kumljanci svoj Kum radi in so ponosni nanj, so dokazali leta 1991, v osamosvojitveni vojni, ko so se s sicer pomanjkljivo oborožitvijo in velikim srcem postavili v bran svojega očaka, prelili zanj kri in ga obranili.

ne lokacije. Tudi orožje, s katerim smo razpolagali, smo imeli iz lastnih skritih zalog. Vemo, da je takrat prišel ukaz o odvzemu orožja TO in do ustanovitve Manevrške strukture Narodne zaščite, ki je poskrila del orožja na skrivne lokacije, med katerimi je bila tudi lokacija na Dobovcu. Tako se je naš vod lahko za silo oskrbel z orožjem in s strelivom. Drugega na začetku ni bilo.«

Kakšne pa so bile posledice napada? Je vod imel izgube? Kot mi je znano, je na Kumu delovala tudi protiletalska obramba.

»V prvem napadu je bilo osem pripadnikov voda ranjenih, sedem lažje in eden huje. Kot sem že omenil, je vod, ki sem mu poveljeval, imel nalogo varovati Kum pred napadi pehotnih sil. Na Kum smo tako

prišli v noči s 24. na 25. junij ter zasedli položaje v neposredni bližini antene. Pozneje se nam je pridružila protiletalska enota, ki je bila oborožena s starimi nemškimi flaki. Mislim, da so bile na položaje razporejene tri protiletalske topovske posadke, ki pa so svoje položaje zavzele šele tik pred napadom. Zaradi pomanjkanja informacij tudi oni niso bili pripravljeni na napad. Ob prvem napadu smo tako vsi doživeli popolno presenečenje. Niti namiga o napadu ni bilo od nikoder. Vedeli smo, kaj se dogaja z drugimi oddajniki po Sloveniji, in čutili, da bomo prej ali slej tudi mi prišli na vrsto. Kum je namreč eden od najpomembnejših oddajnikov pri nas in pomeni nekakšen koridor za povezavo z Evropo.«

Kakšno je bilo razpolože-

nje v vodu pred napadom in kako je napad deloval na ljudi v enoti?

»Leta 1991, 24. junija, smo se v poznih popoldanskih urah zbrali pred gasilskim domom na Dobovcu in prejeli orožje ter pripadajoče bojno strelivo. Izdano je bilo tudi povelje o nalogi, ki nam je bila zaupana. Opisana je bila resnost položaja. Vsak pripadnik voda je dobil svoj bojni komplet. Že dejstvo, da so naboji pravi, je vsakogar prepričalo o resnosti položaja. Videti je bilo zaskrbljenost na obrazih. Vsak v sebi je dojel, da smo se znašli v vojni. Takšno je bilo povelje in takšne so bile depeše, za katere sem sam vedel že nekaj mesecev prej, ker smo se stalno sestajali na območnem štabu TO z namenom, da poveljniki dobimo aktualne podatke, ki so bili sicer pridobljeni ilegalno z vseh koncev takratne države, tudi iz Beograda. Poveljniki enot smo bili sproti obveščeni o novo nastalih razmerah. Tisti dan, ko smo zadovoljili orožje in je bilo izrečeno povelje s konkretno nalogo, je bil finale nečesa, kar smo potihoma že nekaj časa pričakovali.

Sam napad je bil šok za vse, ki smo ga doživeli. Pomenil je dramatično in odločilno prelomnico v glavi vsakega vojaka v enoti in kdor koli je morda še menil, da je vse skupaj šala ali morda malo bolj resna vaja, je v trenutku dojel, da gre tokrat povsem zares. Ko je napad minil in so se misli v glavah zbistrile, je bilo že po obrazih videti, da je sleherni v vodu pripravljen na vse. Šok in tisti začetni strah sta polagoma prešla v odločnost in kljubovalnost, v pripravljenost vztrajati do konca.«

V napadu je bilo osem ranjenih. Kako ste jih oskrbeli, ste imeli pri roki zdravstveno službo?

»V sestavi voda smo imeli bolničarja, ta je oskrbel ranjence. Kljub neobičajni situaciji, saj je bil letalski napad za vse nas bojni krst, je bolničar deloval premišljeno in racionalno. Njegova umirjenost in hrabro delovanje sta vredna pohvale. Kljub presenečenju, ki ga je bil ob napadu deležen tudi sam, ni pokazal najmanjšega strahu, treme ali panike. Pomagal je vsem ranjencem, enemu za drugim. Kmalu po napadu je prišla na Kum tudi medicinska pomoč iz Trbovelj. Strokovno osebje je še dodatno oskrbelo ranjence in jih odpeljalo na zdravljenje v trboveljsko bolnišnico.«

Je bilo v času, ko je bil Kum ogrožen zaradi na-

padov, prisotno civilno prebivalstvo?

»Ko smo prišli na Kum, tam ni bilo civilistov. Očitno so ljudje začutili nevarnost, ki je pretila. Pa tudi pristop na goro je bil zaradi znanih vzrokov dokaj omejen. Poleg našega voda sta bila na Kumu še ekipa, ki je tam vedno zaradi oskrbe oddajnika, in osebje v planinskem domu. K sreči ob napadu ni bil nihče ranjen od članov ekipe na oddajniku in osebja v planinskem domu.«

Prvi napad je povzročil gmotno škodo na tehničnih napravah in psihične posledice na ljudeh. Kako pa ste delovali po napadu? Ste ostali na istih položajih?

»Glede na predvidevanje in poznavanje taktike nasprotnika smo pri-

napad na Kum. Tokrat smo bili pripravljeni.

Po prvem napadu so se tudi posadke protiletalske obrambe s topovi postavile nižje, na območje Kozlove gore. To je drugi hrib pod Kumom, gledano z završke strani. Tako sta bila dosežena dva namena: boljši položaj za opazovanje in delovanje protiletalske obrambe, s prestavitvijo našega voda na rezervne položaje pa smo dosegli boljši pregled nad okoljem in preprečili nepotrebno izpostavljanje naših borcev. Ob drugem napadu je bilo veselje gledati, kako že zdavnaj odsluženi protiletalski topovi odgovarjajo na napad sovražnikovih letal. Poznejši pregledi okolja so potrdili, da so bili tudi uspešni, saj je bila najdena kupola letala, to je pomenilo, da je bilo eno izmed letal zadeto in je pilot moral odvreči kupolo.

Ob drugem napadu je tudi že delovala opozorilna informacijska služ-

njeni častniki s svojimi dejanji izkazovali veliko odgovornosti, skrb in poguma ter prispevali k najvišji stopnji morale v enoti.«

Ko že govoriva o morali, kako pa je prvi napad, ob katerem je enota doživela ognjeni krst, vplival na razpoloženje med pripadniki voda? Je bilo opaziti padec morale?

»Ne, mislim, da ni bilo nekega padca morale. Ravno nasprotno. Posledice presenečenja in šoka ob ognjenem krstu so bile. Da pa bi morala padla do neke kritične točke, ko stvari ne bi bili sposobni več nadzorovati in racionalno delovati ..., ne, tega ni bilo. Res pa je, da smo takoj po prvem napadu potrebovali uro ali dve, da smo si dali duška in počasi prišli k sebi. Dogodek, kakršnega smo doživeli ob napadu, se ne

Kumljanski branilci 16 let pozneje

čakovali ponoven napad. Po prvih ocenah in analizah napada smo skupaj z višjim poveljstvom sprejeli odločitev, da se pomaknemo nižje, na območje Lontovža; tam smo se pripravili za izvajanje zavarovanja širšega območja Kuma. Naloga voda je ostala enaka kot na začetku, to je pomenilo zaustaviti morebiten napad diverzantov ali podobnih vojaških agresorjevih skupin, ki bi poskušale zavzeti Kum.

Na vrhu je ostala ekipa za oskrbovanje oddajnika, ki je poskušala vsaj delno sanirati okvare na napravah, ki so bile onesposobljene ob napadu. Zelo pomembno je bilo, da oddajnik začne čim prej spet delovati. Tako se je Kum kljub izrednim razmeram oglasil že čez dan ali dva. Tega smo se vsi veselili, po drugi strani pa smo vedeli, da bo to sprožilo reakcijo agresorja.

Letala so ponovno priletela 3. julija in okrog 10. ure izvedla drugi

ba. Informacije sicer še vedno niso bile popolne, smo pa bili pravočasno opozorjeni, da sta dve letali poleteli z letališča v Bihaću. Tako smo lahko pravočasno zavzeli obrambne položaje in pripravljeni čakali na napad. Nič več ni šlo za presenečenje. Izkušnje, pridobljene ob prvem napadu, in sprotne obvestila o vzletih nasprotnikovih letal so nas v nadaljevanju vojne držala v nenehni pripravljenosti.

Ozračje je bilo vseskozi naelektrono. Živeli smo v pričakovanju novih napadov in poleg kontroliranja terena pogledovali tudi v nebo. Naš samostojni vod je iz Lontovža redno opravljal obhode in opazovanja v smeri Kuma ter okolice. Obhode smo opravljali tako podnevi kot ponoči. Pri patroliranjih so nas občasno spremljali tudi nekateri višji častniki, ki so želeli biti prisotni pri ogledu terena ne glede na del dneva. To nas je spodbujalo, saj so ome-

dogaja vsak dan. Šlo je za povsem novo, stresno doživetje.

Drugi napad sem doživel v koči na Kumu. Z Marjanom Jamškom sva drugega julija šla v patroljo proti Kumu. Ko sva že bila v koči, je prišlo do napada. Ob napadu nama je družbo delal oskrbnik koč.«

Kdo je bil v času obrambe Kuma vaš nadrejeni poveljnik? Kako sta potekala dogovarjanje in kontaktiranje?

»Zaupana sta mi bila povsem samostojno delovanje in odločanje. Moj edini nadrejeni je bil major Matjaž Piškur, poveljnik 87. območnega štaba TO v Trbovljah. Najina edina vez je bil stacionarni telefon v planinski koči na Kumu. Kot poveljnik štaba je bil Matjaž večinoma na terenu. Po telefonu nama je uspelo komunicirati enkrat ali dvakrat,

pa še takrat je bil Piškur v štabu zahodnoštajerske pokrajine v Celju. Zaradi mojega klica je moral zapustiti pomemben sestanek, da sva se lahko pogovorila. Razložil sem mu naš pglavlni problem, slabo oborožitvev, in izrazil željo, da dobimo primernejše orožje, ki bi ga potrebovali v primeru kopenskih oblik napadov, zaradi katerih smo tudi bili poslani na Kum.

Po prvem napadu nas je obiskal Bojan Šoper, ki je bil v vojni operativni poveljnik v območnem štabu. Bolj podrobno njegovih takratnih zadolžitvev ne poznam. Kot že rečeno, je Bojan prišel k nam na položaj takoj po napadu. Spremljal ga je dr. Samo Fakin, ki je strokovno pomagal pri oskrbi ranjencev. Bojan Šoper je bil nam, Kumljancem, tudi pred vojno zelo naklonjen. Ob obisku sta ga najbolj skrbela število ranjenih in njihovo zdravstveno stanje. Prisotnost in skrb višjega častnika za pripadnike voda sta bila za nas dobrodošla in spodbudna.«

Kakšni so vaši medsebojni odnosi po vojni? So vas tisti težki trenutki, ki ste jih preživeli skupaj, še bolj medsebojno povezali? Kaj pa fantje, ki so v nekem trenutku zaradi razmer postali vojaki, po šestnajstih letih menijo o odnosu države do vseh, ki so kot domoljubi zapustili družine in odšli na okope brant svojo domovino?

»Že prej smo se med seboj dobro poznali, vojna in vsi dogodki pa so nas še bolj povezali. Vsako leto, ko je obletnica napada na Kum, se srečamo vsi, ki še živimo. Srečanja pa niso namenjena samo spominu napada na Kum, temveč tudi prazniku državnosti. V spomin na takratno dogajanje smo izdelali svoj emble, posvečen dogodkom na Kumu. Imamo svojo pesem z naslovom Kumljanskim veteranom, ki smo jo dolgo vadili in z njo ob posebnih priložnostih nastopamo, čeprav nismo pevci. Po tem in še kaj bi se našlo, smo lahko marsikateri veteranski enoti za vzgled. Tisto, kar smo skupaj preživeli, je med nami stkalo močno, večno vez. Pa tudi ob povsem običajnih dnevih se pogosto družimo.

Država po navadi nikoli ne poskrbi dovolj dobro za svoje veterane. Pa ni tako samo pri nas. Kjerkoli po svetu je med veterani podobno stanje. Iz mojega voda so vsi udeleženci po vojni postali člani Zveze vojnih veteranov Slovenije Območnega združenja Zasavje. Pričakovanja so vedno večja od tistega, kar se dobi glede na pravice, ki naj bi nam pripadale.

Mislím, da je še vedno premalo poudarka na nas veteranih iz leta 1991. Določeni pripadniki, udeleženci spopadov na Kumu, ne razmišljajo ravno pozitivno o tem, kar se z njimi dogaja danes. Tu mislim predvsem na tiste, ki so bili takrat, ob prvem napadu na Kum, ranjeni. Gre predvsem za socialno plat posameznikov. Nekateri so bili in so še danes aktivni delavci. V vseh teh letih se je marsikaj dogodilo, od brezposelnosti in podobnih težav, s katerimi so se morali soočiti posamezniki v samostojni državi, pa do vseh socialnih posledic, ki jih za seboj povleče izguba statusa zaposlenega delavca. Ti posamezniki imajo občutek, da je pogled države na njihova dejanja mačehovski, in so razočarani. Tudi med veterani naspljeh je veliko razočaranih udeležencev osamosvojitvene vojne. Treba je vedeti, da smo vsi, ki danes imamo status vojnega veterana, pa tudi nekateri, ki bi si ga zaslužili, pa ga še nimajo zaradi raznih administrativnih ovir, naredili, kar je država pričakovala od nas. V času miru, po vojni, je na potezi država, da nam vsaj delno poplača naše tveganje in tudi žrtve, ki smo jih imeli. Vedeti je treba, da smo vsako leto starejši in s trenutnim tretmajem države nismo povsem zadovoljni. O

Kum in dogodki na njem v naši osamosvojitveni vojni so globoko zapisani v srcih Zasavcev in drugih Slovencev; o tem priča tudi številna udeležba na slovesnostih.

usodi ljudi, ki so bili pripravljene žrtvovati svoja življenja. Stvari se morajo izboljšati.«

Hudo ranjen je bil na Kumu Starina. Kaj pa njegov primer in drugi ranjenci?

»Že takoj po napadu smo obiskali vse družine ranjenih borcev, tudi družino Starina. Menim, da lahko povsem upravičeno pohvalim zasavsko območno združenje veteranov vojne za Slovenijo. Tudi

da je v drugih primerih šlo za lažje ranjence, ki zaradi ran niso postali invalidi.

Delegacija območnega združenja obišče družino Starina dvakrat na leto: ob obletnici napada na Kum in med božičnimi prazniki. Vsakokrat izročijo družini tudi skromno darilo v spomin in kot znak spoštovanja ter zahvale.«

Marjan Jamšek je bil v času obrambe Kuma kurir, ekonom in šofer ali »deklica za vse«, kot vsestransko uporabne ljudi radi pomenjemo.

»Moja najbolj pomembna naloga je bila v povezovanju med oddelki in poveljnikom voda. V tistih časih še ni kraljevala mobilna telefonija, radijskih povezav pa tudi nismo imeli. Vsa povelja in vse druge oblike kontaktiranja med poveljnikom voda in moštvom sem moral opraviti kot klasičen vojaški kurir.

Na začetku smo prenočevali v koči na Kumu. Tam so se tudi delili obroki. Tisti, ki so bili na obhodih, so po potrebi dobivali hrano na položaj, na katerem so biti v tistem trenutku. Tisti dan po prvem napadu smo vsi prenočevali na položajih. Sledil je prvi premik na Ličeve travnike. Tam smo prebili vso noč. Potem smo se premaknili na Lontovž in si uredili bivališče v smučarski koči. Še pozneje pa smo se premaknili v Lovsko kočo na Dobovcu. To je kočica brez sob za prenočevanje. Nekega pravega spanja ni bilo. Bivanje smo si uredili kar v gostinskem lokalu. Poleg osnovne prehrane, ki smo jo dobivali iz Trbovelj, so za razvajanje poskrbeli domačini. Dobrodošli so bili priboljški, še bolj pa sama pozornost domačinov in njihova podpora. Povsem jasno so nam dali vedeti, da so na naši strani in da nas podpirajo. Spoznali smo, da nas v domačem okolju ne more nihče premagati.«

Anton Šutar

Kumljanskim veteranom

1. Poglej, pogled, je res, da Kum gori, le hitro na Kum, se brant ga mudi.

Kumljanski vojaki, orožje v roko, ne bomo se balí, pa tud' če pademo.

2. Oj, Kum, oj, Kum, ne damo te iz rok, ponos, ponos zasavski boš povesod, prelíte krvi žal nam zate ni, Zasavski Triglav, simbol kumljanski si.

3. V soncu ves žariš, z zelenjem si obdan, ostal boš vedno naš, svoboden, spoštovan, čez hribe in gore naj pesem vsem pove, kumljanski veteran še čuva te ...

Marjan Dolinšek, Drago Brvar

tem se velikokrat pogovarjamo tudi s fanti, ki so bili na Kumu in so doživeli vojno morijo. Obstaja zakonodaja, ki jo je treba dopolniti, delno tudi spremeniti. Bolj ko se oddaljujemo od leta 1991, bolj lahko gredo zadeve v pozabo. Dali smo svoj prispevek k samostojnosti države, sedaj pa je naša naloga, da ohranimo živ spomin na tiste težke čase odločitve in da opozarjamo na pomanjkljivosti, ki izvirajo predvsem iz neprilagojene zakonodaje ter pomanjkanja razumevanja določenih ljudi, tudi politikov, ki imajo vpliv in odločajo o

država, ki bi lahko v primeru Starina sicer storila več, je pokazala veliko posluha. Takratni minister za obrambo Janez Janša je bil dvakrat na obisku pri Starini. Država in območno združenje sta tudi materialno precej prispevala za pomoč družini Starina. Drugi ranjenci so bili deležni zdravniške oskrbe in pozornosti države v obliki priznanj, kot mi je znano, pa niso dobili kakršnekoli odškodnine od države. Kot ranjenci v vojni leta 1991 so vabljeni na razne slovesnosti. Dobilí so posebna odlikovanja. Je pa res,

VODNIK IGOR RUTAR, KOMANDIR 3. ODDELKA 182. PDV TO TOLMIN

Kako sem doživljal vojno za Slovenijo junija 1991

Zame se je začelo v ponedeljek, 24. junija 1991, pozno popoldne, ko sem dobil poziv za mobilizacijo. Prva misel mi je bila, da je to zaključno dejanje našega osamosvajanja. Kot pripadnik protidiverzantskega voda (PDV) sem že jeseni 1990 opravljaj različne naloge in dolžnosti. Med drugim je naša enota septembra 1990 v Zatoimnu v Domu Krajevna skupnost dobila orožje, ki smo ga hranili doma. Strelivo pa je skrtil v svoj skedenj Milan Kacajnarjev iz Zatoimna. Nato smo bili decembra en teden enota v pripravljenosti, v vasi Plužna pri Bovcu, in sicer v nekdanji stražnici JLA. Maja 1991 smo varovali štab TO, nameščeni smo bili na podstrešju štaba. Takrat so bili povod za naš vpoklic dogodka v Pekrah, ki so trajali nekaj dni. Sam sem bil tudi v dežurstvu na štabu TO, in to čez noč.

Po prejemu pozivu 24. junija 1991 me je oče Janko odpeljal na zborna mesto v vasi Volarje. Oblečen v maskirno uniformo in s popolno opremo sem se javil nad trgovino v prostorih Krajevne skupnosti. Tam so bili že naš poveljnik Marko Krivec in še nekdo iz štaba ter Radko Carli, ki ni bil v naši enoti, saj je bil namenjen k svoji četi na Kobarško. S Krivcem sva pripravila vse potrebno za razdeljevanje orožja. Pridružil se nama je še namestnik poveljnika Andrej Jelinčič.

Oboroženi na položaje

Prevzeli smo avtomatsko orožje jugoslovanske izdelave. To so bile avtomatske puške AP70a, AP72 ter polavtomatska puška. Dobili smo tudi ročni minomet (RB), vendar brez min, saj jih nismo imeli. Ročni minomet je

Prikaz same sedaj že premične blokade. Na začetku vojne je bila blokada nepremična in to tako, da je imel ta kamion spuščane pnevmatike, za njim sta bila prečno čez cesto postavljena še dva večja kamiona ter podrti drevesa.

prevzel Valter Čujec, ki je po tožil, da s tem ne more streljati in se braniti. Vendar, drugega orožja nismo imeli. Problem je nastal, ker vsi okvirji – nabojniki niso ustrezali in jih ni bilo mogoče vstaviti v avtomatske

September 1991. Vod PDV v tolminski vojašnici dan po odhodu vojakov JNA.

puške, saj so bili romunski. Potreben je bil majhen poseg. Kakšne so bile naše naloge:

- opazovanje ceste Tolmin-Kobarid na levi in desni strani Soče,
- straže objekta, kjer smo se bili,
- dežurstva pri telefonu v bližnji hiši pri Šviglu in naši radijski postaji angleške izdelave. Jaz in dva moja vojaka smo večkrat odšli v patroljo v bližnjo okolico Volarij s poudarkom na cesti. Te aktivnosti smo izvajali 24. in 25. junija.

Branimo svoje

V noči s torika 25. na sredo 26. junija ob približno 2.00 zjutraj

pri opazovanju. Moj oddelek, okrepljen s še nekaj vojaki, se je s kombijem z Volarij premaknil na opazovanje ceste Tolmin-Kobarid nasproti vasi Kamno ob cesti za zaselek Fone. Razmestili smo se nad glavno cesto, kjer smo odlično pokrivali približno kilometer ceste. Imeli smo tudi strelivo, vendar ga nisem razdelil med vojake, ker nisem imel tega ukaza. Mučilo me je tudi, da nisem imel telefonske veze z nadrejenimi. V primeru prihoda vozila JNA nisem imel točnih navodil, kako ravnati. Na najboljši obrambni položaj sem razvrstil oba puškomitraljezca, njuna pomočnika ter opazovalca. Preostali smo bili levo in desno ob cesti na razgledni točki. Vsi smo bili pripravljeni, da zapremo pot vozilom JNA, tako ali drugače. Morala je bila zelo visoka, saj smo branili svoje.

Varovali smo tudi grob Simona Gregorčiča

Dopoldne je prišel k nam poveljnik Krivec in nam razdelil nove naloge. Razdelili smo si strelivo, dobili raketomete armbrust za enkratno uporabo nemške izdelave in se razdelili na manjše skupine. Moja skupina je štela štiri vojake in odpeljali smo se na nove položaje ob cesti Tolmin-Kobarid na desnem bregu Soče po vaseh. Že pred našim prihodom so vaščani naredili blokado ceste s podrtimi drevesi.

Naši položaji so bili tik pod cerkvijo sv. Lovrenca, kjer je pokopan pesnik Simon Gregorčič. Imeli smo odlično razgled na ve-

lik del ceste, le blokada je bila rahlo zakrita z grmovjem. Puškomitraljezca Primoža Taljata sem poslal na razgledno točko malo pod cerkvijo, kjer bi lahko odlično branil blokado in cesto ter me obveščal o dogajanju na njej. Desno malo niže od Taljata je bil Hvala, ki nam je kril hrbet in spodnji del ceste. Hvala, ki je bil oborožen s polavtomatsko puško, sem določil za ostrostrelca. Tik nad blokado ceste na grebenu je bil z avtomatsko puško Simon Šuligoj. Njegova naloga je bila opazovanje in branjenje prednjega dela blokade. Sam sem bil tik ob cesti v kritju nad grmovjem in sem imel razgled nad vsem ter stik s fanti. Nabojev smo imeli veliko, poguma tudi, samo malo nas je bilo. Takratni naš protidiverzantski vod je štel približno 20 ljudi, vendar smo bili razvrščeni na različnih mestih.

Popoldne sta nam na naše položaje prinesla dva vaščana liter vina. Vsak je popil en požirek, saj ni bilo volje za pitje, ker smo bili živčni in pripravljani na branjenje blokade. Vaščana sta nam povedala, kaj se dogaja drugod po Sloveniji. Kaj takega od Jugoslovanske ljudske armade nismo pričakovali. Še bolj nas je podžgalo in utrdilo, da bomo branili našo Slovenijo, saj smo tu doma. Imeli smo čast, da imamo naše položaje pod grobom Simona Gregorčiča in tako branimo tudi njega, ki je bil prerok, ter se uresničujejo njegove želje in večstoletne želje vseh Slovencev. Ponosni smo na to, da nam je bila dodeljena čast, da pomagamo ustanoviti in obraniti lastno državo Slovenijo.

Oficir JLA je preklinjal in se obrnil

Pozno popoldne mi je Taljat, ki je bil na opazovalnici, zaklical da gredo proti nam vojaški tovrnjaki. Za sekundo sem otrpnil in ga takoj vprašal, koliko. Odgovoril mi je, da ne vidi natančno, saj so bili oddaljeni približno 1 do 2 kilometra. Ukazal sem pripravljenost za napad, vendar samo, če bodo skušali prebiti blokado in po mojem opozorilnem strelu. Pripravil sem puško na strel in jo blokiral ter čakal.

Kmalu sem zagledal tovrnjak JLA, ki se je ustavil pred blokado. Na srečo je bil samo eden. Iz njega je izstopil oficir JLA, glasno preklinjal in pregledoval blokado. Že sem hotel ukazati Šuligoju, da zajamemo njega in tovrnjak, ko je stekel nazaj v vozilo ter z vzvratno vožnjo hitro odpeljal nazaj do obračališča. Videli smo, da so bili na tovrnjaku štirje vojaki, katere bi lahko zajeli, vendar takrat še nisem imel tega ukaza. V takih in podobnih primerih se zaveš, kako malo je treba, da nekomu popustijo živci in že so lahko nepotrebne žrtve. Vedno je pomembno pomisliti, ali je za dosego cilja vredno izpostavljati življenja svojih tovarišev in ali

za naslednji ovinek. Vedeli smo, da če bi se umaknili, bi JLA imela prosto pot proti Kobaridu in naprej. Ko se je že mračilo, nas je prišel iz štaba TO pogledat Orač s svojim vozilom, vendar se mu nismo odkrili in smo ostali na svojih položajih. Pripeljal je avtobus s potniki, namenjeni proti Kobaridu in naprej. Pri blokadi so izstopili in zaskrbljeni peš nadaljevali pot. Zvečer je začelo močno deževati, pokrili smo se s šotorski krili, pa ni prav dosti pomagalo. Postavili smo stražo ter se umaknili pod streho bližnje cerkve.

Ponoči, ko je nehalo deževati, smo odšli nazaj v bližino blokade k seniku, kjer smo prebili preostali del noči.

do. Blokada je bila na mostičku na začetku gozda in na koncu Volarske ravnine. V blokadi so bili podrti drevesa, tovrnjak vlačilec, postavljen povprek na cesto, in tovrnjak tatra, poln peska in s spuženimi gumami. Zasedli smo položaje na vzpetini pred gozdom in ob njegovem robu. Bilo je dokaj napeto ozračje in vsi smo pričakovali napad. Delali smo si zaklone in iskali najboljše mesta za obrambo. Preostala polovica voda je bila razvrščena na blokado na cesti Tolmin-Kobarid po vaseh v območju Selišča, ob potoku Volarnik, na desnem bregu Soče. Na srečo smo zvečer izvedeli, da so iz vojašnice ušli civilni delavci in nekaj oficirjev, in to s tremi

Počitek vojakov PDV pri blokadi ceste Tolmin-Kobarid pri vasi Volarje po menjavi straže. Fotografija je posneta nad omenjeno cesto v ozadju bregovi reke Soče. Šotorišče smo naredili sami in ga uporabljali vse dni vojne za počitek in spanje (kolikor se je sploh spalo).

je mogoče do istega cilja priti na lažji način. Nas je bilo malo, zato je bil vsak dragocen. Po tem dogodku smo bili še bolj pozorni in previdni.

Proti večeru sta nam prišla pogledat poveljnik Krivec in Aleš Podreka. Prenesla sta nam ukaz, da je treba vsako vozilo JLA skupaj s posadko in tovorom zajeti. V primeru našega razbitja ali umika je zborna mesto na planini Pretovč, to je med Mrzlim Vrhom in Rdečim Robom. Prinesla sta nam tudi malo hrane. Možnost umika se nam je zdela nesmiselna, saj smo bili na svojem in smo poznali teren, če bi se morali umakniti, bi se samo

V pričakovanju napada Zjutraj 27. junija sta po nas prišla poveljnik Krivec in Podreka. Odpeljali smo se v vas Volarje, kjer se je zbral ves vod. Malo smo pojedli in dobili nove naloge. V dopoldanskem času je prišlo obvestilo, da iz vojašnice v Tolminu proti nam prihajajo vojaki JLA. V vasi je zavladala panika, ženske so hitele v šolo in vrtec po otroke. Vaščani so bili dosti bolj zaskrbljeni kot mi. Odhitali smo na svoja obrambna mesta, še prej pa razdelili vse strelivo. Polovica voda je odšla na konec Volarske ravnine ob glavni cesti Tolmin-Kobarid. Kombi smo pustili dva ovinka za bloka-

do. Te smo zajeli na blokadi na Seliščih, kjer so se predali. Nevarnost za napad je tako začasno minila.

Kot v prvi svetovni vojni

Zvečer je z vsake blokade odšlo nekaj naših vojakov v blokado in obkolitev ter morebiten napad na vojašnico v Tolminu. Želel sem, da bi tudi sam odšel z njimi, saj sem doma tik nad vojašnico in zelo dobro poznam vsak del tega območja. Vendar so mi razložili, da morava ostati dva komandirja tudi na blokadah na Volarjih. Ponoči smo postavili stražo in se umaknili h

kombiju. Dobili smo obvestilo, da bo zjutraj verjetno napad na vojašnico. Zelo me je skrbelo za domače, saj imamo hišo nad vojašnico. Najbolj me je skrbelo, ko sem izvedel, da bi ob napadu TO iz vojašnice z minometi začeli streljati po Tolminu. Če bi se to res zgodilo, bi na vsak način zahteval premestitev v Tolmin. Pozneje sem izvedel, da so žena in otroci odšli k sorodnikom v Zatoľmin. Nona v Zatoľminu je rekla, da so prišli begunci, kot je bila sama med prvo svetovno vojno.

Srečanje z italijanskimi in avstrijskimi novinarji

Pred počitkom so nam Volarci prinesli friko. Jedli smo vsi iz ene velike ponve, v kateri je bila frika tudi narejena, vendar bila je dobra, saj je bilo to kosilo in večerja. Zatem smo šli počivat, nekateri v kombi, drugi pa smo v spalnih vrečah ležali na robu ceste, ob kombiju. Ponoči je privedel osební avto iz smeri Kobarid proti Tolminu in skoraj povozil spečega Šuligoja, ki je ležal ob robu ceste. V avtu so bili italijanski novinarji, ki so hoteli v Ljubljano, vendar po glavnih cestah niso mogli zaradi blokad. Edina povezava, ki je bila prevozna, je bila cesta Kobarid-Ladra-Vrsno-Kamno-Tolmin in še tam je bila premečna blokada v Seliščih pri Volarjih. V tej noči so hoteli priti v Ljubljano tudi avstrijski novinarji, ki so se zaustavili na naših blokadah.

Dne 28. junija smo nadaljevali opazovanje in stražo ter bili pripravljene na morebiten napad. Imeli smo radio in tako bili na tekočem z dogajanjem po Sloveniji. Bili smo ogorčeni in besni zaradi napada JLA ter smo komaj čakali, da se spoprimeemo z njimi in jih naženemo preko Kolpe.

Počitek brez straže

Na položajih smo bili še nekaj dni, ko so nas neko dopoldne zamenjali fantje iz čete TO. Ti fantje so bili Gordan Golja, Miran Jelinčič, Tadej Šavli, Benč iz Poljubina in še nekaj drugih. Začelo je močno deževati. To ni motilo vojakov iz čete, še sploh ne Jelinčiča, ki je v svoji svetli uniformi, z odprto voja-

Del proti diverzantskega voda na blokadi ceste Tolmin-Kobarid na desni strani Soče. Drugi del voda je branil blokado ceste med Tolminom in Kobaridom na levi strani Soče. Med morebitnim napadom TO na vojašnico v Tolminu, bi del PDV odšel na blokado vojašnice.

ško kapo, rdečo brado, odprtim nožem na polavtomatski puški strumno stražil na sredi ceste. To je bil prav smešen pogled, meni je bil podoben vojaku juga iz ameriške državljanske vojne. Po tej menjavi smo šli s kombijem do senika pred vasjo Kamno, kjer smo počivali. Sprva ni mogel nihče spati, saj smo bili lačni, bradati, trudni in pijani od zaspanosti. Vse te dni na položajih smo mogoče ponoči zaspali za kakšno uro. Ženske iz vasi Kamno so nam prinesle nekaj malega za jesti in popiti ter kavo, ki je bila res super, čeprav je sam ne pijem. Alkohola se ni dotaknil nihče. V bližnjem potoku smo si nekateri poskušali obriti brado z britvijo in navadnim milom. Polegli smo po seniku in marsikdo je zaspal. Naredili smo napako, saj nismo določili straže za nekaj ur naprej. Tako

smo ostali nezastraženi kakšno uro, pa čeprav budni.

Naš nadrejeni častnik Ernest Štendler, ki nas je prišel obiskat, nas je zaradi tega ostro okregal. Imel je prav, saj straže v tistem trenutku nismo imeli.

Podpora civilnega prebivalstva

Zvečer smo se odpravili nazaj na varovanje blokade. V teh nekaj urah, ko nas ni bilo na blokadi, so odstranili z blokade podrata drevesa in tovornjak vlačilec. V blokadi je ostala tatra, na kateri je bilo polno peska. Ponoči je bila blokada nepremična, čez dan pa smo tovornjak umikali in sproščali promet. Nadzorovali smo cesto, vozila ter ustavljali in spraševali o njihovi poti in tovoru, še bolj pa tujce ali neznanke. Policisti so nam povedali, da moramo biti natančni pri

Kontrola prometa pred blokado zaradi možnosti prevažanja vojakov JNA njihove opreme ter orožja v osebnih vozilih, ter vračanje vozil zaradi nepremične blokade.

pregledu vozil in oseb, saj se je dogajalo, da so se v osebnih vozilih prevažali oficirji JNA z orožjem. Nekateri mimoidoči so nas hvalili in bodrili ter nam dajali razne priboljške, sladkarije, pijače. Tako smo videli, da nismo sami in da imamo pri ljudeh veliko podpore. Voznik Alpkomerca Hlač iz Zatoľmina in Nada iz bifeja Čučabela v Kobaridu sta nam vedno, kadar sta šla mimo, dala kakšno dobroto za jesti ali popiti. Zadnje dni vojne smo hodili na kosilo in večerjo v gostilno na Volarje h Gašperutu, s svojim avtomobilom nas je vozila Andrejka Krivec.

V gostilni so nam postregle stara mama Julija, ki nam je pravila, da je to že njena tretja vojna, njena hči Marija in prijetne, prijazne vnučkinje Polona in Vesna. V vasi Volarje smo se tudi po dolgih dnevih lahko okopali in normalno obrili. Vse to sta nam omogočili Andrejka Krivec in njena sestra.

Teden dni doma in spet v vojaško uniformo

Končno je nastopil dan naše razdolžitve in zmage, čeprav brez enega samega strela. Domov smo se vrnili kot zmagovalci, četudi ni bilo še vsega konec. Po enem tednu počitka smo bili na novo vpoklicani in odšli smo na Livek, v blokado stražnice na Livških Ravnah, kjer so bili vojakí JLA. Na tej blokadi smo bili en teden. Ta blokada je bilo zadnje naše bojno druženje. V vseh dneh vojne, ki je bila za nas več kot desetdnevna, nismo imeli nobenih problemov. Bili smo zelo enotni in imeli iste cilje, da branimo in obranimo našo mlado državo Slovenijo pred vsakim agresorjem.

Večina iz našega protidiverzantskega voda je imela doma družino in majhne otroke ali noseče žene, vendar ni nihče niti pomislil, da bi pustil orožje in odšel domov.

Imeli smo čast, da smo pomagali ustanoviti in obraniti našo mlado državo, tako da lahko mi in naši otroci živimo v lastni državi Sloveniji ter bodo tudi prihodnji naši rodovi, uresničili pa smo še sanje naših prednikov in naše sanje.

Igor Rutar

ZGODOVINSKO-ESEJISTIČNI ZAPIS

Kako sem osamosvajal Slovenijo

Uvod

Da Slovenija ne bo mogla vzdržati velikosrbskega nacionalizma, ki se je sukala v glavah srbijanskim politikom in jugogeneralom od Titove smrti dalje, krepitev represivnega aparata, ki je svoje parforsno učenje prizkušal na Kosovu, je krog intelektualcev okrog Nove revije začel vse glasneje opozarjati na nevzdržne razmere, ki so zvladale v takratni skupni državi. Vsi drugi dogodki v poznejšem času so do potankosti opisani v uradni zgodovini ali spomilih takratnih akterjev, ki vsak na svojem okopu branijo svojo resnico.

Moj namen je dati na papir svoje subjektivno gledanje na dogajanje v Ormožu, na odcepitve od balkanskega kotla oziroma izstop iz njega, ki se je že dodobra ogrel. Iz zasebnih zapiskov, časopisov in spomina želim prikazati svoje gledanje na takratne dogodke, ki so se širili z bliskovito naglico. Še preden pa vstopim v čas neposredno pred agresijo Miloševićeve jugoarmade, bi rad opisal zanimivo nacionalno sestavo Zveznega izvršnega sveta, ki pa seveda ni popolna, vendar zanimiva. Ta garnitura nas je vodila do razpada: zvezni premier je bil Hrvat Ante Marković, ki je nonšalantno poslal tanke nad mojo domovino. Prav njemu sem leto prej na pasji razstavi v Varaždinu prisrčno stisnil roko in niti v snu nisem pomislil, da se rokujem s hudičem. Podpredsednik je bil Slovenec Živko Pregelj, Hrvat Budimir Lončar je vodil zunanje ministrstvo, Slovenec Zvone Dragan je bil njegov namestnik, Ivo Vajgl iz Slovenije pa šef za informiranje na zunanjem ministrstvu. Dagmar Šuster, Slovenec, je bil predsednik zvezne trgovinske zbornice, Darko Marin, urednik in komentator na TV Ljubljana, tiskovni predstavnik zvezne vlade, Jože Slokan, zvezni minister za promet in zveze, Feri Horvat, Slovenec, minister za gospodarske zveze s tujino, Mitja Gaspari, viceguverner NBJ, Hrvata Zekan in Marendić sta visoko kotirala v finančnem ministrstvu, zopet Hrvata Antun Šeda in Čedomir Pavlovič sta bila ministra v Markovičevi vladi, Petar Gračanin, Srb, je bil minister za notranje zadeve, ki je dobil kar tri namestnike Slovence, med njimi Ivana Eržena. General Veljko Kadjević, Hrvat-Srb, je bil zvezni minister za obrambo, njegov namestnik je postal Slovenec – renegat Stane Brovet. Načelnik Generalštaba JLA je bil general Blagoje Adžić, Srb po narodnosti, Konrad Kolšek, komandant 5. vojnega območja, ki ga je po tretjem juliju 1991 zamenjal militantni srbijanski general Avramović, Hrvat Jurjević je bil komandant letalskih enot SFRJ. Celó zadnji šef jugoslo-

vanskih komunistov je bil Hrvat Stipe Šušvar, njegov namestnik pa Slovenec Štefan Korošec. Lahko rečem, da je represivni aparat vodila Srbija, saj je srbijanski narod bolesto vezan na narodno folkloro, v katero spada na prvem mestu orožje. Hrvati in Slovenci pa so vodili Jugoslavijo politično in gospodarsko.

Takoj po Titovi smrti so se začele zadeve zapletati. Predsedstvo je sicer delovalo, vendar ni imelo nobenih vzvodov na področju ekonomske politike. Inflacija je nevzdržno rasla. Jugoslavija je začela pokati po šivih. Septembra 1987, na osmi seji CK ZK Srbije, je prevzel oblast Slobodan Milošević in s tem zapečatil usodo SFR Jugoslavije. Dogodki so se nato odvijali s filmsko hitrostjo. Naslednje leto junija se je armadni vrh odločil pomesti s svojimi nasprotniki. Naslovnica v

v vodilno gonilno silo slovenskega osamosvajanja. Konec decembra, na janževo (27.), istega leta je republiška skupščina sprejela večstrankarstvo, kar pa ni bilo vseč republiškim (partijskim) vodilnim strukturam, ki so pred tem poudarjali nestranski pluralizem. Januarja 1990 je v balkanskem loncu prekipelo. Štirinajsti partijski kongres, ki je bil 22. januarja, je zapečatil usodo. Zveza komunistov je razpadla in slovenski delegati so zapustili Beograd. Navsezadnje jim ni kazalo drugega, le vprašanje časa in krvočnosti Miloševića je bilo, da jih pozapre in obtoži razdiranja Jugoslavije. Slovenci so takšno gesto pozdravili in odobrvali, kljub nekaterim delegatom, ki so prizorišče kongresa zapuščali s težkim srcem in solznimi očmi. Čez dva meseca je bilo zadnje zasedanje slovenske skupščine, ki je bila v zadnjem

Začelo se je

Mladini z naslovom »Mamula go home« je izbila sodu dno. Enaindvajsetega junija so aretirali četverico. Slovenci so bili zrevoltirani in so močno protestirali. Sočasno so ustanovili Bavčarjev odbor - nadstranski odbor. Slovenci so se spopadli s Srbijanci prek rudarjev Albancev, ki so štrajkali v rudniku Stari trg na Kosovu. Milošević je utrjeval nacionalistično oblast z mitingaštvom. Zato je slovenska skupščina konec septembra 1989 sprejela dopolnila k slovenski ustavi, ki so jo morali sprejeti tudi oblastniki v Sloveniji - slovenska partija. Kvas za zakonito in zakonsko osamosvajanje je bil postavljen. Dva in pol meseca pozneje se je rodil Demos. Takrat stranke v Sloveniji niso bile uzakonjene, pa so se vendarle nekatere zveze povežale v to združenje, ki je pozneje preraslo

času v »knockdownu«. Dan, po katerem je hrepenelo mnogo Slovencev, prve, zares prave volitve osmega aprila 1990. Zmagal je Demos, ki ga je vodil nekdanji disident in veliki Slovenec dr. Jože Pučnik s programom o samostojnosti Slovenije. Trnova pot do osamosvojitve je bila še daleč.

Ves čas tega nagajanja sta vladala v državi nelagodje in strah. Svoje so dodajale tudi nekatere zahodne demokratične države, ki so podpirale Slovenijo v njenih demokratičnih spremembah v smislu zaščite človekovih pravic. Zadnja trdnjava komunizma, Jugoslavija, je še vedno stala trdno, podprta z velikosrbskim nacionalizmom, toda močno razrahljana. V vseh vzhodnih komunističnih državah je sistem padel in se zrušil kot hiša iz kart. Sovjetska zveza, Madžarska,

Poljska, Čehoslovaška in Bolgarija so neka-ko elegantno spremenile sistem vladanja, le Romunija je svojega voditelja s soprogo zve-rinsko ugonobila vpričo televizijskih kamer. Vzhodna Nemčija se je z evforičnim navdu-šenjem ob rušenju Berlinskega zidu poslovila od več kot štiridesetletne strahovlade.

Vse je kazalo, da se tudi jugoslovanska kri-za ne bo iztekla mirno. Da je nekaj hudo narobe, je kazalo tudi v Ormožu. Posaditev spominske lipe kot spomin na slovensko samostojnost 26. junija ob 20. uri 30 minut v Ormožu ni potekala slavnostno na zeleni-ci za občinsko stavbo (nekdanjo ormoško osnovno šolo), temveč so jo posadili na hi-tro, brez večjega pompa že dopoldan istega dne. Na mejnih kontrolnih točkah je bilo ta dan mirno, le v popoldanskih urah je bil nad Ormožem in Središčem nizek prelet jugoslo-vanskih vojaških letal. V negotovem priča-kovanju smo doma zvečer z znanci nemo po-slušali televizijski dnevnik, ki ni dajal upov za mirno reševanje problemov, brez voja-škega posega. Militantni srbijanski generali in nekateri slovenski oprode – renegati so si na vso moč prizadevali, da slovensko pom-lad zasučejo nazaj v začetek zime.

Avtobusni promet je bil vpet v sistem obrambe

Nosilec javnega cestnega prevoza v občini Ormož kakor tudi v vsej severovzhodni Slo-veniji je bil v tistem času Certus iz Maribora. Na tem področju sta delovali še dve prevoz-niški delovni organizaciji, in sicer ptujsko Komunalno podjetje in nekdanji Certusov TOZD iz Murske Sobote. Ti dve prevozniški firmi sta se povsem enakovredno vključevali v javne prevozniške tokove, s tem da je bila ptujska Komunala ljubljencek takratne ptujske občine. Imela je dominantno vlogo na domačem terenu, kot da je Certus dru-gorazredni subjekt, ne meneč se za dejstva, da je ta prevoznik nastal iz nekdanjega Av-tobusnega prometa Maribor, poslovalnice Ptuj, in da so si v tej firmi ravno tako služili svoj vsakdanji kruh prebivalci takratne veli-ke ptujske občine. Z dvema medkrajevnima linijama je bil prisoten tudi celjski prevoznik Izletnik in s tremi linijami varaždinski ATP, prav tako pa tudi z dvema linijama ljubljans-ki SAP. V tistem času je na območju Ormoža delovalo skupaj s šolskimi prevozi med sto in sto dvajset linij, odvisno od sezonskih raz-mer. Dnevna migracija je bila med tisoč in tri tisoč potniki, ki so bili idealno povezani z vsemi krajevnimi centri. Zelo dobra pove-zava je bila med dvema sosednjima središče-ma, Ptujem in Ljutomerom.

Kolikor mi je znano, ni bila od občinskega obrambnega organa tik pred osamosvojitvi-jo posebej razčlenjena vloga prevozniškega podjetja. Dopuščam možnost, da so bili na-črti pripravljene, vendar nisem vedel zanje. Obstajali so sicer prejšnji obrambni načrti v

primeru vojne, tako da je imel vsak voznik na območju Ormoža posebej pripravljen opomnik, kako ravnati v takem primeru.

Na podlagi obrambnih načrtov, ki so jih iz-delali za to usposobljeni pooblaščenca v pod-jetju Certus, sem bil 1985. leta dodeljen na mesto civilne dolžnosti na avtobusni postaji Ormož kot službujoči prometnik in vodja postaje. Tako sem vse poprejšnje naloge iz-polnjeval v Ormožu samostojno, na primer organiziranje prevozov vojaških obvezni-kov na bojno izpopolnjevanje, največ seve-da na razne strelske poligone ipd. Tudi vsi vozniki avtobusov so imeli kot vojni raz-pored civilno dolžnost. Neposredno pred agresijo jugovojске nisem bil opozorjen ali obveščen o morebitnih nalogah, ki so se po-zneje izkazale za potrebne, ne od občinske-ga organa za obrambo kot tudi ne od pod-jetja. Pomembno se mi zdi takšno stanje zapisati, ker je poznejša situacija narekova-la hitre odločitve in ukaze, ljudje pa so bili v dani situaciji močno zmedeni in prestraše-ni. Pri tem je prihajalo tudi do nepotrebnih trenj med vozniki in meno. Tudi sicer sem

predpostavljenimi na eni in drugi strani. Ker ni nič pomagalo, so agresorji med deseto in enajsto uro v četrtek 27. junija začeli s silovitim ognjem iz tankovskih topov. S specialni-mi oklepniki so napadali trdno postavljeno barikado. Pri tem so poškodovali tudi grajski stolp in Grivčevo gostilno. Medtem se je vsake toliko časa oglasila sirena, ki je opo-zarjala na nevarnost. Ta sirena nas je še po-zneje do konca poskusa agresije močno stra-hovala. Pravo obsedno stanje. Nekaj pred deveto uro sem po telefonu dobil ukaz, da naj takoj pošljem k železniškemu prehodu pri vinski kleti razpoložljive avtobuse v ba-rikado. Ukaz mi je izdal Danilo Hergula. Od-govoril sem mu, da imam trenutno na voljo dve vozili, da pa bom takoj odposlal vsako, kakor bodo prihajala s proge. Ko so vozila začela prihajati na perone, sem jih takoj od-poslal proti železniški postaji. Ustavila so se pred železniškim prehodom, saj je bila tudi na železniških tirih postavljena barikada iz železniške kompozicije. Prvo je zapeljalo vo-zilo z voznikom Ivanom Štamparjem s Koga, kmalu za njim pa vozilo z Lajošem Fridma-

Ampak ni šlo

bil od podjetja prepuščen sam sebi in svoji iznajdljivosti.

Dan, prežet z grozo

Soparen in vroč sedemindvajseti junij. Me-diji so sproti poročali o situaciji v Sloveniji. Zgodaj zjutraj ob 2. uri 45 minut se je začel napad na Slovenijo. Tanki iz varaždinske vojašnice so hrumeli proti Ormožu. Toda na levi strani dravskega mostu jih je čaka-lo presenečenje. Barikada, ki so jo postavili branilci, je bila nepremagljiva. Poljski vlačilec, poln surovih živalskih kož, kamion, na-ložen z opeko, gradbeni stroji in še ne vem kaj so ustavili kolono. Po pripovedovanju nekaterih, ki so tam prodajali zijala, je pri-šlo do verbalnega nasilja med zapletenimi

nom. Naslednji avtobus celjskega prevoznika sploh ni pripeljal na postajo ali pa sem ga spregledal v veliki ihti in med telefonskim klicanjem, tako da je nekaj pred deseto prvo na peron pripeljalo vozilo ptujske Komunale. Takoj sem ga odposlal, kot je bilo ukaza-no, na barikado. Prestrašenemu vozniku je zatrepetala spodnja ustnica, pohodil je plin ter močno spjel s perona. Toda, glej ga, zlomka! Namesto da bi zapeljal proti barika-di, je z vso silo zavil desno proti trgu in se sam, brez potnikov, odpeljal na Ptuj. Tudi takšne junake smo imeli. Ker je bila barika-da na mostu trdna, pred železniški prehod nisem več pošiljal vozil.

Nekaj po dvanajsti je prišel ukaz: prestavitev barikade na križišče pred nekdanjo Rojsovo vilo in Timo. Odhitel sem skupaj z vozniko-

ma po avtobusa. Voznika sta kar vzvratno odpeljala vozili na mesto nove barikade, ki je bila oddaljena približno 300 metrov višje. Naprej tudi nista mogla, ker je bila pred vinsko kletjo, gostilno Grivec in železniško postajo nevarnost poškodb s strelnim orožjem, saj je agresor uporabil vso razpoložljivo tehniko. Opazil sem, da je bila poškodovana Grivčeva gostilna in tudi nekaj miličnikov je bilo v zaklonu pred starimi divjimi kostanji v drevoredu. Spregovoril sem z znancem, miličnikom Franjem Bečanom, ki mi je na hitro dejal, da druga oklepna kolona prihaja iz središke smeri, zato je bilo treba to rezervno barikado prestaviti v mesto. Strategija je bila odlična, kot se je izkazalo pozneje. Po prihodu na postajo me je vznemiril večji umik teritorialcev, ki so brezglavo bežali od gradu sem, skozi perone proti gasilskemu domu. Vodil jih je znani teritorialec, častnik Saško Štampar. Ko so izginili za Zavrjino steklarsko delavnico, se me je polotil strah. Pravi strah. Zalotil sem se v mislih, kako ubiti človeka, kako nas bodo lovili in ubijali. Napovedan je bil tudi zračni desant.

»Na, poglej naše soldate, to so ti ga soldati,« sta mi pomolila pod nos odvržen pas z nabojem za vojaško puško. Malo smo pokramljali, nakar sta »trofejo« odnesla na postajo milice.

Zdaj pa gre zares

Mesto se je trumoma praznilo, še posebej tedaj, ko je prišla vest, da se oklepniki približujejo Ormožu. Prebivalci so brezglavo bežali v vinogradniške, severne in zahodne predele občine, se nastanili pri prijateljih in znancih, če niso imeli svojega vikenda. Ker je bil delovni dan, je bila večina ljudi v službi, otroci v šoli in vrtcih. Zasuk razmer je s tem povečal strahove in paniko. Moj otrok je bil zadnji odpeljan iz vrtca. Pazila ga je prestrašena varuška in sama ni vedela, kako in kaj.

Ob približevanju Ormožu so tanki pred seboj razbijali barikado, ki je bila postavljena na pravi meji pri Trnovcih na potoku Zele. Ta barikada je bila varovana, vendar v nasprotju z vsemi vojaškimi pravili. Profe-

cristal. To uničenje barikade sem opazoval skoraj iz neposredne bližine. Ko so že skoraj opravili to hudičevo delo, sva s sodelavcem Fridmanom takoj zbežala v avto in se še pravočasno umaknila v mesto. Kmalu za tem so prirogovili v Ormož. Ura je kazala nekaj okoli druge ure popoldan. Tam jih je pričakala razjarjena množica prebivalcev in vpila na njih. Pred zgradbo nekdanje knjižnice na Ljutomerski cesti pa je čakal v zasedi z molotovkami Stanko Senica iz Senešcev. Ker je bil preveč »korajžen«, so ga, po pripovedovanju navzočih, pozneje miličniki odstranili. Vprašanje je bilo, kako bi se stvari iztekale, če bi izpolnil svoj načrt. Tudi uporaba alkohola se je povečala med ljudmi, saj so tako blažili strah in nelagodje. Kolona sedmih ali osmih oklepnikov se je ustavila pred dobro postavljeno barikado pred Timo. Pri tem so uničili gradbeno ograjo bencinske črpalke, ki so jo ravno v tem času obnavljali. Specialni oklepnik se je zakadil v postavljeno barikado, ki so jo sestavljali dva avtobusa in komunalna tovornjaka, naložena z gramozom. Barikada je bila tudi minirana. S potiskom barikade si je oklepnik še bolj otežil delo, saj so se vozila močno zagostila in s tem je utrdba postala neprehodna. Ko so uvideli, da je stanje brezupno, je tank s svojim topom streljal v zadek tovornjaka. Uničil je zadnjo stranico kesona na njem. Vrglo jo je čez vso barikado pred avtobusa. Večje škode ta barikada ni imela, razen nekaj praznih pnevmatik na vozilih, ki so jih uničile postavljene mine, ko jih je tank potiskal nanje. Sočasno je prišlo tudi do streljanja s pehotnim orožjem. Pri tem so bili poškodovani dve civilni osebi in en pripadnik agresorske vojske. Takoj so jim pomagali v ormoškem zdravstvenem domu.

Ljudje so se razbežali. Drugih poškodb ni bilo, razen uničenih šip na okoliških zgradbah in prestreljenih fasad hiš. Ob tem dogodku je neki član množice, v kateri so razjarjeno kričali na vojake, izmaknil iz tanka vojaški dnevnik, ki ga je pozneje predal na postajo milice. Menda je to bil Hinko Irgolič iz Sodiincev. Krogle so frčale na vse strani, zato sem se umaknil v kletne prostore postaje. In dobro sem naredil! Ob koncu nevarnosti sem pri vhodnih vratih pisarne našel med beton in asfalt zagosteno izstreljeno kroglo iz vojaške puške. To kroglo še danes hranim nekje med svojimi lovskimi rekviziti. Postajalo je vroče kljub pozni popoldanski uri, zato sva se s sodelavcem Fridmanom umaknila na Hardek. Zanimalo naju je tudi, kako je z desantnim napadom. Ob še močnejšem streljanju naju je povabil k sebi žal že pokojni Hanza Zadravec. Ponudil nama je zaklon in okrepčilo, ki sva ga z veseljem sprejela. Med pogovorom je za nama smuknil človek v uniformi. Zdrznila sva se, nakar nama je gostitelj povedal, da je v TO vpoklican domači sin. Ni nam bilo lahko, še posebej njegovi mami, ki je znala brzdati čustva. Pred barikado so se razmere zaostrovale. Na

Razdejanje po ulicah

Nekje za pokopališčem so ga pričakovali. Na srečo je bila zgolj sovražna propaganda. Naj sedaj vpokličejo še lovce, saj je po pripovedovanju nekaterih »poznalcev uličnih razmer« primanjkovalo orožja. Lovsko orožje je strašno. Delno oplaščene krogle za risano orožje so kot nekdanje dumtumke, ki so jih z različnimi konvencijami že zdavnaj prepovedali. Tudi preciznost takšnih pušk je znana. Vsebujejo močne daljnoglede, s katerimi se v sili brez vsakega problema strelja na dvesto in več metrov. Nič manj strašne so puške šibrovke, ki na bližnje cilje naredijo prave pokole. Od gradu proti meni sta prihajali dve osebi. Takoj sem ju spoznal. Martin Čurin s Koga in Branko Dogša iz Grab pri Središču. Ormoški borci so imeli ta dan v svojih prostorih v gradu sestanke.

sionalni vojaki jugovojске so se nad mladimi in neizkušenimi branilci skoraj fizično znesli. Nekateri branilci so še pozneje imeli zdravstvene težave. Nato so zaobšli barikado na železniški progi v Središču, s tanki prevozili železniške tire in se izognili mejne kontrolne točke, ki so jo imeli v rokah pripadniki ormoške milice. Pot so nadaljevali proti Ormožu, za seboj pa uničevali postavljene barikade. Prva barikada med Središčem in Ormožem je bila pod Humom v Kravjeku, druga ovira je bila v Pušencih na železniškem prehodu. Tam je bil postavljen tovorni vagon, ki so ga s specialnim oklepnikom kar spodnesli s proge v jarek. Zadnja ovira je bila na Pušenskem potoku. Postavljena je bila iz gradbenega stroja in nekaj novih kombinativnih traktorjev znamke Zetor

vso silo so jo hoteli prebiti. Ko so ugotovili, da je barikada nepremagljiva, so na ulici pred črpalko in avtobusno postajo začeli obračati vozila in pri tem močno poškodovali cestišče in robnike na peronih avtobusne postaje. Z gnevom so se pred večerom odpeljali proti Ljutomeru in nekje v Žerovincih prenočili. V Ormož tanki niso nikoli več prišli. V mestu je zavladal relativen mir, skaljen s kakšnimi občasnimi streli in z zavijanjem siren.

Cestni promet je zamrl. Večinoma so bila na cesti vozila milice in še ta so bila s civilnimi tablicami. Avtobusna postaja je bila prazna, saj so vozniki svoja vozila pustili v svoji remizi na Ptuju ali pa so parkirali kar doma na skrivnih mestih. V Ormožu je primanjkovalo avtomobilskega goriva. Edino črpalko so obnavljali, čez most pa nisi mogel na hrvaško stran, kjer smo predčasno polnili rezervoarje. Tudi v Ljutomer nisi mogel po glavni in stranskih cestah. Prebivalci so se znašli, kakor je kdo vedel. Najbolje so jo odnesli lastniki dizelskih vozil. Ti so dobili gorivo od znancev ali prijateljev, ki so imeli traktorje,

istega dne pozno zvečer prišla nova kolona z oklepniki in drugimi vozili. Čez noč na 28. junij se je utrdila na mejni kontrolni točki v Središču, še prej pa je fizično uničila to točko. Od tam je odhajala na svoje bojne pohode proti Ljutomeru ter strahovala prebivalce Središča in vinorodnih krajev. Zanimiva je mentaliteta naših nekdanjih »bratov«. Po odhodu vojaštva s središke kontrolne točke sem si kmalu nato to mesto ogledal. Imel sem kaj videti. Uničeni zabojniki, v katerih so bili voda, sanitarije in druga infrastruktura, okoli pa kot v svinjaku. Dobro si moral paziti, da nisi stopil v človeški iztrebek. Vseповod okoli so ležali razne cunje, nogavice, spodnje hlače in druga navlaka. Zakaj so si uničili dobrine, ki bi jih v naslednjih dneh krvavo potrebovali, mi še danes ni jasno. Prebivalci so bili prestrašeni, nekateri bojno nasršeni in apatični. Med njimi so bili tudi Judeži, posebno v Središču, ki so hodili agresorje bodrit ter jim nosit hrano in pijačo, tudi s pretvezo pomoči Rdečega križa, in kazat poti, po katerih so se nato zaganjali proti cilju. Tudi sicer je bil del prebivalcev na stra-

ska ljudska armada se je vrnila v vojašnice, iz katerih je prišla. Vendar tudi tam ni dolgo vzdržala. Zle slutnje so opravičevale moje misli. Iz sosednjega Varaždina so prihajale črne novice in vedno več močnih detonacij je bilo mogoče slišati. Posebno v Središču je bilo razločno slišati večdnevno streljanje in močne detonacije, ki so pretresale to lepo baročno mesto. Juga je za večno umrla!

Nastopila je težko pričakovana demokracija. Tako lačni smo je bili, vendar smo se je prehitro najedli. Nekdanji zagovorniki in branilci sistema, delavstva in njegovih pravic so čez noč postali uspešni menedžerji in podjetniki. V kratkem času so si nagrabili bajna premoženja. Postali so lastniki tistega, kar smo ustvarili delavci s svojim odrekanjem v prid gradnje socializma, nas pa so spodili na ljubo. Moja firma je integrirala zavojenega ljubljenska nekdanjih ptujskih politikov, vse skupaj pa so nato prodali tujcu. Tujci so pokupili tisto, kar jim je bilo zanimivo za nadvlado v panogi, investirali pa le toliko, da so ljudem zamazali oči. Namesto da bi privabili sveži kapital, ki bi gradil in spodbujal konkurenco, ter s tem odpirali nova delovna mesta, so rajši slovenska podjetja prodali (izročili) tujcem, ki sedaj z monopolnim obnašanjem izsiljujejo in ustrahujejo delavce. Svež primer takšnega barbarstva je naš Plastdispenzer. Lahko pričakujemo, da bo v Ormožu takšnih primerov še več. Bili smo verniki socializma, v partiji pa le toliko, da smo plačevali mastno članarino in ji hodili v žerjavico po kostanj. Včasih za hrbtom slišim, glej, ta je bil »rdeči«. Držali smo jim »štange«, da so se lažje skrivali za samoupravljanjem. Grdo so nas naplahtali. Dobili smo nekakšne certifikate, ki smo jih za bagatelno vsoto »prodali« novim lastnikom, samo zato, da bi si obdržali delovno mesto. Delavstvo vodijo sindikalni liderji iz nekdanjega sistema, ki nikoli niso in nikoli ne bodo delili usode delavcev. Mit o lepi samostojni in bogati Sloveniji se je razblinil kot milni mehurček. Govorili so nam, da bomo druga Švica, vendar je od Švice ostalo samo »švicanje«.

Navsezadnje pa imamo res demokracijo, v kateri lahko poveš in izraziš svojo voljo in misel. Ali si jo upamo? Demokracije pa bomo imeli le toliko, kolikor si je bomo sami pribojevali in vzeli. Občutek imam, da še zmeraj nad nami visi meč strahu za to človekovo svobodoljubnost. Zato sem zapisal vse brez dlake na jeziku, ker verujem v demokracijo. Tako kot je v njo veroval ded moje žene, ki se je kmalu po drugi vojni »poslalik« z inicialkami znanega partijskega pozdrava Smrt Fašizmu Svoboda Narodu. »Spet Farbajo Slovenski Narod«, je dejal pri obvezni oddaji in njegove demokracije je bilo za nekaj časa konec. Močno upam, da z mojo ne bo tako. Na svidenje v naslednji vojni!

Franc Krnjak
Foto Štefan Hozjan

Tudi civilistom ni bilo prizanešeno

pa tudi na kurilno olje se je dalo dobro voziti. Bencinci pa smo v sili vlili v rezervoar tudi mešanico, ki je bila pripravljena za motorne kosilnice in škropilnice. Cesta proti Ivanjkovcem je bila prazna. Zanimivo je bilo opazovati srnjad, ki se je v teh desetih dneh pojavljala in se brez strahu pasla ob cesti.

Jugoslavija je umrla

Vzhodni del občine je bil zaradi barikad odrezan od središča občine. Barikade so ostale vse do konca »operetne« vojne, kot so jo omalovažujoče imenovali nasprotniki slovenske osamosvojitve. Agresor se je sedaj osredotočil na preboje proti Gornji Radgoni po naših vzhodnih vinorodnih krajih Vitan, Kog, Gomilo in Presiko. V Središče pa je

ni agresorjev, česar pa jim ne gre zameriti, saj so z vsem srcem dolgo živeli v sistemu, ki je temeljil na bratstvu in enotnosti ter opranih možganih, drugi spet iz strahu, da se ne bi maščevali nad prebivalci. Kljub vsemu senca nad temi ljudmi leži še danes.

V nedeljo, sedmega julija, ob koncu sovražnosti se je vreme dobro skujalo. Deževalo je dan in noč. Zjutraj je ponehalo, zato je bilo jutro še vedno oblačno in hladno. Življenje se je postopoma vračalo v stare kolesnice. Dopoldan so končno prišli v »oblegano« mesto moji predpostavljeni. Po ogledu barikade pred Timo in na mostu smo se usedli v hotelu. Dogovorili smo se za postopek ocenitve škode na našem objektu, poškodovana avtobusa pa je servisna služba odpeljala v ptujsko delavnico. Nepremagljiva Jugoslovan-

Agresorski tanki na ormoških ulicah

Uničen agresorski tank na Gomili pri Kogu

PGD Ormož med vojno 1991

Da bi ustavili napredovanje agresorske vojske, je Teritorialna obramba na cestniški postavitvi barikade. Ena takih barikad je bila postavljena tudi na ormoškem mostu, ki je uspešno zaustavila napredovanje tankovske enote s te strani. Da bi preprečili morebitno škodo, ki bi lahko nastala na objektih kot posledica spopadov, sta bili 26. junija 1991 alarmirani gasilski društvi Hardek in Ormož. Dežurstvo je potekalo v povezavi s štabom Civilne zaščite občine Ormož, ki je deloval v prostorih hardeškega gasilskega doma. Dežurstvo pa je trajalo do 6. julija. V tem času je ormoški grad doživel obstreljevanje, v mesto Ormož pa so vdrli tudi tanki JLA.

Kljub obstreljevanju gradu in vdoru tankov v mestu pa to ni zahtevalo posredovanja gasilcev. To je bilo potrebno na Gomili pri Kogu, kjer se je agresor poskušal prebiti mimo barikad proti meji in je prišlo do spopadov. V njih sta dva agresorska tanka zagorela, pri čemer so obakrat posredovali ormoški gasilci. Agresorski tanki pa so obstreljevali tudi okoliške stavbe, ki jih pa niso dovolili gasiti, saj so to preprečili celo s strelji proti gasilcem.

Skupno je v času agresije na Republiko Slovenijo v ormoški občini zagorelo devet požarov, kar so operativci prostovoljnih dru-

Po osamosvojitvi Slovenije 25. junija 1991 je bilo bolj ali manj vsem jasno, da beograjski vrh slovenske odločitve ne bo spoštoval in bo poskušal odcepiti Slovenije preprečiti. To se je tudi zgodilo in že naslednji dan so proti Sloveniji krenile tankovske enote, da bi zasedle slovenske mejne prehode. Ker sta bila na njihovi poti tudi občina Ormož pa tudi samo mesto Ormož, so občani ormoške občine občutili vso trdoto agresije in po drugi svetovni vojni je na tem območju spet odmevalo topovsko grmenje.

štvev uspešno pogasili in pravočasno preprečili veliko materialno škodo. Vsi požari so nastali ob umiku sovražnih enot kot posledica maščevanja ob neuspehu, ki so ga doživeli. Izkazali

pa so se spretnost, visoka usposobljenost gasilskih voznikov in zelo dobro poznavanje domačega terena, kar je pripomoglo k hitremu in pravočasnemu delovanju operativnih enot.

Poškodovani grajski stolp

V vojni za osamosvojitve Slovenije so aktivno delovali naslednji člani PGD Ormož: Danilo Masten, Janez Veselko, Alojz Jaušovec, Peter Ivanuša, Marjan Mezgec, Boris Svetak, Darko Horvat, Stanko Kokol, Boris Kokol, Dušan Rajh in Anton Erhatic.

Poleg naštetih gasilcev sta pri obrambi Slovenije aktivno sodelovala še člana društva Bojan Kovačič, ki je bil v času agresije dodeljen varstvu občinskega vodstva, in Mirko Rajh, ki je deloval znotraj Teritorialne obrambe. Tako ali drugače pa je pri desetdnevni obrambni vojni sodelovalo 27 gasilcev PGD Ormož, in sicer 1 v sekretariatu za ljudsko obrambo, 20 v gasilskih enotah Civilne zaščite, 4 v enotah Teritorialne obrambe, 2 pa sta sodelovala kot upokojenca.

Po desetih dneh tesnobe je bila agresija na Slovenijo končana, meščane mesta Ormož pa je nanjo še nekaj časa spominjal poškodovan grajski stolp.

Ker zvezna vojska svojih ciljev ni dosegla, se je umaknila iz mesta Ormož, ki so ga ponovno zasedli pripadniki Teritorialne obrambe, jugoslovanska vojska pa se ni več vrnila. Čas negotovosti in strahu je minil in začelo se je tudi novo obdobje za ormoške gasilce.

Milan Zorjan
Foto: Štefan Hozjan

Stanko Agbaba

(1956–2006)

Oktober 2006 smo se poslovili od našega člana Stanka Agbabe. Kot pripadnik samostojne čete Kranjska gora je leta 1991 sodeloval pri blokadi stražnic, pozneje pa pri nadzoru državne meje. V naše združenje se je vključil leta 1997.

OZVVS Radovljica - Jesenice

Bojan Zupan

(1948–2007)

Sredi januarju 2007 je preminil naš član Bojan Zupan. V osamosvojitveni vojni je sodeloval pri varovanju orožja in tehničnih sredstev. V naše združenje se je včlanil leta 2006. V spominu ga bomo ohranili kot dobrega prijatelja in tovariša.

OZVVS Radovljica - Jesenice

Franc - Rado Ferfila

(1952–2007)

Februarju smo se veterani Krasa in Brkinov v Senožčah poslovili od veterana in častnika, vodnika Franca - Rada Ferfile.

Kruta smrt je na lovskem sestanku iz naših vrst iztrgala našega člana, narodnjaka, ki je bil vse od leta 1974 v rezervni sestavi Teritorialne obrambe ostrostrelec. Pomembno vlogo je imel v osamosvojitveni vojni v letu 1991, veliko je prispeval pri krepitvi naše veteranske organizacije, kakor tudi v drugih športnih in društvenih organizacijah.

Z njegovo mnogo prerano smrtjo smo izgubili poštenega in predanega veterana - častnika, soborca in prijatelja, ki bo ostal za večno zapisan v naših srcih.

**OZVVS Krasa in Brkinov
Sežana**

Ivan Žefran

(1956–2007)

*Ob zori svileni rojeva se dan,
tesnobe občutki privrejo na plan,
realnost boleča na dušo pritiska,
omili težave toplina rok stiska.*

Nepričakovano in nenadoma smo se morali posloviti od našega dolgoletnega člana in udeleženca osamosvojitvenih bojev v Pogancih, na Medvedjeku in v Krakovskem gozdu. V letih osamosvajanja Republike Slovenije se je brez razmišljanja odzval pozivu in se kot pripadnik posebne enote tedanje TORS udeležil že omenjenih bojev. Od Ivana smo se poslovili na šentjernejskem pokopališču z mislimi in zahvalo za vse, za kar je dal svoj prispevek.

OZVVS Dolenjska

Franc Štros

(1951–2006)

V začetku septembra 2006 je preminil naš član Franc Štros.

Vključen je bil v enote TO ter je leta 1991 sodeloval pri varovanju platoja Karavanke in vojašnice v Radovljici. Sodeloval je tudi pri prenosu orožja iz Bohinjske Bistrice na Vogel.

Franc se je v naše združenje vključil takoj po ustanovitvi leta 1994. V svojem življenju je bil delaven in tovariški povsod, kjer je deloval, bil nam je dober prijatelj, zato ga bomo takšnega ohranili v našem spominu!

OZVVS Radovljica - Jesenice

Martin Rački

(1954–2007)

V začetku junija nas je nepričakovano zapustil soveteran Martin Rački. Krutost življenja ga je mnogo prezgodaj iztrgala iz naših vrst in pahnila v temo groba.

Martin se je pred poldrugim desetletjem klicu domovine odzval kot pripadnik 100. jurišnega odreda TO. S soborci je varoval južno mejo naše države na Kolpi. Tako kot v vsakdanjem življenju je naloge tudi v tistih dneh, polnih negotovosti in skrbi, opravljal tiho, a nadvse predano in skrbno. V nasprotju z drugimi ni postavljajl vprašanj in pogojev, ni iskal praznih izgovorov ter preračunljivo čakal, kako se bo vse skupaj izteklo, ampak je poprijel za orožje in storil, kar mu je v tistem trenutku veleva čut dolžnosti. Danes se vse pogosteje in vse preveč pozablja, da v samostojni državi ne živimo po zaslugi omahljivcev in še manj po zaslugi tistih, ki so v času vojne služili drugim gospodarjem, ampak po zaslugi ljudi, kakršen je bil pokojni Martin. Na poslednjo pot smo ga pospremili na pokopališču v Stari Cerkvi. Kolpa, ki je tudi zaradi Martinovega prispevka k svobodi domovine danes naša varna meja, vsa svetla in žuboreča teče dalje. Martina pa k njej ne bo nikoli več.

Veterani OZVVS Kočevje

Zoran Kristan

(1963–2006)

Konec novembra je novica o njegovi nenadni smrti pretresla vse, ki smo ga poznali.

V osamosvojitveni vojni je deloval v štabu TO pri izvajanju materialne preskrbe enot.

V našo OZVVS se je vključil takoj po ustanovitvi. Bil je član Nadzornega odbora OZVVS. V zadnjem letu je dosti pomagal pri zgraditvi Doma veteranov.

Zoran - Zoki, kot smo mu pravili prijatelji, je bil prijeten in tih fant, vedno pripravljen pomagati. Vsi, ki smo ga poznali, ga bomo po- grešali.

OZVVS Radovljica - Jesenice

Opravičilo

Franciju Štrosu, rojenemu leta 1966, se opravičujem, da je pri objavi osmrtnice v zadnji številki Veterana za Franca Štrosa, rojenega 1951, prišlo pomotoma do objave njegovih podatkov.

Sekretar OZVVS Radovljica - Jesenice

Ena od ekip med reševanjem naloge.

Ilokostrelci med streljanjem

TEKMOVANJE, KI POVEZUJE

Trasa mednarodnega tekmovanja v vojaških veščinah za uro krajša

Letos se je zgodilo četrtič: Mednarodno tekmovanje v vojaških veščinah »Slovenska Istra 2007«. Od Kubeda do strelišča v kamnolomu pri Črnotičah se je tekmovalna pot vila slabih osemnajst kilometrov. Sobota, 19. maja, je bila sončna in topla, kot nalašč za tekmovanje čez drn in strn. Trinajst moštev vojakov, policije, rezervnih častnikov, pohodnikov Ankarana-Triglav ter gasilcev iz Italije, Hrvaške in Slovenije se je pomerilo v orientacijskem teku, oskrbi ranjenca, gašenju, prečanju reke Rižane in ovir, metu bombe, streljanju z lokom in s pištolo, topografiji in paintbalu.

Letošnja trasa, ki jo je načrtoval Valter Viler, vodja izvedbe tekmovanja, ki ga tradicionalno organizira Območno združenje VVS slovenska Istra, je bila za četrtno krajša od lanske. Najboljše v skupni razvrstitvi vseh disciplin je bilo moštvo veteranskega združenja Sever Notranjske, drugo mesto je zasedlo moštvo kopske Zveze slovenskih častnikov in tretje moštvo Mornariškega divizionarja iz Ankarana. V streljanju s pištolo je zmagalo moštvo Severa Obale in Krasa, drugo mesto so

zasedli tekmovalci Severa Notranjske in tretje kopske zveze častnikov. Med posamezniki je s pištolo osvojil zlato Matjaž Čuček, srebro Sandi Grk in bron Elvis Martinovič. Moštva iz Italije je spremljal general Stoca, iz Hrvaške pa polkovnik Ilijaš. Pri izvedbi tekmovanja je sodelovalo 37 članov Območnega združenja veteranov slovenske Istre in večina je delala več mesecev. Pripravljali odbor je vodil Danijel Božič, sodnike Denis Meznarič, logistiko Vinko Kljun, protokol in stike z javnostjo Bo-

jan Starc, sekretar organizacijskega odbora pa je bil Klavdij Bembič, ki je nadomestil obolelega Tonija Umka. Zbrati je bilo treba precej denarja, ker stane takšno tekmovanje približno 3500 evrov, čeprav delamo vsi vse zastonj, se vozimo z lastnimi vozili na lastne stroške, sestankujemo v ankaranski vojašnici, med tekmovanjem uradujemo v kubijski gostilni veterana Dražga Jakomina, ki nam za to ne računa ... Slovenska vojska nam je pomagala z vozili, Osnovna šola Gračišče je tekmovalcem omo-

gočila tuširanje, vaška skupnost Kubed in člani društva Skala so pripravili večerni kulturni program in pogostitev.

Tekmovanje, ki je v letnem nacionalnem koledarju ZVVS, je denarno podprla Zveza veteranov vojne za Slovenijo, s spominskimi darili tekmovalcem pa tudi Mestna občina Koper.

Tekmovanje je bilo napovedano na spletnih straneh Nata v Neaplju, za prihodnje leto pa so udeležbo že napovedali Avstrijci in Poljaki.

Danijel Božič

Postroj udeležencev Mednarodnega tekmovanja v vojaških veščinah »Slovenska Istra 2007«

Kdo bo koga in tako je bilo tudi v drugih panogah.

Tudi 7. veteranske ekipne športne igre uspešne

Takšno je mnenje vseh, ki so na teh igrah sodelovali. Celotna organizacija je slonela na veteranih območnega združenja Dolenjska, Agenciji za šport Novo mesto in strokovni službi zveze ter veliki pomoči Slovenske vojske. V vlogi organizatorja so nastopali tudi veterani Severa, ki so poskrbeli, da nihče od sodelujočih ni »dehidriral«. V vseh panogah je sodelovalo 172 ekip z več kakor 850 tekmovalci, in če prištejemo še spremljevalce, se je skupno število vseh udeležencev iger

povečalo na več kot 1000. Od spremljajočih dejavnosti je bilo največ zanimanja za pokušino cvička, ki ga je zmanjkalo, in vožnje s splavom, ko je marsikdo zaradi gneče ostal na suhem, zelo malo pa za ogled muzeja.

Lepo vreme, zanimive in včasih kar razburljive tekme, izredno prijetno ozračje, nobene hujše poškodbe in ob koncu obljuba vseh – na svidenje na 8. igrah.

Jože Kuzman

Foto: Srečko Petric

Brez besed

Pssst, tišina!

Kar samo se mu je smejalo.

SKUPNA KONČNA RAZVRSTITEV EKIP

MESTO	EKIPA	TOČKE
1.	OZWS KOČEVJE	86
2.	OZWS DOLENJSKA	76
3.	SEVER ZA KOROŠKO	62
4.	OZWS RADOVLJICA – JESENICE	60
5.	OZWS LOGATEC	52
6.	OZWS RUŠE	48
7.	OZWS KRANJ	41
8.	OZWS SPODNJE SAVINJSKE DOLINE	32
9.	OZWS VELENJE	30
10.	SEVER ZA PRIMORSKO IN NOTRANJSKO	27
11.	OZWS BELA KRAJINA	25
12.	OZWS CERKNO – IDRIJA	25
13.	OZWS RIBNICA	23
14.	SEVER ZA POMURJE	18
15.	OZWS ŠMARJE	16
16.	SEVER ZA CELJSKO OBMOČJE	16
17.	SEVER ZASAVJE	15
18.	OZWS CELJE	12
19.	SEVER DOLENJSKE IN BELE KRAJINE	12
20.	OZWS POSTOJNA	11
21.	OZWS TRŽIČ	11
22.	OZWS VRHNIKA – BOROVNICA	11
23.	OZWS KAMNIK	10
24.	OZWS KANAL	7
25.	OZWS DOMŽALE	6
26.	OZWS VETERAN NOVA GORICA	6
27.	OZWS LITIJA	5
28.	OZWS GROSUPLJE	4
29.	OZWS PTUJ	4
30.	OZWS SLOVENSKE KONJICE	2
31.	SEVER ZA POSAVJE	2
32.	SEVER MARIBOR	1
33.	OZWS KRŠKO	/
34.	OZWS LJUTOMER	/
35.	OZWS MEŽIŠKA DOLINA	/
36.	OZWS MORAVČE	/
37.	OZWS OBČIN KUNGOTA, PESNICA IN ŠENTILJ	/
38.	OZWS SEVNICA	/
39.	OZWS SLOVENSKA BISTRICA	/
40.	OZWS ŠTORE	/
41.	OZWS VELIKE LAŠČE	/
42.	OZWS ZASAVJE	/
43.	OZWS ZGORNJESAVINJSKO-ZADREČKE D.	/
44.	SEVER SEVERNE PRIMORSKE	/

Čakajoči na splav

DEVETDESET LET OD
»ČUDEŽA PRI KOBARIDU«

Na Soči so sekla bridka jekla

V Evropi je minevalo že četrto leto spopadov med antanto in centralnimi silami. Kljub številnim srditim spopadom še zdaleč ni bilo jasno, na katero stran se bo nagnila sreča. Milijoni mladih fantov in zrelih mož so umirali, čeprav niso vedeli, zakaj. Tudi na edinem delu slovenskega ozemlja, kjer so potekali vojaški spopadi, na območju današnje severne Primorske, na soški fronti, ni bilo nič drugače. Italijani so na avstro-ogrske položaje pošiljali na tisoče vojakov, branilci cesarsko-kraljevih mej pa so se krčevito branili. Italijani so napadali, zasedli nekaj metrov ozemlja, branilci so jim vrnili udarec in spet so bili na prvotnih položajih in tako iz dneva v dan. Nekega oktobrskega dne 1917 pa ... Vendar, preden opišemo, kaj se je dogajalo v znameniti 12. ofenzivi na soški fronti, pogledajmo razmere, ki so pripeljale do prve svetovne vojne, in kako so potekali spopadi na tem bojišču do oktobra 1917.

V drugi polovici 19. stoletja sta v Evropi nastali dve novi državi, to sta bili Nemčija in Italija. Politiki so si oddahnili, saj so bili globoko prepričani, da bo to vsaj delno omililo napetosti na Stari celini. Toda zelo so se ušтели, saj je bilo ravno nasprotno, kot so želeli, napetosti so se povečevale, ne pa zmanjševale.

Vhod v muzej, ki ga je v Vojašnici Vipava pred leti odprl eden od junakov naše osamosvojitvene vojne višji vodnik Mitja Močnik.

Nova delitev sveta

Države so začele iskati zaveznike za bližajoči se spopad in si skušale z različnimi obljubami pridobiti njihovo naklonjenost. Od začetka 19. stoletja se je napetost stopnjevala in samo čakati je bilo treba na povod za do takrat najbolj krvavi vojaški spopad v človeški zgodovini.

Vzroki za prvo svetovno vojno so bili zaostrena nasprotja med državami, ki so iskale način za novo, kot so poudarjali nekateri, »pravičnejšo« delitev sveta oziroma kolonij. Tako bi nekatere države prišle do novih, predvsem cenejših surovin in povečale trge za svojo industrijo. Predvsem Nemčija je iskala območja za vlaganje svojega kapitala. Velika Britanija in Francija pa sta branili svoja kolonialna imperija. Francija se je želela Nemčiji tudi maščevati za vojaški poraz in ponižanje v vojni v letih 1870–1871. Carska Rusija je hotela dobiti nadzor nad črnomorskimi ožinami, predvsem pa si je želela prevladujoč vpliv na Balkanu, kjer je trčila na interese Avstro-Ogrske. Na Balkan je čez Jadransko morje vse bolj odkrito gledala še Italija.

Antanta

Tako sta se na podlagi številnih sorodnih interesov oblikovala dva nasprotna bloka držav. V letih od 1904 do 1907 se je izoblikoval sistem sporazumov med Veliko Britanijo, Francijo in Rusijo, ki so ga poimenovali antanta. Dokončno obliko je ta povezava dobila 5. septembra 1914 v Londonu, ko so predstavniki teh treh držav podpisali sporazum o vojni s centralnimi silami. Ta sporazum so 26. aprila 1915 razširili, saj se mu je zaradi velikih ozemeljskih obljub na račun Avstro-Ogrske pridružila tudi Italija. Za vstop v vojno na strani antante naj bi Italija dobila Trst, Gorico, južno Tirolsko, Istro, del Dalmacije, otoke v Jadranskem morju, vso Primorsko ... Seveda je bilo britanskim

in francoskim politikom lahko obljubljeni Italijanom zemljo, ki ni bila njihova, kljub temu da so vedeli, da na njih ne živijo nemško govoreči Avstrijci, temveč ljudje drugih narodnosti.

Centralne sile

V nasprotnem taboru so bile Nemčija, Avstro-Ogrska in Italija, ki so svoj blok imenovale centralne sile. Zaradi različnih razlogov sta se jim pozneje pridružili še Turčija, ki je želela obraniti svoj imperij, kar ga je še ostalo, in Bolgarija, ki je želela ozemlja svojih sosed in je bila zaradi tega poražena že v balkanskih vojnah. Vendar sanje o Veliki Bolgariji s temi porazi niso odšle v pozabo.

Cesarsko-kraljeva vojska in Slovenci

Po porazu v vojni s Prusijo leta 1866 je prišlo v avstrijskem cesarstvu do velikih in korenitih sprememb. Država se je razdelila na dva dela in se preimenovala v Avstro-Ogrsko. Reformirali so tudi vojsko, ki je dobila podobo, s katero je vstopila tudi v prvo svetovno vojno. Ozemlje sedanje Slovenije je sodilo pod pristojnost 3. korpusa, ki je imel poveljstvo v Gradcu. Največ slovenskih vojakov je popolnjevalo celovski 7., ljubljanski 17., mariborski 47., celjski 87. in tržaški 97. pešpolk. To so bile le največje enote, poleg tega pa so bili slovenski fantje in možje še v različnih domobranskih pešpolkih, lovskih bataljonih, konjeniških polkih, mornariških in topniških enotah, letalskih eskadriljah in še kje drugje.

Prva svetovna vojna

Povod za izbruh vojne je bil atentat na avstro-ogrskega prestolonaslednika Franca Ferdinanda v Sarajevu. Srbija kljub obtožbam cesarskega Dunaja ni hotela sprejeti ponižujočega ultimata in habsburška monarhija ji je 28. julija 1914 napovedala voj-

no. Dober teden pozneje, natančneje 4. avgusta, je bila že vsa Evropa v vojni. Čeprav so centralne sile (Nemčija, Avstro-Ogrska in Turčija) začele vojno, se je prvo leto bojov končalo neugodno zanje, saj se jim bliskovita vojna ni posrečila. Fronte so se spremenile v pozicijsko izčrpavanje sil, bojevati pa so se morale tudi na več bojiščih. Velik delež k uspehu antante v tem letu je prispevala Srbija, ki se je krčevito upirala cesarsko-kraljevi vojski in ji zadala nekaj bolečih porazov.

Kaj se je dogajalo s »slovenskimi« enotami

Ob začetku vojne je celoten 3. korpus, torej tudi vse enote, v katerih so bili Slovenci, odšel na rusko fronto in že v prvih avgustovskih spopadih so bile vse enote dobesedno razbite. Hudo poražena avstro-ogrška vojska se je umaknila na prelaze v Karpatih, kjer so nato vso zimo potekali krvavi pozicijski boji. Kakšna »klavnica« je to bila, priča podatek, da so avstro-ogrski polki, ki so šteli po tri tisoč mož, vsak mesec dobili tisoč novih vojakov za nadomestitev izgub. Povedati je treba še, da vsi vojaki niso padli v bojih z Rusi, ampak jih je veliko tudi zmrznilo. Na karpatski fronti so slovenski vojaki spoznali vso grozovitost vojne in zanje je bila to ena najhujših preizkušenj v nekaj stoletjih

ozemljih. Prav tako so jim bila znana italijanska barantanja z obema vojskujočima se stranema. Generalštab cesarsko-kraljeve vojske je previdno spremljal italijanske poteze in pričakoval je njen napad.

Tako je Italija 23. maja 1915 napovedala vojno Avstro-Ogrski. Na evropskem vojaškem prizorišču sta se pojavila nova država in novo bojišče – jugozahodna fronta. Nova bojna črta je potekala od prelaza Stelvio na italijansko-švicarsko-avstrijski tromeji, Tirolsko je zajela z zahoda, juga in vzhoda, potekala je po ozemlju Karnije do Viskorške gore, od koder se je povzpela na Rombon in se z njega spustila proti jugu, večinoma po reki Soči, do Tržaškega zaliva.

Soška fronta

Zadnji del fronte, ki je bil dolg približno 90 kilometrov, je dobil ime soška fronta. Tekla je v neposredni bližini narodnostne meje med Slovenci, Furlani in Italijani ter zajela del slovenskega ozemlja, ki je zato edino okusilo grozote bojev v prvi svetovni vojni. Bovški hribi od Rombona do Mrzlega in Vodil vrha, Tolminsko mostišče od Sv. Danijela z vmesnimi grebeni do kote 588, robovi Banjske planote na levem bregu Soče, Goriško mostišče, ki so ga obvladovali obrambne utrdbe med Sabotinom ter Kalvarijo in

Soči. Z veliko naglico so gradili obrambne položaje. Da so jih dokončali, pa gre zahvala tudi Italijanom, ki so že na začetku vojne pokazali veliko neodločnosti. Cesarski generalštab je na frontno črto ob Soči poslal pohodne bataljone pehotnih in domobranskih polkov.

Kako so bili opremljeni vojaki avstro-ogrške pehote

V avstro-ogrski vojski je bila najpogostejše orožje puška mannlicher M-95 kalibra 8 mm, ki se je polnila z okvirjem petih nabojev. Vendar niso bile vse enote enako opremljene. Pehota je bila opremljena s t. i. dolgo manliherico, ki je bila dolga 1265 mm in težka 3130 g. Planinske in druge specialne enote so imele kratko puško mannlicher M-95, ki je bila dolga 1005 mm in težka prav tako 3130 g, imenovali pa so jo štuc. Konjenica je imela karabinko M-95, ki je bila dolga 1005 mm in težka 3060 g, nanjo pa ni bilo mogoče nasaditi bajoneta.

Ob začetku prve svetovne vojne je bila uniforma avstro-ogrške pehote sestavljena iz kape s ščitkom, suknjiča, hlač, plašča oziroma pelerine, poletnih hlač in suknjiča, pletene jopice, dveh srajc, dveh parov spodnjih hlač, volnenega trebušnega pasu, ovratne rute, rokavic, gamaš ali povojev in

Ponazoritev avstro-ogrskih strelskih jarkov v muzeju v vipavski vojašnici

Častniška baraka, ki so jo v okolici Bovca v okviru obnove dela frontne črte obnovili člani Društva 1313 (»drajcen drajcen«).

bojevanja za črno-žolto monarhijo. V cesarskih enotah je vojaška disciplina popustila in nastala je velika zmešnjava. Enote so bile pomešane med seboj, avstro-ogrski častniki so streljali lastne vojake, ti pa so se znašali nad civilnim prebivalstvom. Številni vojaki slovenske narodnosti so imeli vsega preko glave in so se raje predali Rusom. Tako so se rešili fronte in še česa drugega.

Nezaupanje do zaveznika je bilo upravičeno

Kljub temu da se je Italija pridružila centralnim silam, je ob začetku vojne razglasila nevtralnost. To je med avstro-ogrskimi politikami vzbudilo nezaupanje, saj so jim bili znani italijanski apetiti po nekaterih cesarskih

Kraška planota, so postali osnovna obrambna črta, na kateri so avstro-ogrške enote z več ali manj uspeha vztrajale od 23. maja 1915 do 28. oktobra 1917.

Avstro-ogrski generalštab je imel ob izbruhu vojne na meji z Italijo zelo šibke sile, saj je bila večina enot, ki naj bi preprečile italijanski prodor v osrednjo Slovenijo in čez njo v osrčje cesarstva, v Rusiji in Srbiji. Na meji z Italijo je bila le obmejna finančna straža in nekaj oddelkov slovenskih črnovojaških čet, ki so sestavljale posadko v Gorici.

Sprva so v avstro-ogrskem generalštabu razmišljali, da bi svoje šibke sile umaknili z meje in organizirali obrambno črto v notranjosti države, celo za Ljubljano. Vendar je obveljala odločitev o obrambi cesarstva na

dveh parov čevljev. Na srbsko in rusko bojišče so cesarsko-kraljevi vojaki odhajali v ščukasto sivih, na italijansko bojišče pa že v novih zelenkasto sivih uniformah.

Najpomembnejši del opreme je bil nahrbtnik, ki je bil v začetku narejen iz govejega usnja in so ga imenovali telečnjak (Packtornister M-88). V njem je imel vojak dva rezervna obroka hrane (navadno dve mesni konzervi), brisačo, robec, dva kompleta perila, rezervne čevlje, osebne dokumente, pribor za osebno higieno (zobna ščetka, glavnik, igla in sukanec). Na dva vojaka je prišel en pribor za čiščenje obutve in obleke. Na vrhu nahrbtnika je bil pritrjen v klobaso zviti plašč, enote iz Bosne in enote deželnih strelcev pa so imele zvito pelerino. →

Poleg tega so imeli vojaki še šotorsko krilo, količek, tri kline in odejo.

Pod večjim nahrbtnikom je bil pripet manjši in so ga vojaki uporabljali za nošenje streliva (navadno 80 nabojev), v njem pa je bila še ena konzerva hrane. Leta 1917 so dva usnjena nahrbtnika zamenjali za enega platnena, v njega pa so stlačili vso potrebno opremo in še dve do tri ročne bombe. Nanj so pritrjili kvadratno ali okroglo porcijo (menažko), lopatko in včasih tudi drugo orodje.

Čez ramo je vojak nosil krušnjak, v katerem so bili obrok kruha (približno 50 dag), jedilni pribor, tobak, kovinska škatla s kavo, pribor za čiščenje orožja, emajlirana čutarica, v kateri je bila kava, in lonček, oboje je lahko nosil tudi okoli vratu, ter osebni predmeti. V krušnjaku so imeli vojaki pogosto shranjen tudi pokrov menažke.

Vsak vojak je nosil črn usnjen pas s kovinsko (navadno medeninasto) pasno spono, na kateri je bil reliefno upodobljen avstrijski ali ogrski grb. Bosanske enote so imele na pasovih svoj grb. Na pasu so imeli vojaki pritrjene štiri usnjene enojne nabojnice ali dve usnjeni dvojni nabojnici, ki sta bili vča-

soški fronti dobili tudi jeklene čelade. Najprej so jih opremili z nemškimi čeladami, pozneje pa so dobili čelade, ki so jih naredili v tovarnah v Avstro-Ogrski.

Zaradi pomanjkanja surovin so leta 1917 začeli zamenjevati naravne surovine z neke vrste umetnim platnom in s surovim platnom. Tudi medeninaste dele opreme so nadomestili z železnimi.

Gorske enote so imele nekoliko drugačno opremo

Nekoliko drugače kot pehota sta bili opremljeni enoti, ki sta se bojevali na soški fronti. To sta bila 4. polk deželne brambe ali celovski (Landwerh Infanterie Regiment No 4 - LIR 4) in 27. polk deželne brambe (Landwerh Infanterie Regiment No 27 - LIR 27) ljubljanski. Leta 1914 so ju preimenovali v gorska strelska polka (Gebirgs Schutzen Regiment No 1 und 2 - GbSchR 1 und GbSchR 2), v letih 1917 in 1918 pa v cesarsko-kraljevi strelski polk (Kaiser und Koenig Schutzen Regiment No 1 und 2 - KKSChR 1 und 2). Njuna naloga je bila obramba meje pred Italijani. Uniforma, oborožitev in preskrba

tako ni bilo mogoče vojakov gorskih enot poljubno premeščati v druge enote, kot je bila navada v drugih enotah avstro-ogrsko vojske. Vsak pripadnik gorskih polkov je imel pravno pravico ostati v svojem polku. Le tako je bilo mogoče vojake usposobiti, da so ozemlje poznali do podrobnosti in ga dobro obvladali. Premestitev v drugo enoto je bila predvidena samo ob hujši kršitvi službenih pravil. Seveda so vojaka ali častnika premestili v drug gorski polk, visokogorske enote ali k tirolskim cesarskim strelcem, če je to sam zahteval.

V miru je vsaki četi gorskega strelskega polka pripadala tudi posebna oprema. Vsaka je imela dva gorska enoosna vozova z vprego in osem konj za prenašanje streliva in opreme. Četa je imela tudi alpinistično opremo, in sicer 250 gorskih palic, 40 cepinov, 90 parov smuči s prestavljivimi vezmi in 20 vrvi iz konoplje.

Strojnični oddelek je bil oborožen s štirimi strojnimi modela schwarzlose kalibra 8 mm. Za prenašanje strojnic je bil oddelku dodeljen en konj, drugi pa je prenašal strelivo, ki je bilo vstavljeno v jermenike.

Delovni kotiček v častniški baraki

sih pločevinasti, s 40 naboji in z nožnico z bajonetom. Na levem boku so jim visele lopatke v usnjenem ali pločevinastem toku.

V levem žepu suknjiča so vojaki imeli zavojček prve pomoči, v katerem so bili 4 metri zavoja, dve gazi in varnostne sponke. V hlačnem žepu ali okoli vratu je vsak vojak nosil t. i. legitimacijo smrti. V njej so bili na posebnem obrazcu napisani vojakovi najpomembnejši podatki (osebni, iz vojaške evidence, o cepljenih, zdravljenju itn.).

K opremi vojaka so sodile še škarje za rezanje bodeče žice, razne svetilke, špiritni gorilnik, dereze (enote, ki so se bojevale v gorah), snežna očala in drugo orodje.

Med vojno so avstro-ogrski vojaki dobili še dva pomembna kosa vojaške opreme. Konec leta 1916 so jih opremili s plinskimi maskami, ki so bile v pločevinastih škatlah in vsaka je imela tudi rezervni filter. Pločevinaste škatle so bile pritrjene na usnjen jermen, vojaki pa so jih nosili obešene okoli vratu. V tem letu so avstro-ogrski vojaki na

so bile v teh dveh enotah prilagojene goratemu terenu. Vojaki so imeli rjave planinske čevlje, sive nogavice, sive hlače, siv suknjič z navzdol zavihanim ovratnikom, na zelenih našitkih na ovratniku so imeli pritrjene kovinske planike. Na levi strani sive kape je bil ruševčev krivec.

Vojaki so bili oboroženi s kratko puško mannlicher (štuc) M-95 z bajonetom. Častniki so bili oboroženi z armadno pištolo, ki je bila v rjavem usnjenem toku, in s kratko sabljo. Vsak vojak je imel še 120 nabojev in tri ročne bombe. Opremo so dopolnjevale še plinska maska, dereze in gorska palica. Častniki in podčastniki so imeli namesto palic cepine.

Za ta dva polka, ki sta imela vojake pretežno z območja sedanje Slovenije, lahko rečemo, da sta bila - tako kot rečemo danes - specialni enoti. V miru sta bili prehrana in plača boljši kot v navadnih pehotnih enotah, saj so upoštevali težke razmere v gorah, v katerih so vojaki opravljali svojo službo. Prav

Mlada Kanadčanka Melissa si je med obiskom domovine starih staršev med drugim ogledala tudi obnovljene ostanke soške fronte v okolici Bovca.

Na soški fronti je poveljeval sposoben poveljnik

Obrambo meje cesarstva je na Soči prevzela 5. armada, ki ji je poveljeval Svetozar Borrojevič von Bojna. General Borrojevič se je izkazal med boji na ruski fronti in izkušnje z vzhoda so mu pomagale, da je s skromno armado, ki je štela od 30 do 40 bataljonov, odbil prve italijanske napade. Njegova strategija je temeljila na aktivni obrambi in protinapadih manjših enot. Med boji na soški fronti je napredoval v čin feldmaršala.

Ko so italijanske enote 24. maja 1915 preoračile mejo, so imeli branilci med morjem in Krnom zbranih 26 pehotnih bataljonov, štiri konjeniške eskadrene in 23 topniških baterij. Te enote so bile razporejene v prvi in drugi bojni črti. Proti tem avstro-ogrskim enotam sta prodirali 2. in 3. italijanska armada, ki sta skupaj šteli kar 250 tisoč mož. Branilci so se zaradi velikanske premoči napadalca umaknili z meje med državama do reke Soče,

jo prekoračili in za seboj porušili vse mostove ter brez boja prepustili večji del cesarskega ozemlja sovražnikom enotam.

Do sredine junija 1915 so Italijani zasedli tisto ozemlje, ki so jim ga prepustili branilci. Edini pravi vojaški uspeh je bila njihova zasedba grebena Vršič-Vrata, vrh Krna, zvezanega grebena Krn-Vrata in Kožljeka. Kljub premoči Italijani niso bili zadovoljni z rezultati svojega napada. Načelnik italijanskega generalštaba general Luigi Cadorna je to opravičeval s pomanjkanjem enot. Zato je 2. in 3. armadi ukazal, naj počakata na okrepitev. S tem pa je branilcem omogočil, da so se vsaj zasilno utrdili in okrepili z novimi enotami.

Poveljnik 5. avstro-ogrške armade general Svetozar Borojević je predvideval, da bodo odločilni boji potekali na kraški planoti, zato je trmasto vztrajal pri svoji zasnovi obrambe in razvoj dogodkov mu je dal prav.

Jalovi napadi

Dne 23. junija 1915 so italijanske enote začele prvo ofenzivo na soški fronti. Cilj je bilo zavzete Tolminske in prodor na črto od morja do vasi Plave. Rezultat te ofenzive, ki se je končala 7. julija 1915, je bila zasedba zahodnega roba kraške planote in goriškega mostišča.

Zavzete 100 do 300 metrov širokega pasu med Sv. Martinom in Grižo na Krasu ni odtehtalo hudih izgub. Na goriškem mostišču so branilci Italijane zavrnilo, na območju Krna pa so napadalci zavzeli koto 2163.

Ta uspeh je Italijane opogumil in 12. avgusta 1915 so napadli na območju med Tolminom, Bovcem in Rombonom. Cilj te ofenzive je bilo zavzete Krnskega masiva, tolminskega mostišča in Bovške kotline. Na pobočjih Krna so bili branilci pretrd oreh za Italijane in od 16. avgusta do srede oktobra 1915 so napadali tolminsko mostišče in Bovško kotlino. V tem času je branilec kote 588, Kozaršč, Mengor, Vršiča, Lipnika, Javorščka in Rombona kljub velikanskim žrtvam uspelo zadržati ključne položaje. Italijanske enote pa so 22. avgusta 1915 vkorakale v Bovec. Tretja soška ofenziva je trajala od 10. oktobra do 4. novembra 1915. Italijanski načrti se niso dosti razlikovali od načrtov v prejšnjih dveh ofenzivah. Frontalno so napadli od Rombona do morja. V zgornjem Posočju so Italijani zasedli le prvi avstrijski jarek na Mrzlem vrhu, nato pa vse sile usmerili na Doberdobsko planoto in goriško mostišče. Vendar so pri tem imeli velike izgube. Na njihovi strani je padlo 65.000, na avstro-ogrski pa 42.000 mož.

Branilci tudi četrtič uspešni

Zaradi vse glasnejših javnih kritik in zaradi strahu, kaj bo rekel parlament na zadnjem zasedanju decembra 1915, ter zaradi na-

sveta francoskega maršala Joffra so v zadnji ofenzivi leta 1915, to je 4. ofenzivi, boji potekali na 33 km dolgi črti in segali od morja na jugu do vasi Plave. V bojih od 10. novembra do 2. decembra je branilec na tem delu fronte skoraj povsod uspelo zavrnilo napadalce. V tem času so evakuirali civiliste pred topovskim obstreljevanjem in na tem območju so ostale samo vojaške enote.

Napadalne enote so osvojile nekaj strelskih jarkov na Krasu, greben in vas Oslavje, ki sta bili pomembni izhodišči za nadaljnje ofenzive. Za te delne uspehe pa je padlo okrog 7500 italijanskih in približno 3900 avstro-ogrskih vojakov. Napadalci so imeli še 41.500 ranjenih in pogrešanih, branilci pa 21.500 ranjenih in pogrešanih vojakov. Za zadnji del ofenzive, od 26. novembra do 1. decembra 1915, je bilo značilno močno topniško obstreljevanje Tolmina.

Od konca četrte pa do začetka pete soške bitke marca 1916 je značilno, da na fronti ob Soči ni bilo večjih operacij. K temu so pripomogli slabo vreme pa tudi razmere na drugih evropskih bojiščih. Pogosti so bili le posamezni spopadi in nenehno italijansko topniško obstreljevanje avstrijskih položajev. Pri branilcih je v tem času prišlo do reorganizacije in Borojevićevo 5. armadi so skrčili operativno območje.

V peti ofenzivi – trajala je pet dni, od 11. do 16. marca 1916 –, ki so jo Italijani začeli na zahtevo zahodnih zaveznikov (ti so bili v hudih škripcih pri Verdunu), se je pokazala njihova popolna neorganiziranost. Ofenziva je bila brez notnega vodstva in je bila sestavljena iz vrste lokalnih napadov. Avstrijcem pa ni preprečila ofenzive na Tirolskem. Rezultat te ofenzive je bila italijanska zasedba prednjih avstrijskih jarkov na Krasu. Avstrijske enote pa so zavzele več strelskih jarkov v Krnskem pogorju.

Pobudo med 5. in 6. soško ofenzivo so imeli Avstrijci, ki so maja 1916 z vrsto demonstrativnih napadov na soškem bojišču skušali onemogočiti prevoz italijanskih enot na Tirolsko, kjer je potekala avstrijska ofenziva.

Julija 1916 so italijanske enote izvedle vrsto napadov, s katerimi so hotele pridobiti boljše izhodiščne položaje za naslednjo, 6. ofenzivo. Ta je trajala od 4. do 16. avgusta in je napadalcem prinesla poleg vojaškega tudi velik moralni uspeh. Njihove čete so 9. avgusta 1916 vkorakale v Gorico.

Branilci so se umaknili tudi na Krasu, še zlasti na Doberdobski planoti. Tam se je branil-

cem posrečilo zaustaviti napadalce šele na tretji obrambni črti, ki pa ni bila dokončana. Branilec se je tudi posrečilo, da so v srednjem in gornjem Posočju ohranili večino položajev, preprečili so tudi italijanski poskus prodora na Banjško planoto. Italijani so 17. avgusta 1916 ustavili ofenzivo, ne da bi na nekaterih mestih (Kras) izkoristili do maksimuma njene rezultate. V tej ofenzivi so Italijani izgubili 60.000 in branilci 42.000 mož.

Smer – Trst

Na naslednjo italijansko ofenzivo ni bilo treba dolgo čakati, saj so jo začeli 14. septembra 1916. Sedma ofenziva je bila posledica zahtev v italijanski javnosti po zasedbi Trsta in Tridenta, pa tudi spoznanja, da je bila v prejšnji ofenzivi storjena napaka, ki je branilec omogočila dograditev obrambnih položajev, še zlasti na Krasu. Ker je italijansko poveljstvo vodila bolj politična nuja in manj vojaški cilji, se je odločilo, da do Trsta prodre po najkrajši možni poti, to je čez Kras. Po štirih dneh bojev med morjem in

Zbirka čelad, ki so jih uporabljali avstro-ogrski vojaki med boji na Soči. Posnetek je nastal v Malem vojnem muzeju Zdenka Mužiča na Banjšicah.

reko Vipavo so italijanske enote zasedle Mirnski grad in vdrle od 350 do 600 metrov globoko v branilčeve položaje med Debelim vrhom in Lokvico. Branilci pa so jih zavrnilo pri njihovih poskusih preboja skozi Rožno dolino čez Sv. Mark in čez Fajtji hrib proti Trstelju.

Osma italijanska ofenziva je trajala od 10. do 12. oktobra, njen cilj pa je bila zasedba Fajtjega hriba in Trstelja. Za uresničitev tega cilja so napadalci zbrali 220.000 vojakov, 1000 topov in 500 bombard, na ozemlju od morja do Škabrijela pa je v resnici sodelovalo 166.000 mož. Branilci so se bojevali z okoli 100.000 možmi, 450 topovi in 250 minometi. Na najbolj izpostavljenem mestu med Trsteljem in Fajtjim hribom, ki je bil dolg približno 4 kilometre, je napadalo kar 46.000 Italijanov. Med reko Vipavo in Gorico je branilec uspelo obdržati skoraj vse položaje, južneje pa so njihovi novi strelski jarki potekali od kote 208 nad Jamljami čez Lukatič, Hud log, Opatje selo, na Lokvico in

Del artilerijskih izstrelkov, ki so jih nasprotniki uporabljali med boji na soški fronti. Največja granata je kalibra 305 mm. Izstrelki so razstavljeni v muzeju Zdenka Mužiča.

koto 246 nad Mirnom. Kljub kratkotrajnosti bojev je vsaka stran izgubila 20.000 mož.

Kratka je bila tudi 9. italijanska ofenziva, ki je trajala od 31. oktobra do 4. novembra 1916, boji pa so potekali na ozemlju od morja do vasi Plave. Na severnem delu kraške planote med Hudim logom in Volkovnjakom so Italijani razbili branilce in ti niti s protinapadi niso mogli vnovič zasesti izgubljenih položajev. Hude izgube so branilce prisilile, da so organizirali obrambo na tretji obrambni črti od Velikega Fajtjega hriba (kota 464) do Kostanjevice. Čeprav so na južnem delu kraške planote zadržali prvotne položaje, je avstro-ogrška obramba izgubila približno 36.000 mož.

Tudi v času med 9. in 10. ofenzivo je na bojišču prišlo do vrste manjših spopadov. Veliko je bilo tudi topniških obstreljevanj, v katerih so prednjačili Italijani.

Zavezniška pomoč je bila samo simbolična

Za deseto ofenzivo so Italijani pričakovali krepko pomoč zaveznikov, vendar je obveljala prednost zahodne fronte in načelnik italijanskega generalštaba general Cadorna se je moral zadovoljiti z nekaj zavezniškimi topniškimi baterijami. Načrt za deseto ofenzivo je predvideval, da bodo Italijani poskušali prebiti obrambne položaje od morja do Avč, ki so bili dolgi 50 kilometrov. Najbolj naj bi bile na udaru avstrijske postojanke vzhodno od Gorice (Sv. Daniel, Škabrijel, Sv. Gora, Kuk), pozneje pa tudi položaji med Grmado in Trsteljem.

Po uvodnem topniškem obstreljevanju med

morjem in Tolminom, ki je trajalo kar 60 ur, so 14. maja 1917 napadle italijanske pehotne enote, razporejene med Volkovnjakom ter Fajtjim hribom in med reko Vipavo ter Plavami. Napadalci so v šestdnevni bojih pri Plavah razširili mostišče na levem bregu Soče, zavzeli Zagoro, Kuk in Vodice. Pri Solkanu in Skabrijelu pa so jih branilci zavrnili. Italijani so bili neuspešni tudi v napadih na Rožno dolino, Sv. Mark in na pobočjih Sv. gore.

Druga faza te ofenzive se je začela 23. maja 1917 in je potekala na 13 kilometrov dolgi bojni črti med Trsteljem in Volkovnjakom. Trajala je do 27. maja 1917 ponoči, ko so se napadalci utrdili na črti, ki se je vila izpred Fajtjega hriba, Kostanjevice, Hudega loga, Sel, Medje vasi in po reki Timav mimo vasi Stivan.

Tretja faza ofenzive je bil avstro-ogrski protinapad 4. in 5. junija 1917 med morjem in Gorico, to je na območju, kjer so bili branilčevi položaji najbolj ogroženi: pri Grmadi, Jamljah in Fajtjem hribu. Na jugu kraške planote so bili avstrijski napadi uspešni, na severu na Fajtjem hribu pa ne.

V tej ofenzivi je sodelovalo 280.000 italijanskih vojakov, njihove izgube so znašale 15-9.000 mož, branilci pa so od 176.000 vojakov izgubili 76.000 mož.

Znova Trst

Po tudi tej neuspešni italijanski ofenzivi so spet vzniknile ideje o skupni ofenzivi antante proti Avstro-Ogrski, vendar so jim tokrat nasprotovali Angleži. Kljub temu so bile zahteve po novem napadu vse glasnejše. Načrt za enajsto ofenzivo je predvideval napad od Bovca do morja.

Italijanske čete so imele 600.000 mož, 3566 topov ter precej minometov. Težišče italijanskih napadov naj bi bilo na kraški planoti ter med Tolminom in Škabrijelom.

Enajsto ofenzivo je 17. avgusta 1917 začelo topništvo 2. armade, naslednji dan pa so se italijanski topovi oglašali po vsej fronti. Pri tem so uporabljali taktiko t. i. bobnečega ognja, s katerim so obstreljevali približno 500.000 branilcev in njihovih 1526 topov. Tudi v tej ofenzivi je bilo predvideno, da bo središče bojev na Krasu, in enote 3. italijanske armade so tako kot v deseti ofenzivi poskušale prodreti proti Trstu. Vendar je uspešen napad enot 2. armade v noči s 17. na 18. avgust 1917 pri Kanalu, Morskem, Desklah in Avčah, ko so se prebile na levi breg in postavile pontonske mostove, prenesel težišče

bojev na ta del fronte. Do 23. avgusta so Italijani prisilili branilce k postopnemu umiku. Kljub uspešnemu napadu pa je moral general Cadorna zaradi izčrpanosti enot ustaviti napad na vsej fronti.

V premoru je general načrtoval popolnitev in reorganizacijo enot, s čimer bi pomagal 2. armadi, da bi osvojila Banjško planoto in si tako odprla pot v osrednjo Slovenijo. Premor pa so izkoristili tudi branilci in se ponoči 24. avgusta 1917 organizirano umaknili na novo obrambno črto, ki je bila od napadalcev oddaljena od 4 do 5 kilometrov in je potekala od Škabrijela na Zagorje, Madone, Podlako, Kal, Hoje, Mešnjak in Log. Tako so se branilci izognili uničujočemu topniškemu napadu, še zlasti ognju težkih topov, ki so ostali na desnem bregu Soče, skrajšali so si preskrbovalne poti in novi položaji naj bi nasploh prispevali k boljši obrambi.

V naslednjih dneh so italijanski topovi bruhali ogenj na izpraznjeno ozemlje in italijanske enote so počasi prodirale po njem. Ko so napadalci prišli pred nove avstrijske položaje, so se srdito spopadli z branilci. Ofenziva na tem delu fronte se je končala 29. avgusta 1917. Poleg Banjške planote si je 2. italijanska armada prizadevala prodreti tudi na tolimskem bojišču, kjer pa so bili

Med rednimi obiskovalci ostankov soške fronte so bili po naši osamosvojitvi tudi vojaki, ki so v Teritorialni obrambi služili vojaški rok. Na posnetku, ki je nastal avgusta 1992, so pripadniki 9. raketne brigade. (Vsi posnetki so iz arhiva avtorja.)

branilci uspešni. Na Krnu sta si obe strani prizadevali, da bi s podzemnim predorom in z miniranjem strelskih jarkov uničili nasprotnika. Pri tem so bili Avstrijci uspešnejši.

Dne 29. avgusta 1917 so Italijani na ukaz svojega generalštaba opustili napade. Toda general Capello, poveljnik 2. armade, je upal, da bo na svojem delu bojišča uspešen in je nadaljeval ofenzivo. Boji so trajali do 13. septembra 1917, vendar brez večjih uspehov za napadalce. S to ofenzivo so se končale italijanske napadalne dejavnosti na soški fronti.

(KuB)

*(nadaljevanje v prihodnji številki)
Seznam virov je na voljo pri avtorju.*

MUZEJSKI USLUŽBENE KI ZBIRA. VZDRŽUJE IN PRODUKUJE MUZEJSKE PREDMETE	VELIK MORSKI PTIČ	IME IN PRIMEK SLOVENSKE KOŠARKARICE	KEMJSKI ZNAK ZA SILICIJ	PREIZKUS ZNANJA	NAUK O NOVO-TVORBAH	NAJEM-NINA ZA STANOVANJE						
JUTROVO												
RUDI ŠELIGO			ZVRST JAMAJSKE GLASBE									
TOPLOIZOLACIJSKI MATERIAL IZ MALTE IN SLAME			LOŠČ									
VRV				LANTAN								
PREDSTOJNIK UNIVERZE				SLOVENSKI NEKDANJI DENAR								
DIAPOZITIV				ŠVICARSKI POLITIK (ADOLF) LOVEC NA KRTE								
AVTOR: CVETO ERMAN	KONIČAST BORIČNI MEČ	GLASBENI STAVEK ZA EN GLAS	HOKEJU PODOBNA IGRA Z LESENO KROGLO	ČETRTI RIMSKI KRALJ	RAFKO IRGOLIČ	ENOTA ZA ELEKTRIČNI TOK	NATON	DINAR	JAPONSKI PISATELJ (AKINARI)	ZAGOZDA	NOSILEC DEDNIH LASTNOSTI	
PORAVILO										OČITANJE NAPAK		
NEIMENOVANA OSEBA										IME SLOV. JUDEISTIKE NAREKS	ČESTITKE ZA DAN DRŽAVNOSTI	
VEČJA VOJAŠKA ENOTA						TEKOČINA IZ OBLAKOV SLOVENSKA SMUČARKA (BOJANA)				VKOPANJE	STAR SLOVAN	
VOLOVSKI JAREM				ŽENSKA KI FIZIČNO DELA						REKA V ŠVICI IN FRANCIJI	OBJKOVANJE ZA UMRLIM	
RAJKO LOTRIČ			DROBNA LUKNJIČA V KOŽI SLO. TISK. AGENCIJA	ITALJANSKA REKA				STARA MAMA		VELIKA VEŽA	DEL TEDNA	
GOROVJE V SAUDSKI ARABJI OB RDEČEM MORJU						ČRTA		MALO-PRIDNEŽ			RIJKA KOŠČICA	
RIMSKI BOG SMRTI								VRSTA TIPKALA			KRAJ V BANATU	
SLOVENSKI IGRALEC (BORIS)						MOČVIRSKA RASTLINA				ZDRUŽENJE	ITALJANSKI PISATELJ (CARLO) REPATA ZVEZDA	NEMŠKI SLIKAR (HORST)
GORA V JULJSKIH ALPAH (2532M)									MANJŠA MOČVIRSKA PTIČA			
KARIN ENKE			ITAKIJANSKI PSIHOLOG GEMELLI								SESTAVINA ZEMELJSKEGA PLINA	
Nagradna križanka:											ALAIN PROST	
Ime: _____					PLESNA FIGURA PRI CETVORKI				PREDMOLIVEC V MOSEJU			NIKOLA TESLA
Priimek: _____					GEOGRAFIJA				LENČA FERENČAK			SLAVKO AVSENIK
Ulica: _____												
Kraj: _____					NEKDANJI PALESTINSKI VODITELJ (JASER)						FLAMSKI PISATELJ (HUGO)	

REŠEVALCEM NAGRADNE KRIŽANKE

Tudi v tej številki revije Veteran smo za vas pripravili nagradno križanko. Tri srečneže, ki jih bo določil žreb, čakajo praktične nagrade. Rešitve pošljite na dopisnici na naslov **Zveza veteranov vojne za Slovenijo**, p. p. 2780, Rojčeva 16, 1110 Ljubljana.

Nagrade iz prejšnje številke bodo dobili: **Dušan Kotnik**, Mariborska c. 61, 2352 Selnica ob Dravi, **Boštjan Vidmar**, Kotna pot 8 a, 1351 Brezovica in **Igor Verdev**, Andraž 63 d, 3313 Polzela

Čestitamo!

SLOVARČEK

AGOSTINO: italijanski psiholog Gemelli
UEDA: japonski pisatelj
LEVI: italijanski pisatelj (Carlo)
RAES: flamski pisatelj (Hugo)
RONA: reka v Švici in Franciji
ANTES: nemški slikar (Horst)
ELEMIR: kraj v Banatu

Srečno!

Naj se vam želje izpolnijo